

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૩૦૩૦

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ધાર્મિકતા કે મુસ્લીમતા

વિષય ૬૪૬૮ : ૩ ૪૬૬

૭૯૬

મહોબત-કે-મુસીબત ?

(એક દીક્ષયસ્થ સંસારી વાર્તા.)

ઉર્દુ જ્ઞાનમાં.

તાલીફ

મુનશી ફતેહખાંન અહેમદખાંન.

રે. વાડાસીનોર.

ઈસ્લામ પુરા. પોષ્ટ ૪.

મુંબાઈ.

૧૩૩૦ હિજરી. પ્રત ૧૦૦૦ ૧૯૧૨ સને.

એક રૂપૈયા.

ગુજરાત વિધાપીઠ પ્રધાનમંત્રી
અમદાવાદ
ગુજરાત પ્રાંતીય મંત્રીમંડળ
૩૮૩૦

સદરહુ નોવેલ સ. ૧૮૬૭ ના ૨૫ એક્ટ પ્રમાણે રજીસ્ટર કરાવી
સર્વ હક તાલીફ કરનારે પોતાને સ્વાધીન રાખ્યા છે.

શ્રી "સત્યવિજય" પ્રીટીંગ પ્રેસમાં

શાહ સાંકળચંદ હરીશાસે છાપી.

૬૬૨ જીવનદાસ બાલાભાઈ રૂપારેલ.

અર્પણ પત્રીકા.

મહેરબાન શેઠ જીવનદાસ બોવાભાઈ.

રૂપારેલ સાહેબ.

મુંબાઈ.

આપ સાહેબની દીવસે દીવસે કેળવણી તરફ

વધતી જતી મનની ઈચ્છાને જોઈ આ

નાનકડી ઉદ્ધે જબાનની રસીલી

નોવેલ આપને અર્પણ કરું છું

તે સ્વીકારશે એવી

આશા

છે.

તા. ૨૫-મન્યુઆરી

સ. ૧૯૧૨

ઈસ્લામ પુરા. મું. ૪

} લી. હું છું. આપનો
મુનશી રતેહબાન અહેમદબાન.

જુના ગોપાળદાસ બરફી

અને

મીઠાઈ વાળા.

ટેલીફોન નંબર ૧૧૦૭

ઠે. કાવશજ પટેલ તલાવ પાસે.

બે બોલ.

આજ કાલમાં ધણીક નોવેલો પ્રગટ થાય છે, અને ઘણું ખર તેના પ્રગટ કરનાર હિન્દુ કે પારસીઓ હોય છે. તેઓ પોતાની માદરી જ્યાન ગુજરાતીમાં લખના જણાય છે. માણસ વતને હમેશાં પોતાની માદરી જ્યાન ધણીક પ્યારી અને મધુરી લાગે છે. જેથી દરેક કોમ પોતપોતાની જ્યાનમાં નોવેલ નાટક, કે બીજી ચોપડી પમ્પ્લીકમાં લાવવાને હિંમતવાન બને છે.

જ્યારથી આ મુંબાઈ નગરીમાં ઉર્દુ નાટકનો શોખ વધતો જાય છે, તેમ તેમ દિવસે દિવસે દરેક કોમને ઉર્દુની મીઠાસનો શોખ ચાખવાનો મનસુબો જણાય છે. મુંબાઈમાં વસતા તમામ ધર્મના માણસો ઉર્દુ જ્યાનને ધણીજ રસીકી અને મીઠાસવાળી કહે છે. અને ઘણું ખર તેનો મહાવરો રાખવાનું પસંદ કરે છે. એટલાજ માટે મએં આ નોવેલ ઉર્દુ જ્યાનમાં જ પ્રગટ કરી છે કે જેથી નોવેલના શોખીનોને ઉર્દુ જ્યાનની ખરેખરી ખુબી જણાય.

નોવેલ લખનારે હમેશાં તેમાં રહેલી મીઠાસનો પુરેપુરો અર્થ વાંચનારના મન ઉપર ચાંટાડવાની સંભાળ રાખવાની છે. આ નોવેલ ઉર્દુ જ્યાનમાં છે. તે છતાં તેમાં લખેલી હરીદત વાંચનારના મન ઉપર પુરેપુરી અસર ધ્યાં વિના રહેશે નહિ.

સરતચુક્રથી રહેલી ભુલ મુધારી વાંચવાને તાળેદાર મારીને ઉમેદવાર છે.

ઉર્દુ જ્યાનમાં વપરાતા અવશ શબ્દોના મીનીંગ પાછળના ભાગમાં ગુજરાતીમાં જાપવામાં આવ્યા છે.

દરલામ પુરા. ૪
મુંબાઈ.

}

એફ. એ. મુનશી.

મેળવો અનુભવ મળનો

ખરીદો તેલ અત્તરનો ખજનો,

ચાલુ જમાનામાં તેલ અને અત્તરનો ખાપ વધારે ફેલાતો જાય છે, અમોએ અમારા તેલ અત્તરો અનુભવી રસાયણની ખાત્ર મુચના પ્રમાણે બનાવેલા છે.

અમારા તેલ, અત્તર સ્ત્રી, પુરૂષ તેમજ બચ્ચાંઓ વાપરી ' એક સરખી રીતે સંતોષ પામે છે.

તારીફ કરના બેજ હય,

હાથકંગનકો આરશી કંયા હય;

એ કહેવત અનુસર અમો તારીફ કરતાં નથી, એક વખત માલ ખરીદી ખાત્રી કરો !

અમારા ભાવ ઘણાજ સસ્તા છે. દરેક વેપારી તેમજ છુટક ગ્રાહકને સંતોષ પહોચાડવું એજ અમારું કામ છે.

સુગંધીદાર તેલ.

કેશ વિલાસ હેર ઓઇલ.	૦—૬—૦
જ્યેષ્ઠ કોકોનટ ઓઇલ.	૦—૬—૦
પુષ્પ માલતી „	૦—૧૨—૦
„ નાની. „	૦—૬—૦
પુષ્પ સેના. „	૦—૧૨—૦
„ નાની. „	૦—૬—૦
વ્હાઇટ રોઝ. „	૦—૧૨—૦
„ નાની. „	૦—૬—૦
ઇન્ડીયન „યુટી. „	૧—૦—૦
ઓરેન્જ „	૦—૪—૦

અતરો.

મધુકર.	૦—૬—૦
(લાકડાના કેસમાં સ્ટોપર બાટલી.)	૧—૪—૦
પુષ્પ માલતી.	૧—૦—૦
(લાકડાના કેસમાં સ્ટોપર બાટલી.)	૧—૦—૦

પોમેડ.

વેસે લખન પોમેડ.	૦—૪—૦
કેલોરલ પોમેડ.	૦—૪—૦

બનાવનાર.

ધી કાઠીઆવાડ ટ્રેડીંગ કંપની.

કુલારવાડા બીજી ગલી, પોષ્ટ ૪ મુંબાઈ.

સાચો કારીગર કોણ ?

સત્તર ચાંદોની હારમાળા ધરાવનાર,
હરીચંદ મંછારામ એન્ડ સન્સ-ત્રીજેરીવાળાનું ઘરો
લેવાજોગ પરાક્રમ.

બહાર ખખરના ગોળાથી ભરકાવી મુકનાર સાંમે દોરત ઉપ-
જાવે તેવું સરટીફિકેટ વાંચો.

“સર્ટિફિકેટ.”

અસલ તે અસલ; ! જીનું તે સોનું છે--

એ કહેવન ખરી છે. તે અમો નીચે સહી કરનારાઓ મેસર્સ.
હરીચંદ મંછારામ એન્ડ સનના કામથી પુરવાર કરી ચુક્યા છએ,
અને તેથીજ આ સરટિફિકેટ આપીએ છએ.

અત્રે (મુંબઈ)ના ગૌરવામી શ્રી મહાલક્ષ્મી વહુજી મહારા-
જના મંદીરમાં વિજ્ઞાપની મેકરની નાની પચુ ભારે કીંમતની ત્રીજે-
રીની દશ ચાવી ગુપ્ત થઈ હતી, અને તેની અંદર મુકેલાં શ્રી હાકા-

રજનાં કીમતી આબુપરો હતાં તેથી તે ત્રિજેરી જોડાવવા સાર કામે-
લ તાળાં ચાવીવાળા જોડાવ્યા પછુ તેઓ શાળ્યા નહી. બાદ મેસર્સ
ગોદરેજના કારખાનામાં ત્રિજેરી લઇ ગયા; ત્યાં તેઓએ મોટા
મશીનો વિગેરેથી તદખીરો રચી છતાં ત્રિજેરી ઉઘાડી શક્યા નહી.
છેવટે દિન્દમાં સ્વદેશી ત્રિજેરીઆનું બીજા રોપનાર મેસર્સ.
હુરીચંદ મંછારામ એન્ડ સન્સના કારખાનામાં ત્રિજેરી લઇ ગયા.
તો તેઓએ અમારી સમક્ષ મોટી અગ્નિપ્રયોગમાં આથરે (૧) એક
કલાકમાં ત્રિજેરી ઉઘાડી અંદરનો અસમાન અમારે સ્વાધીન ક્યો.
વળી તે ફોટેજ ત્રિજેરીની કળો ચાવીઓ અને રીપેર કામ એવું
તો સરસ બનાવી આપું કે જાણે હાલ તરત વિજ્ઞાનથીજ તે મેક-
રની અહીં આવી છે. આ ત્રિજેરીનું કામ તથા અંદરનું મીકેનિક
કામ ખરેખર જગદીશ્વર છે અને મેસર્સ હુરીચંદ મંછારામની પોતાની
ત્રિજેરીઆનું પણ સર્વ કામજેતાં તે પણ તેવુંજ મળતું અને ઘણુંજ
યુક્તિ યુક્ત દેખી, તેઓને ઘણી ખુશીથી ધન્યવાદ આપીએ છેએ.
માણુસગની જાતિઉદ્ધાર અને જાતિ અનુભવથી કેવું અને કેટલું કામ
કરી શકે છે, તે આ ઉપરથી જિવાની અમને સંપૂર્ણ તક મળી છે.
મુંબાઇ તા. ૪ થી માહે જન્યુવારી સન ૧૯૧૨ વાર જુલવાર.

મનજી કેશવજી. } ગીરધરલાલ હુરીલાલ મહેતા. સોલીસીટર
હાલ હીરજી વી- } તે ગૌસ્વામી શ્રી. મહાલક્ષ્મી વહુજી
સનજી. } મહારાજના વીલના એકજીકયુદરે.
હુરીચંદ મંછારામ અને સન, ગુલાલવાડી દિકા સ્ત્રી, મુંબાઈ.

બાલ કાળા કરવાનું તેલ.

આ તેલ સફેદ બાલને લગાડવાથી બાલ પાંચ મીનીટમાં કાળા ચળકતા અને રેશમ જેવા નરમ રમ્મ જાય છે. આ તેલ માથાના બાલને એક વખત લગાડવા પછી એક મહીના સુધી તેલ પાછું લગાડવું પડતું નથી, અને દહાડી તથા મુછને પંદર દિવસ સુધી લગાડવું પડતું નથી. એક બોક્સ એક આદમીને ત્રણ મહીના ચાલે છે. કીમત રૂ ૧]. બાહારગામ વી. પી. થી મોકલી આપીશું. આ તેલ કલકત્તા, કાશ્મીર, પેશાવર, ત્રાવનકોર, મદ્રાસ, બલુચીસ્તાન, સીલચેર, આસામ, કેપટાઉન, એદન, બુશાયર, ઈરાન, ચીન, રંગુન તથા મુંબઈ અને બાકી બીજા જ્યાં શહેરમાં મશ્હુર છે. એનો હરીફ ત્રીજો કોઈ નથી. મુંબઈના તેમજ બહાર ગામના મોટા મોટા પારસી લોક, મોહોમેદન લોક, ખોળા લોક તથા હીંદુ લોકની સર્વિશી-કેટા અમારી પાસે તૈયાર છે. એક વખત આ તેલ લગાડવાથી ખાતરી થશે. જે લોકોને અજમાયશ કરવી હોય તે લોકોએ મદ્રાસ ઉપર આવીને મશ્ત લગાડી જવું.

 એ શીવાય કોઈનું બી ફાલ, નજુમ જેવાનું હોશે તો પણ બોઈ શકશે, અને તેનો છલાજ દેખાડશે, અને કોઈ બી જાતના દુઃખ દરદની દવાથી મળી શકશે.

હજરત મૌલાના આશકે યજ્ઞદાની

હાજી પીર સૈયદ નુરશાહ, હુમદાની

મેમજુવાડા રોડ, અતાર ગલી, પો. ના. ૩—મુંબઈ.

દાગીના તો બધા બનાવે છે, પણ

કીકાયત ભાવ, નવી પેટન્ટ ઉમદા ફીનીશ અને ખરી હુનર-
મંદીથી બનાવનાર, ધંધાની હરીફાઈમાં ઉતરી
જાણીતા થયેલા જુના ઝવેરી ફક્ત એકજ

જી, મહેતાની કંપની.

ગામઠી સોનાની તથા ઝવેરાતની બંગડીઓ,
પ્રેસલેટો, નેકલેસો, છેડાઓ, લાકીટો,
વીંટીઓ, ખુટીઓ ચસમાં વગેરે વગેરે.

મંગ્ગીશ જુવેલરી તથા ચાંદીની પ્રેઝન્ટ આપવા લાયક દરેક
ચીજ તૈયાર છે એપ્રનું કામ સંભાળ અને કાળજીથી
વાયદાસર આપવામાં આવે છે.

અમારી બહોળી ગ્રાહકીવાળી જુની અને જામેલી દુકાનને
માત્ર જોઈ ભાવ તપાસો કે

મોઘું ડોણ અને સરતુ ડોણ.

ટેલીફોન નંબર ૧૨૮૮ } જી, મહેતાની કંપની.
આરિયા બિલ્ડીંગ—પાયધુના બહારકોટ,
મુંબાઈ.

સવળી જાતના નૈતીક અને શારીરિક લયમાંથી
મુક્ત રહેવા માટે મહેરબાની કરી

“ કામશાસ્ત્ર ” ૧

નામનું અમારું પુસ્તક વાંચી, તે આરોગ્ય દાણ
અને આઝાદીના ઉત્તમ માર્ગો દેખાડનાર છે.

૪૨ આવૃત્તિઓ બહાર પડી આજ કુદીમાં તેની
પાંચ લાખ કરતાં વધારે પ્રતો વહેંચાઈ ચુકી છે.

તે પુસ્તક.

હિંદી, મરાઠી, ગુજરાતી, હિંદી, ઉર્દુ (ગુજરાતી
લીપીમાં) તથા ઉર્દુમાં બંગાળી અને તીમોલ ભાષામાં
તૈયાર છે.

ટપાલ ખર્ચ લીધા વગર મોકલવામાં આવે છે.

વૈવશાસ્ત્રી

મણીશંકર ગોવિંદજી,

જામનગર ક ડીયાવાડ.

નવો શણગાર !

ચાલુ જમાનાની નવી ફેશન મુજબ દરેક જાતનો ફેનસી રેશમી તેમજ ગરમ કાપડ અને ઝરીની ભરત કામનો હર વખતે મોટો જથ્થો અમારે ત્યાં તૈયાર રહે છે.

ગ્રાહક હમેશાં સંતોષ પામે છે એજ અમારી જામીનગીરી છે.

શંભુલાલ તુળશીદાસની કંપની.

જુમામસ્જીદ સામે ફીદા.

બીહારી નાં. ૧૨૨.

મુંબાઈ.

ઢંઢેરો.

ધી ળ્રીટીરા કરાઉન ઁથારશ કોરપોરેશન
લીમીટડ.

દરેક પકારના આગના વિમાનું કામ બજાવવામાં આવે છે !

વિમાના દાવાઓં તુરતજ ઁને ઉદાર રીતે ઁત્રે પગાર કરવામાં આવે છે.

ઁજન્ટ.

તુરમહમદ ઁન્ડ કંપની.

નં. ૭૨ ઁપોલાસ્ટ્રીટ કોટ.

મુંબાઇ

નવી અને ફ્રેનસી ટાઈલ્સ બોર્ડ

હોયતો પધારશો ?

ટેલીગ્રાફ એડરશ “લાદી.”

ટેલીફોન નંબર. ૧૮૩૧

સરવે જાતની લાદી માંગણોરી નખીયાં, ઇંગ્લીશ ફ્રેનસી ટાઈલ્સ, તથા સીમેન્ટ વીગેરે અમારે ત્યાં દરેક વખતે જથાખંધ તૈયાર રહે છે.

અમારા ભાવ સસ્તા અને સુગમ છે.

એક વખતે, પધારી ખાત્રી કરશો.

જીવનદાસ બોધાભાઈ રૂપારેલ.

ગોલપીડા નવા રસ્તાને નાકે

મુંબાઈ. પોસ્ટનાં. ૪.

મોદેહ નજર.

નીચે લખેલી ચોપડીઓ તૈયાર છે મંગાવેથી મોકલી
આપવામાં આવશે !

કુદરતનો ખેલ ભાગ પહેલો.	}	૩—૦—૦
” ” ” ખીન્ને.		૦—૧૦—૦
દીલ આરામ. (પાકો બાધડીંગ.)		૦—૮—૦
તોહ ક્યે હુન્નતજ ઉર્ફે સફરેહજ.		૦—૮—૦
આશાઓના ફળ યાને ભવિષ્યનામું.		૦—૪—૦
મકબા વૃત્તાંત.		૦—૨—૦
હસવા લાએક હિમાકત બેગ.		૦—૧—૦
કલ કયામત.		

મુનશી ફતેહખાંન અહેમદખાંન

ઇસ્લામપુરા પોષ્ટ ૪

મુંબઈ.

મોહોબત-કે-મુસીબત.

પ્રકરણ ૧ લું.

લોહમ તુમે દીવ દેતે હએ, કયા યાદ કરોગે.

“ પ્યારે સીકંદર, આહ ! તુમને મુજે કહીકાં ન રખા ”

આપા ? આપા ? કયુ કયા કહેતી હો ? ખુદા જાને
આજ તુમે કયા હો ગયા હય. જહેન અયસીભી નીંદ કયા. ”

“(આંખે ખોલકર) જેખુન્નીસાં ! આજ તુમ બહોત
જદદ ખેદાર હો ગય. મુજે કયુ આવાજ દી ? ”

જેખુન્નીસાં—કયુ આપા, તુમ કયા કહે રહીથી.
સીકંદર. સીકંદર તુમારી જખાનસે કયુ નીકલા ?

“ કોન સીકંદર, કયા હો ગયા. ”

જેખુન્નીસાં—અળી, અળીતો તુમારી જખાનપર
સીકંદરકા નામ થા.

“ સુજોતો ગિલકુલ જાગર હી નહિ કે મએં ને
કયા કહા, ”

જેબુન્નીસાં—મન ખુબ મી શનાસમ પીરાને પારસારા.

“ તુમે હરવકત દીલલગી સૂજતી હય, હમારી જાન-
પર જાન રહી હય એર તુમે મજાક સુજા હય. ”

જેબુન્નીસાં—તો આજર મામલા કયા હય, હમ-
સીતો સુને.

“ જસ જસ રહેને હો, મએં ફીસીકો અપના હમ-
રાજ જનાકર અપના ખાકા ઉડાના નહિ ચહાતી. ”

જેબુન્નીસાં—અફસોસ ! તુમ અગર હમેહી ન જા-
તાવગી, તો ફીર કયા ફીસી ગએર હો જતાને જાવગી ?

“(આજ દીદા હોકર) અય જેબુન્નીસાં ! તુમ ઇન
મામલાતકો કયા જાનો.

જેબુન્નીસાં—અય હય ! ઇતના થોડા દીલ. દેખો
જી અગર તુમ રોવગી તો હમલી રોદેગે. આખીર સજા-
લીતો માલુમ હો.

દીલ મે એક દર્દ ઉડા હય, આંખમે આશુ' ભર આએ,
ખેડે ખેડે હમે કયા જાની યે' કયા યાદ આયા.

જેબુન્નીસાં—તો કયા ? ઇસ દર્દકા કુચ્છ ઈસાજ
લી હુદ ? ”

“ નહિ જોઈને ? યેહ મર્જ લા દવા હય. ”

“ નાજરીન, કયુ કર કહુ ઓર કીસ તરાંહ બે હયા
અનકર અપની સર ગુજસ્ત આપકો સુનાઉં, સાયદ મેરી
જીંદગીમે યેહ પહેલા મઓકાથા, કે યું આતિશે મહોળ-
તને મેરે દીલકો જલાદીયા, ઇસસે પહેલે મહોળતકે નામ
તકસે મએ આગા નથી. ખુદા જાને યેહ સોલા એકાએક
કહાંસે નીકલ કર મેરે ખિરમને અસમત પર આ ગીરા.
જીસ વકત મુજે મેરી છોટી જોઈને જેખુન્નીસાંને એકાએક
આવાજ દેકર જગાયા ઓર મુજસે અસલી હકીકત દરિ-
યાફત કરનેકી કોશીશહી, ઉસ વકત મેરી અજીબ હાલત
થી. મએ એક હજોરત અંગ્રેજ ખવાબમે સુખીલા થી. રા-
તકો આરામસેસો રહી લેફીન અબી આંખહી લગી થી,
કયા દેખતી હું કે એક પ્યારી પ્યારી સુરત મેરે મુઝાબીલ
નાજે અદાસે સર ઝુકાએ ખડી હય. જસ સુરત દેખતે હી
મએ ખેતાબ હો ગઇ, ઓર ઉસકા હાથ પકડકર પલંગ
પર ખીડા દીયા. મેરે દીલપર ઉસ દીલરૂખા સુરતને અયસા
જાદુ કીયા કે વોહી દીલ જીસે મહોળત કે નામ તકસે
નફરત થી. જસ ઇસ હાલતમે ઝુક ઝુક કર કીસી કે પાઉ
ચુમને લગા. તમામ રાત ગીલા શીકવા મે ગુજર ગઇ
મએને હરચંદ મીન્નત આજીજ કી કે હો ખાને તો સીધે
મુંહસે કરલો. લેફીન ઉસ સંગ દીલ કી જગાન સે એક

કલમા તક તો ન નીકલા, ઓર જસ વકત સુમેહ હુઈ
 તો વોહી દીલ ફરેખ સુરત મેરેપાસસે નાજે અદાસે ઇત-
 રાતી હુઈ મુજે નીમ ખિસમીલ કરકે ચલી ગઈ. મએને
 જાતે જાતે હાથ પકડ લીયા. લેફીન ઉસને બે શરમીસ
 એક ઝટકા દીયા, ઓર મેરી નજરોસે ગાઈળ હો ગઈ.
 ઉસકા ગાઈળ હો જાના થા કે મેરી જખાન સે બે ઈજ્તી-
 યાર નીકલ ગયા. “ ખ્યારે સીકંદર તુમને મુજે કહીંકા
 ન રખા. ” ઇતનેહીમે જેબુન્નીસાંને જગા દીયા. જખ
 આંખ ખોલકર દેખા તો ન વોહ સુરત હય ન વોહ સામાન.
 ખવાખથા જો કુચકે દેખા જો મુના અફસાના થા.

વોહ કીચીકી ખ્યારી ખ્યારી સુરત થી જસ ને મેરે
 નામુક દીલકો ચુંહ સદમા પહોંચાયા. નાજરીન ચેહ વોહી
 સીકંદરકી લોલી લાલી સુરતથી. લેફીન મુજે કમી ખ્યા-
 લખી ન આયાકે સીકંદર મારે આસતીનહી નીકલેગા.

દર અસલ સીકંદર કે ખુબુરગ ફારસ કે રહેને વાલે
 થે લેફીન મુદત ગુજર ગઈ કે ઇનકે દાદા તીજરત કે
 લીએ હીંદમે આય. ઓર ચહાંકી આખો હવા ઉમ્દા દે-
 ખકર ઇસી દીલ ફરેખ મુદક મે રહેને લગે. સીકંદર કે
 વાલીદ એક ખડે રહીશ થે ઉનોને ખવજે ખુશ ઈજ્તિાં
 કીસે વોહ નામના પદાકી કે દેશી હો શાયદ હાંસીલ હો.
 કયુંકે મેરે વાલીદખી ઉસી શહેરકે ખડે અમીરાંમેસે થે

ઓર તીજરત પેસા કરતે થે, ઇસી લીએ દોનો ખાનદાન-
 મેં મુદત સે બહોત બડી રસાઈથી આગાસીકંદરઓર
 આગા હુસેન એ દો હસીન લડકે ખુદાવંદ તઆલાને
 ઇસ મહમદહુસેનકો અતા કીએ થે, ઇનકી પ-
 એદાસ હીંદણી મેં હુધ થી ઇસી લીએ ઉનોને હિંદી
 તરીકા હાંસીલ કરલીઆ થા. સીકંદર, હુસેન સેદો સાલ
 બગાથા ઓર ચરમબદુર હુસનબી ગજબકા પાયાથા અબી
 સોલવાં સાલ શુજરાથા, દીલ રૂખાઈબી કુટ કુટ કર લ-
 રીથી, ઇસી તરાંદ મએબી મુસ્તુરાતમે ડોઢ એસી દરાજ
 કદ શુમાર નહિ કી જતીથી મગર સીકંદર કબી મેરે
 બરાબર બગા હો જતાથા તો મુજસે કરી કદર છોટા
 માહુમ હોતાથા, જસ વક્ત મએં એક નજર સે ઉસકે
 બદન કી બનાવટ દો દેખતી થી તો ખુદાકી કુદરત યાદ
 આતીથી. સચ મુચ અલ્લાહતયાલા ને અપને હાથો સે
 ઇસકે જરમકો બનાયા થા રંગ ઘઉંવા, જેસા કે છોટી
 છોટી લડકીયો કાંહોતા હય, ચહેરા બેદાવી, બાલ મુનરી
 ધુધર વાલે, ઓર કબી હવા કે ઝોફો સે ચંદ બાલ પેસા-
 નીકા બોસા લે જતયા કરતે તો મેરે કંથેજે પર સાંપસા
 સોટ જતા થા. આંખે બડી બડી શીયા, પુતલીયાં લીલાંટ
 લીએ હુવે, જરસે શરાફત વશોબી ટપકતી થી, દેખને
 વાલો પર અજબ અસર હોતી થી. પતલે પતલે શુરખ

હોંટ, લેકીન સુરખી ખુશક નથી બદકે તર થી. નાક સુતી હુધ, પેશાની કુશાદા ઉભરી હુધ લેકીન ઇતની નહિ કે ખુરી માલુમ હો, બલકે ઇતનીહી કુશાદા ઉભરી હુધથી જ્યસે અહેલે હીંદકી હોતી હય. રૂખસાર નિહાયતના જુક, ઓર ખમુકબલા ચહેરે કે દીગર હીરસો કે રૂખસાર પર શુરખી કીસી કદર જ્યાદા માલુમ હોતી થી. આવાજ નિહાયત દીલકશવ શીરી, નાજુક બદન વમરતાના ચાલ, ગરજ કે મેરી નીગાહમે અયસી ખુખી નહિ આઈથી જે-સીકે સીકંદરમેથી. મએ હયરાન હું કે કયુ કર અપને ના-જરીન કો પુરા પુરા હુલીયા સીકંદરકા બતાઉં ! લેકીન એક શીકરેસે ઉસકે દીલ ફરેખ હુશનકા નકશા આંખો કે રૂખરૂ આસકતા હય. ઓર વોહ ચેહ હય, અગર સીકં-દર હો બજાએ કોટકે એક જનાના લીખાસ પહેના દીયા જાય. ઓર એક હુપટા ઉડા દીયા જાય તો હજરો ખાંકે જવાન બદીલો જાન ઉસપર કુરખાન હોંજાય. જહાં જુ-સમાની ઓસાફ ખુદાને અતા કીએ થે વહાં દીમાગી કો-વતો સે ભી સીકંદર બે બહેરા નથા. આલા દરજે કા જહીન, શોખી ખાત ખાતમે જાહેર, અભી અભી ગઈ સા-લમે, એફ. એ. કા ઇમતિહાન દીયા થા. યુનિવર્સિટીમે અન્વલ રહે કર અપના નામ રોશન કીયા, કયું કે બ-અપનહિ સે હમારે યહાં આતા જતાં થા. ફીલહાલ બડી

ઉમરકો પહોચ ગયાથા લેકીન ઘર ભરમે અખતક સખ
ઝૈરતે ઉસકે સાથ ઉસી તરાંહ પેશ આતી થી. કઇ દક્ષ
અખખાબનને કહાબી કે અખ સીકંદરકા જનનાખાનેમે
જના હુસ્ત નહિ હય, લેકીન ઉનકી ખાત સખને મબ-
કમે ઉગદી. મએ ખચપનહી સે સીકંદર સે છોટે ભાઇકી
તરાંહ મહોખત કરતી થી. ઇંસી લીએ મેં ઉસકો બે તક-
લુક્સે સીકંદર, સીકંદર હી પુકારા કરતી થી. લેકીન મુજે
માલુમ ન થા કે એક દીન મેરી બેતકલકુશી ચેહ રંગલાએ-
ગી ! ઝૈર સીકંદર કી મહોખત બે પરપાઈ સે બદલ જાયગી !

મએ ઇંસ વહેસ્તનાક ખ્યાબસે બેદાર હોગઈ ઝૈર
જેબુન્નીસાંને માલુમ કરલીયા કે જુર દાલમે કુચ કાલા
હય, મએને જેબુન્નીસાંકો અપને પાસસે દમ દીલાસા દેકર
ટાલા. ઝૈર મએ જગીચેમે જે જનનાખાનેકે કરીખ થા
દીલ બહેલાને ચલી ગઇ. ચેહ માહ સીતમરખકી સોહાની
સુબેહથી, પરીંદોંને કીસીકી આમદ આમદ કેલીએ મુખા-
રકબાદીયાં દેની શુર કરદી, શાહ મશરીફ અપની શાવલી
માશુકાકી તલાશમે ચારો તરફ બેતાબીસે દેખતા હુચા દ-
રિયાએ મશરીફસે બાહર નીકલા. છોટે દરખત નસામે શ-
હેરીકી તરકીબસે પાસસે ગુજરને વાલોકો અદમસે ઝુક
ઝુક કર સલામ કરને લગે. આફતાબકી સુનેરી કીરનીયાં
બડી શોખીસે સાફ ચક્ષ્મોકે બોસે લે લેકર ખુશ હો રહી-

થી. દરજ્જાની કુંપલેં કીસીકી અરમાનકી તરાંહ આહિસ્તા આહિસ્તા નીકલ રહીથી. સુનેરીકીરનોને સચ મુચ એક આલમકો ખુશનુમા બના દીયાધા. કયા ! યેહ નેચરલકી ખુબ સુરતીયાં મેરી બેતાબીકો દુર કર શકતીયે થી. નહિ ! નહિ ! હરગીજ નહિ.

ભલા ચૌદા સાલકા સીન, નાજો ન્યામતસે પલી હુધ કલી ગરમ હવાતક બદનકો ન લગીથી. માસાઅહા બેબ- ન બી ફટા પડતા થા. મએ ગો અપને મુંહ મીયાં મીહું બનના પસંદ નહિ કરતી, લેકીન ઇસ મોકેપર ઇતના કહે બગર રહે બી નહિ શકતી. કે મએ શહેરકી કીસી શરીફ બત્તીસે હુશ જમાલમે કમ નથી. ફીર કીસ તરાંહ યેહ નેચરલ સીન મેરા ગમ દુર કર શકતેયે. મએ થોડી દેર તક બાગીચમે ટહેલતી રહી, જબ તબીયત ન લગી ;તો અપને કમરેમે અકેલી આકર બેઠીથી કે બાહરસે આવાજ આઇ. અજીઝ ! અજીઝ ! આવાજ સુનતેહી ન માલુમ કયુ મેરા દીલ ધડકને લગા, હરચંદ આહા કે ઇસ દીલકશ આવાજકો કરીબ બદર સુનું, લેકીન બત્તી કયુંકર કુચ શકતા સા મુજે આગયા. જીસ તરાંહ બેઠીથી બેઠીહી રહે ગઇ. જુહી જરા હોશ આયા તો કયા દેખતી હું કે સી- કંદર ચંદ કીતાબે બગલમે દબાએ મેરે બાઈ અજીઝકી તલાશમે આ રહા હય, અજીઝબી ઇસીકા હમ ઉમર થા

ઘોર ઉસકા હમ લેશન થા, ખુદાકે ફજલસે ઇતના અચ્છ હુવા કે અજીઝબી કહીં ખાહેર ચલા ગયાથા સીકંદરને આતેહી જેબુત્તીસાંસે દરિયાફત કીયા.

સીકંદર—ભાઈ અજીઝ કહાં હય ?

જેબુત્તીસાં—મુજે તો માલુમ નહિ, મગરેબી કમરે મે જાકર આપાસે દરિયાફત કીજાએ.

સીકંદર—(મેરે કમરેકે દરવાજેપર ખડે હોકર) આપકો મઆલુમ હય, કે મી. અજીઝ કહાં હય ?

“ અંદર તશરીફ લે આઈ એ. ”

સીકંદર—નહિ કાલેજકા વક્ત કરીજા હય.

“ અબી તો બહોત દેર હય, કયુ દશ બજે કાલેજ ખુલતા હય ના ? ”

સીકંદર—(અસલી નામસે પુકાર કર) જહોરાં ખુદાકી કશમ ઈસ વક્ત મએ નહિ બેઠ સકતા.

જહોરાં—એક બાત સુનતે જાવ ?

સીકંદર—ફરમાઈયે ! મએ અન્દર આકર આપકી બાત નહિ સુનતા, ટાઈ દોનોકો અકેલા બેઠે દેખકર કયા કહેગા.

જહોરાં—જહાં ? લલા પહેલે કશી આપ મેરે સાથ અકેલે નહિ બેઠ થે ? કયા ખુખ.

સીકંદર—વોહ જમાના ઓર થા.

જહોરાં—તો આપ અળ વોહ આગા સીકંદર નહિ રહે ?

સીકંદર—બેશક, મેરે ખયાલાત અળ બિલકુલ મઝે હોગઝે.

જહોરાં—આહ ? સીકંદર તુમ ખડે બેરહમ નીકલે.

સીકંદર—મઝે નહિ સમજતા કે ઇત ખાતોસે આપકા કયા મતલબ હય.

જહોરાં—અયસે ભોલે ! ભલા ઇતના તો સોચો કે એક શરીફબદી જુસકા દામનતક કસીને ન દેખા હો, વોહ ખુલમખુલ્લા કયુંકર મહોબતકા ઇકરાર કર શકતી હય. લેફીન કોઈ મુજસહી બેહયા બન જાય તો ઓર ખાત હય. સીકંદર મઝે શર્મ હયાકો ખાલાઝે તાક રખ-કર ચેહ સાફ સાફ અરજ કરતી હું કે મેરી પાક મહોબતકો કુખુલ કરો. દેખો બેકસોકા સતાના અચ્છા નહિ. સચ મુચ અસીરાંને મહોબતકી બદ હુઆઝોસે બલીમ ફલકતક ચક્કરમેં હય. ફીર ભલા તુમારાં કયા હાલ હોગા. મઝે અપના નાજોસે પલા હુવા દીલ તુમારી નજર કરતી હું, ઉસે કુખુલ કરો.

સીકંદર—(ગરદન ઝુકાકર) જહોરાં, આજ તુજે

હો ક્યા ગયા હો. દુનિયા વ ઉકળામે હમ દોનોડો રૂસી-
આઈ નસીબ હોગી. પસ બહેતર હયકે આઈ'દા મહોબ-
તકા નામ તુમારી જબાનપર ન આય, વરના મએ અપ-
ને અખબાખનકો ખબર કરદુ'ગા.

જહોરાં--(આબદીદા હોકર) આહ ! ઇતનીશદ્
મેહેરી. આવ સીકંદર, દીલોંકા તખાદલા કરલે ? અગર
તુમે અપના દીલ દેના મંબુર નહિ, તો લો મએ બિ-
લામઆવેબ અપના દીલ તુમારી નજર કરતી હું ઇસે
કુબુલ કરો.

સીકંદર--મએ શીર કહે દેતા હું કે ઇસ ખીયાલે
ખામસે દર ગુજરો, વરના અંબમ અચ્છા ન હોગા. કયું
અપની ઓર તુમારી જાંદગી ખરણાદ કરતે હો;

જહોરાં--આહે અળ કુચહી હો. મેરી જાંદગી તુ-
મારે હાથમે હય રહમ કરો. ! રહમ કરો. ઇતના સુન-
તેહી વોહ સંગ દીલ બિના જબાબ દીએ ચલા ગયા મેરી
હાલત બે ઇસ વક્તમે હય વોહી લોગ ખુબ બન સકતે
હએ જીને અયસે બેવકાસે કામ પરા હો.

પ્રકરણ ૨ જી.

હમ ખાહેસે તખીખમે ખીમ.૨ હોગએ.

અખ સીકંદરસે મુલાકાત હુવે પુરા એક હકીકત હો
ચુકા હય, ઉસ રોજકે બાદ અખતક ઉસ સંગ દીલને શી-
કલ તક નહિ દીખાઈ. ચેટી નહિ જલકે હમારે ચહાંકા
આના જાના ગિલકુલ તકે કર દીયા. જીં જીં દીન જ્યાદા
ગુજરતે જાતે હએ મેરા હાલ અખતર હોતા જાતા હય.
હમેશાં તનહા બેઠી ચેટી સોચા કરતી હું. કે ખુદાયા
કયસે સંગદીલકો દીલદીયા. મએને અકસર કિતાબોમે પડા
કે “ ઈશક અવલ દર દીલે માશુક પએદા મીશવદ ”
લેકીન અખ જખકે ઇસ કચોલકે અજમાએશકાવજા આયા
તો ઇસ મકુલેકો મહેજ શાયેરાંનાં મુખાલેગાતશ્વર કરના
પડા. તમામ હસના બોલના એક લખત મોકુફ હોગયા.
શોદાઈયુંકી તરાંહ અપને કમરેમે અકલી બેઠી રહેતી હું
જખદીલ ઘભરાતા હય તો કોઈ નાવેલ લેકર ઉસકે હિર-
વાનકી હાલાતકા અપની હાલતસે મુકાબલા કરતી હું.
મેરી ચેહ હાલત દેખકર ઘરમે હલ ચલ મચ ગઈ. સખ-
ને શોર મચાયા કે જહોંગ ખીમાર હય. ખીસું ડાકટરોં
દો દેખને દો ખુલાયા, કીસીસે મરજ પેચાનાહી ન ગયા.

“ મરજ ખડતા ગયા જીં જીં દવાકી. ” રીસતે નાતેકી
 ઔરતે ડાલીયોંમે બેઠ બેઠ કર દેખને કે લીએ આના શુરૂ
 કીયા, હર વક્ત જનાનખાનેમે ઔરતોકા જમઘટ રહેને
 લગા. કીસીને પરીયોંકા આસેળ ખતલાયા, કીસી-
 ને મરજ સીલ દીખલાયા, કીસીને દીલે અમરા-
 જકા હોના ખતલાયા, ગરજ કે જીતને મુંહ ઉતની
 ખાતે ? મેરી જન તખાડીમે આગઈ, જો આતીહય
 વોહ ચેહી પુછતી હય કહો શાખજદી કયા તકલીફ હય
 મજબુરન મુજે હર એકકો જવાબ દેના પડા કે દીલમે
 દર્દ હય, મેરે વાલીદ સાહબને સેંકડો રૂપીઆ ખરબાદ
 કીયા, ઘરમે સળસે જ્યાદા મહોખત વાલીદકો મુજહીસે
 થી. શહેરકા કોઈ તખીળ ન હોગા કે મેરે વાલીદ સાહબ
 કે લેહાજસે મુજે દેખને ન આયા હો. લેકીન વાય હસ-
 રત કે જીસ તખીળ કો નખજ દીખલાનેકી આરજીસે ખી-
 ખાર પડીથી વોહી ન આયા. જખ કોઈ ચારા ન દેખા
 તો મજબુરન મએને વાલીદાસે આરજી જાહેર કી કે મેરી
 મુલાકાતકો મેરે કમરે મે કોઈ ન આવે. કયું કે તખીયત
 ઔરખી પરેશાન હોતી હય. ફીર કયા થા, મેરી મરજ
 કે મુતાલીક તામીર હુઈ. એક રોજ ઇસી ખ્યાલમે અય-
 સા જીનુન સરપર સવાર હુવા કે આલમે બેખબરીમે જી-
 લદ આવાજસે મએ એક ગજલ જો મએનેહી કહીથી સો

ગાને લગી. ઇતીફાક દાઘ એકાએક આન પડી. એક મી-સરા ઉસકે કાનમે ગીર પડા, વેહુ ચેહુ થા.

જીધર દેખો હરએક જા જલ વયે નુરે સીકંદર હય.

દાઘ—જહોરાં, ચેહુકયા ?

જહોરાં—હય કયાં, સીકંદર આજમકી તારીફમેં એક ગજલ લીખી દેખી ઉસકે અંદ શએર ચાદ આગયે.

દાઘ—ભલા ખેટી, ચેહુ કોઇ ખાત હય ! હમારે ગોદકી ખીલાઈ આર હમેહી ચકમે દેતીહો.

જહોરાં—(પાંચ પકડ કર) હાય મુજે ખચાલો ? મએ મરી.

દાઘ—ખેટા, મુજે સાફ સાફ સખ હાલ કહો મએ ખુદાકી કસમ ખાકે કહેતી હું કે મએ કીસીસે નહિ ક-હુંગી ખલકે હર હાલત મે તુમારી મદદ કરુંગી.

જહોરાં—(રોતે હુવે) દેખો મએ વાલદા કે ડીકાને આજ તક આપકો સમજતી હું મેરી ઇજજત તુમારે હાથમે હય.

દાઘ—(ગલે લગા કર) નહિ, તુમ ખિલા કિસી અંદેસેકે તમામ હાલ ખયાન કરદો.

જહોરાં—મુજેહ સીકંદરને લુટ લીઆં.

દાઘ—ગજબ ! ગજબ ! શરીફનાહીયોંકો ચેહુ શ-ઓદા ! ખુદા અંજમ નેક દીખાય.

જડોરાં—તો અખાતુમ મુજે મદદ કરોગી ? ચા નસીયત કરોગી ?

દાઘ—મદદ કરનેકી ખાત હોતી, તો મેં જુર કરતી. ઇતની ખાત દાઘકી સુનકર મેરે રહે સહે હોથ ખાખતા હો ગયે. દીલહીદીલમે ઇસ નામુરાદકો કોસને લગી, વોહ ઇતના કહેતેહી મેરે પાસસે ચલી ગઈ ઓર વાલદા કે કમરેમે દાખીલ હુઈ, ઓર અંદરસે દરવાજા ખંધ કરલીયા. દોનોમે શુકતગો હોને લગી. ઇતનેહીમે જેબુત્રીસાં મેરે પાસ દોડી હુઈ આઈ ઓર કહેને લગી આપા આજ ખેર નહિ હય, દાઘ તમામ હાલ વાલદા સાહબકો બહોર કરને ગઈ હય ગજબહી હો બયગા.

જડોરાં—ભલા ચલો તો સહી છુપકર સુને ?

જેબુત્રીસાં—હાં દરવાજે કે બાહોર ખડે હોકર સખ ખાતે સુન લેજે.

જેબુત્રીસાંકો સાથ લેકર મએ અમ્મા જાનકે કમરેકે પાસ ગઈ ઓર હમ દોનો ઉનકી હોતી હુઈ શુકતગો કાન લગાકર સુનને લગે, વોહ ચેહ થી.

દાઘ—ખેગમ સાહબા ? ચેહ આરબ અચસા હય કે જુ' જુ' ઇલાજ કરતી જાય ખડતા રહેગા.

અમ્મા—લેકીન ચેહ બહોત મુશકીલ અમર હય અજુઝ કે વાલીદ તો હરગીજ એક પરદેશીકે લડકે કે સાથ શાહી કરના પસંદ નહિ કરેગે.

દાઘ—યેહ આપકી મરજી, લેકીન મએ અપની રાય દે ચુકી હું. ઇસ મોકેપર સખતી ઓર નશહીયત જહેરે કાતીલ સાખીત હોગી.

અમ્મા—ઓર બદનામી તો દેજો, કીતની હય. લોગ હમારે મુહપર ન કહેંગે તો પીછે તો જુરહી ચરચા કરેંગે સચ મુચ ઇસ ખાંનદાંનકી ઇજ્જત ખાકમે મીલ જાયગી.

દાઘ—ઓર કોઈ ઇસસે ઉમદા તજવીજ સમજમે નહિ આતી. અરધા તો યું કરો કે જહોરાંસે ખુદ હી દરિયાફત કરલો કે અબ કયા કીયા જાય !

અમ્મા—કયા ગજબ કરતી હો ? ભલા એક શરીફ-જાદી કયુકર અપને મુહસે કહેગી કે મેરી શાદી કરદો.

દાઘ—અજી, યેહ જુલુન અચસા હય કે સબ શરમે હયા ઇસમેં જાતી રહેતી હય.

અમ્મા—તો બહેતર હય, મએં જાકર તનહાઈમે ચહેલે ઉસહી સેદરિયાફત કરલું.

મેરી વાલદાકા યેહ આખરી ફીકરા યુનકર મેરા બદન કાંપ ઉઠા. ઓર તમામ ખુસી જો દાઘકી ગુફતગો યુનનેસે પેદા હુઈથી વોહ એક લખત ફેત હોગઈ. ફર્યોરન હમ દોનો દોડકર અપને અપને કમરેમે ચલી ગઈ. અલી અરધી તરાંહ મએં સંજલકર બેઠી બી નહિથી કે અમ્મા-જાન આંન મએં જુદ હુઈ. મએંને ઉઠકર આદાબ અરજ

કીયા ઉનોને મુજે પ્યારસે ગલે લગાકર બેઠનેકી ઇજ્જત
દી ઓર કહેને લગી.

અમ્માજાન—તુમ જાનતી હો. કે મએને તુમે કીસ
ન્યાજસે પાલા હય ? જાન તક તુમપર નીસાર કરનેકો તૈયાર
હું, હરતરાંહ તુમારી બહેતરી ચહાતી હુ ઓર.....

જહોરાં—અમ્માજાન જહોરાં આપકી તાબેદાર લોંડી
હય. જો ઇરસાદ હો તામીલમે સરે મુહ ફરક ન હોગા.

અમ્માજાન—અબ સાફ સાફ બતાવ કેઇસ મામલે
મે તુમારી કયા રાય હય ? મએ ખુબ સમજતી હુકે ઇસ
મોકેપર નસીહયત વ સજતી કરના ખીલાફે મસહલત હય.

જહોરાં—(અજાન બનકર) કયા ! યેહ મઓંમા
મુજસે હલ કરને આઈ હો. મએ નહિ સમજતી કે
કીસ મામલેમે !

અમ્માજાન—‘ઇશક અરત વ હજાર બદ ગુમાની’
બેટા ! યેહ મએ બખૂબ જાનતીહુ કે તુમ જયસી હયાદાર
લડકી કયુકર મુંહ ફોડકર મહોબતકા ઇકરાર કરેગી, અ-
ફસોસ હય કે મુજેબી ઇસવક્ત બેશરમ બનના પડા, કે
તુમસે ઇસ મામલેમે શુકતશુ કર રહી હું. અગર હોનો
તન્કસે ઇસી તરાંહકી મહોબતકા બરતાવ રહા તો ખાન
દાનકી ઇજ્જત ખાકમે મીલ જાયગી.

ઇતના સુનતેહી મેરા દીલબર આયા ઓર માકે કંદમે

પર ગીરકર જરજર રોને લગી. ઉનોને મુજે સીનેસે લગયા. ઓર ખુદબીરોને લગી. જળ દીલકા ગુખ્વાર નીકલ ચુકા તો ફીર અપની અપની કુરસીઓપર એક દુસરે કે મુકાબીલ બેઠ ગઇ.

અમ્માજાન—શાહબ જાદી ! બેટી ગીરીયા વજારો કુચ ફાએદા નહિ. દેખો તુમારી મા હરવક્ત તુમારી મદદ કે લીએ તૈયાર હય. હરચંદ મએં યેહી કોશીશ કરૂંગી કે સીકંદર હી તુમારા દુલાહ બને ?

જહોરાં—ખુદા આપકો ઇસ નેકીકા અજર દેગા.

અમ્માજાન—હાં તુમ યેહી ચહાતી હો, યા કુછ ઓરબી ?

જહોરાં—આપ ખુદ સમજદાર હએં, મએં કયા અરજ કરૂં.

અમ્માજાન—લેકીન યેહ મામલા બડા પેચીદા હય. મુદતોસે સીકંદર કે ઓર હમારે ખાનદાનમેં દોસ્તીકા સીલ સીલા જરી હય, મગર તુમારે અખ્ખાજાન ઇસ મામલાતકો સાયદ હી કુખુલ કરેં ! કે અપની દુખતર એક પરદેશીકે લડકેકો દે !

અબી હમ દોનો મા બેટીયો મે યેહ શુકતગો હો રહીથી. કે મુગલાની દોડી આઇ ઓર કહેને લગી કે ખાંસાહબ આરહે હએં ! મએં દોડકર કમરે મે ચલી ગઇ

વોહ સીધે ઇસી કમરે મે દાખીલ હુવે, મએ જાનતી તો થી
 કે જુરર અમ્માજાન ઇસ મામલેમે ગુફતગો કરેગી. બસ જે
 ખુન્ન સાકો હમરા લીએ વાલદાકે કમરેકે બગલી છોટે કમ-
 રેમે આન મઓઝુદ હુઈ ઉસ વક્ત એક પહેર રાત ગુજર
 ચુકી હોગી, તારીકી ચારો તરફસે છાગઇથી, વોહી બાગી-
 ચા કે છોટે દરખત જીને દીનકો અપની શોખીયુ'કી બદોલત
 એક ઘડી આગમ નશીબ નહિ હોતા, વોહ અબ કીસીકી યા-
 દમે ચુપ ચાપ ગમગીન સુરત બનાય શએ ફિરાગકી સગ
 ગુજર જાનેકે લીએ દુઆઓ માંગ રહે હએ. કીસી કીસી
 મકાનમે ચીરાગ ટીમટીમાતે હુએ પરવાનોકા મચલ મચલ
 કર ખુન કર રહી હએ, આશમાનપર સીતારેઇધર ઉધર અટે-
 ખેલીયાં કરતે નજર આતે હએ. અગ્રકે છોટે છોટે સીયા
 વસુદેદ દુકકે ઇધર ઉધર કીસીકી તલાશમે સદગરદાન
 ફીર રહે હએ, લેકીન ખીચારોકી કીસમતકે વોહ સુરત
 નજરહી ન આઇ. કયુ કે ઉનકી બેતાબી દેખકર સીતારે
 તક શરમ કે મારે પોશીદા હો જાતેહ એ. હાં શહેરકા
 ચોરો ગુલ અલીતક ખીલકુલ બંધ નહિ હુવા, મકાનો કી
 જંજીરે ખડ ખડાને કી આવાજ ચકીનદીલા રહી હય કે
 અલીતક લોગ કારોબારસે વાપાસ આ રહે હએ. ઇસ
 વહેશત અંગેજ તારીખીકો દેખકર મેરા દીલ બહોત મા-
 ઝુસ હુવા કે અફસોસ ઇસ જાલીમ ઇસ્કને મુજસે કયા કયા
 કરવા દીયા. મએ જે કલી ડરકે મારે ચીરાગ જલેલી અ-

પને કમરે કે બાહીર કદમ ન રખતી થી, આજ વાલદેન કી ખુશીયા ગુફતગો સુનને કે લીએ એક તંગ વ તારીક કમરે મે બેઠી હુઈ હુ. પહેલે તો કુછ દેર વાલીદ આહુળ અ- પને તીજરતી મામલાત કી નીસબત ગુફતગો કરતે રહે, જબ અમ્માને દેખાકે વોહ ખુશ હુએ તો જીકરમે જીકર છેડ દીયા.

અમ્માજાનન—હાં ! ક્યા આપકો જહોરાં કાબીખ્યા લહય ? દેખો લડકી કી ઉમ્ર જ્યાદાહોતી જાતી હય. લાગ ચરચે કરતે હએ, હજારો રૂપે કે આદમી ચોર લડકી જવાનુ ઘરમે બેઠી હુઈ હય.

અજખાજાનન—મુજે ખુદધસિ અમરકા ખ્યાલ હય. લેકીન કોઈલાએક લડકાબીતો મીલે ! લખનૌ, અલાહ બાદ દીલી, લાહોર અગરચે હર એક શહેરમે જહાં જહાં ચાર દોસ્ત હએ, વહાં પએગામ લેજા મગર જહાં સે જવાબ આતાહે ચેહી કે કોઈ લાએક લડકા જહોરાંકે કાબીલ અખ- તક કોઈખી નહિ મીલા.

અમ્માજાનન—મેરા દીલતો નહિ ચહાતા કે લડકી કે આંખોસે હમેશાંકે લીએ દુર કફ.

અજખાજાનન—કયસી ખાતે કરતી હો ! આખર તમામ ઉમ્ર ઘરમે ખીઠલાય રખોગી, એક ને એક રોજ દાગે જુદાઈ ખરદાસ કરના પડે ગા.

અમ્માજીન—મેરા તો ચેહ મનશા હય કે કહીં ચહીં કોઈ લાએક લડકા તાલાશ કરે ? અકબરાબાદ ઇતના બડા તો શહેર હય કે કીસી જમાનેમેં સલતન તે હિંદ રહે ચુકા હય ! કયા ચહાં કોઈભી લડકા નહિ મીલતા ? આખીર શાહી વક્ત કે જાગીરદાર, રમ્શિ, તુજ્જાર ચહાં ભી ભરે પડે હએં.

અમ્માજીન—હરચંદ તલાશ કીયા, મગર મુજે તો કોઈ લડકા પસંદ નહિ આયા. ગજબ તો ચેહ હય કે મુસલમાનો કે લડકે જે ઘરસે જરા ખુશ હાલ હએં ઓર તાલીમી આફતા હએં, ઓયાસ નીકલતે હએં. જે કીસ્મત સેં કોઇ બચા ભી તો ઘરમે ખાને તકકો નહિ !

અમ્માજીન—હાં ! ચેહ હમારે કરીબભી આગા સીંકદર કયસા હય ? મુદતસે દોનો ખાનદાનો મેં દોસ્તીકા સીલ સીલાભી હય. અદલાહકે ફજલસે લડકા ખુબસુરત જહીન, ઓર ઘરસે ખુશહાલ હય. વાલદેન ભી ખુશ ખુશ્ક હય.

વાલદેન કા ઇતના કહેનાથા કે મેરેપાસ બેઠી હૂધ જેખુન્નીસાં ને ચુટકી લી, ઓર કહેને લગી અબ તો પાંચો ઉગલીયાં ઘીમે તર હય, મએને મજબુરન ઇસ જ રજસે કે કહી મતલબ ખફત ન હો જાય, ઇસી વજેસે આમોશ કીયા.

અમ્માબાનન—આખીર વોહી ઔરતો વાલા ખ્યાલાત હુએ ના ? ઇતના ન સોચા કે લાખ દોસ્તી વ મહોબત હો, ઔર લડકા ભી ખુબ સુરત, જહીન, ફહીન હો, લેકીન હય તો પરદેસી ? શહેર કે લોગ કયા કહેંગે ? ખાનદાન કે દાગ તો લગ જાયગા. પરદેશી લોગ આહે કીતને ખલીક હોં, લેકીન તાહમ વક્ત પર કભી કામ નહિ આતે. તુમે તો માત્રુમ હોગા કે પાદશાહ હુમાયુશાહ ફારસ કે ચહાં જાકર પનાહગીર હુવા તો ઉસને સીફ જહી ખ્યાલ કે હુમાયુ ને શીયા મજહૂબ ઇજ્તીયાર નહિ કયા થા. કયા ખરતાવ એક હમ રૂતબાકે સાથ કીયા. મએ તો ઇન લોગોકો પસંદ નહિ કરતા.

અમ્માબાનન—તો ફીર ?

અમ્માબાનન—હાં, તો અબ યાદ આયા. જ્યેપુરમે શેખ વહીયોદીન ખાનખહાદરકા લડકા હકીકતમે જહોરાં કે લાએક હય. ખી. એ. મે તાલીમ પાતાહય સાલ દો સાલમે ખુદા કે ફજલસે આલા ડીઘી હાંસીલ કર કે વહીં દરખારમે કીસી આલા હોદ્દે પર મુકરર હો જાયેગા. રાજા સાહબકી ઇસ ખાનદાન પર અચ્છી ઇનાયત હય. મએ કલ જયપુર મેં એક કામ કે લીએ જાઉંગા. સાથહી ઇસ મામલેકો ભી તેય કરતા આઉ ગા. ટંન ટંન ટંન....

અમ્માબાનન—ઓહો? ઇગીયારા ખજ ગએ? અચ્છા તો

અબ આપ આરામ કીજોગા. લેકીન ફીક રહે ! કે ઇસ માહમે શાદી જુરર હોની ચાહીએ ?

અખખાખન—હાં ! હાં ! ખિયાલ રહેગા. તુમ બે શીકર રહો.

પસ હમ દોનું બહેને વહાંસે ઉઠ કર આ ગઇ. જે-ખુન્નીશાને કહા આજ તો હમ તુમારે પાસ સોવેંગે.

જહોરાં—મુજે કુચ કામ કરના હય, બહેતર હય તુમ સો રહો.

જેખુન્નીસાં—બહેન ! અબ તુમ કીતને દીનકી મહે માનહો, જે અયસી સજ્જીસે પેશ આતી હો ?

જહોરાં—(જેખુન્નીસાંકો ગલે લગા કર) આહ ? અબ હમેશાંકેલીએ ! તુમ.....

જેખુન્નીસાં—(સીસકીયા લેતી હુઇ) આહ ! અબ હમેશાં કે લીએ તુમ જુદા હો જાવગી ? આપા ! હમકીસ તરાંહ યહાં અકેલે રહેંગે ?

જહોરાં—જેખુન્નીસાં ? અબ ઇન બાતોં કો રહેને દો ગમસે કલેજ પાસ પાસ હુવા જાતા હય.

જેખુન્નીસાં મેરેહી પલંગપર લેટ રહી. તમામ દીન કી થકી હુઇથી પડતેહી નીંદને આ દબાયા. મએને ચીરાગકી બત્તી કમ કરદી. ઓર કુરસીપર ઇસી સોચ મે બેઠ ગઇ. ચેહ સોચ તે સોચ તે આખીર દો બજ ગએ. આખીરસ ઇસ ધુનમે

ખિયાલ આયા કે એક મરતખા સીકંદરસે ઓર ઇલતીબ કરું, લેકીન ફીર દીલ રૂક ગયા. કે જળ વાલદેનકીહી મરજી નહિ કે વીશાલે ચાર નશીબ હો, તો કયા કર શકતી હું. ચેહ ખિયાલ આતેહી મએં જાર જાર રોને લગી. ઓર ખુદા વંદેસે શીકવા કરને લગી કે મુજે અગર અય-સાહી દીલ દીયાથા તો કીસી ગરીબ ખાંનદાનમે પયદા કીયા હોતા. જેથે જનુનમે જળ ન રહા ગયા તો કાગજ કલમ ઉઠા કર ઇસ મજમુનકા એક ખત લીખ કર તૈયાર કીયા.

ખત.

દેખેં તો કીસ તરાંહ ઉને હોતા અસર નહિ.

તો આજ નામા લીખતે હએં ખુને જીગરસે હય.

હુમકોનહુએં સાહુબ, હુમેં કયું યાદ કરોગે ?

“ ખ્યારે સીકંદર ! દીલમે તો ચેહી હય કે, દીલહી ની-

“ કાલ કર તુમે લેજહુ ! કયું કર ઇસ પુરજે કાગજ પર

“ અપને ખિયાલાત તહેરીર કર શકતી હું ? ખ્યારે ?

“ મેરી હાલત કાખીલે રહમ હય. મએં ખજુજ ઇસકે

“ કયા લીખું, કે મેરા આખરી વક્ત આન પહોંચા, લી

“ લલાહ ! મુજપર રહમ કરો ? વરના રોજે કયામત

“ દામનગીર હું. મેરી મુશીબતકા અંદાજ આપ ઉસી
 “ વક્ત કર શકતે થે, જળ કે મહોબતકા કુછલી અસાર
 “ આપ કે દીલમે હોતા ! દેખો મેરી હાલતે બરપર ર-
 “ હમ કરકે, મુજે અપને કદમોસે ઉઠાવો અગર થેહ
 “ મેરી આખરી ઈલતીબ લી કુબુલ કરની નહિ હય
 “ તો ઇતના જુરર મુજપર અહેસાન કરના, કે મેરે
 “ મરને કે બાદ એક દક્કા જુરર મેરે લાસે પર ખડે ખડે
 “ દો આશું બહા બના ! આજ મુજે યકીન કામીલ
 “ હો ગયા કે અળ આપકા ચહેરા દેખના નશીબ
 “ નહોગા ! આહ ! શક્યે હરતીપર મુજસાલી કોઈ
 “ બદ નસીબ ન હોગા. બસ હાથ કાંપતા હય, કલમ
 “ હાથ સે ગીરા બતા હય, અગર મુનાસીબ સમજે તો
 “ જુરર રૂકેકા જવાબ હા મીલે રૂકા હાજ કે જરીએ
 “ દેના ? વરના કોઈ જોર તો હેઈ નહિ ! કે આપકો
 “ મજબુર કરું.

“સરે તસ્લીમ ખન હય જો મીબજે યારમે આયે.”

લો આખરી આદાબ અરજ કરતી હું.

મએ હું ? પ્યારે તુમારી વક્ષદાર
 જહોરાં.

તમામ રાત ખત લીખને વ પડને ચોર શીકમે શુ-
 જર ગઈ. એક ઘડી ભી આંખ ન લગી. જળ સુબાહ
 હુઈ તો એક મુગલાની કો પાંચ રૂપેનીકાલ કર દીએ

ઓર રૂકા દીયા, કે બાકર આગા સીંકંદરકો દે આવ. ઓર કીસીકો ન દે. મુગલાની પૈસેકી તમાસે ફેરન ગઈ ઇતી ફાક મકાનસે નીકલતે હી હજરતે સીંકંદર મીલ-ગએ. રૂકા ઉનકી નજર કીયા. ઓર જવાબ મેં અંદ સ-તર લીખકર ઉસને રવાના કરદી, જસકે મુતાલેસે સીંકંદરકી શરદ મહેરીકા અંદાજ બખુબી લગ શકતા હય.

મીસ જહોરાં.

- „ અફસોસ હય કે ? એક શરીફ ખાંદાનમે પય થપદા
 „ હોકર યેહ જતુન તુમારે સરપર સવાર હુવાકય,
 „ તુમારા રૂકા દેખકર મેરે તન બદનમેં આગ લગ
 „ ગઈ, દીલમે તો યેહ ખિયાલ આયા કે યેહ રૂકા
 „ લેબકર તુમારે વાલીદ સાહબ કે રૂબરૂ રખડું.
 „ લેકીન ઈસ ખિયાલસે કે મએં બચપનમે તુમારે
 „ સાથ ખેલા હું ! ઓર મુજકો લુમસે એક કીસમકી
 „ મહોબત લેકીનહય ન અયસી મહોબત કે જસકા
 „ ઇજહાર આજ કલ તુમારી બનીબસે હો રહા
 „ હય દરગુજર કીયા. બરા યે ખુદા ? આયંદા અ-
 „ યેસે ખિયાલકે ખત વ કીતાબત સે મુજે માફ
 „ ફરમાએ ?

મએં હું જહોરાં તુમારા
 ખેરખાહ દીલી. આગા
 સીંકંદર.

ચેહ જવાબ દેખકર મેરી રહી સહી ઉમેદભી દુટ
 ગઈ. અખખાનન ઉધર જયપુર ચલે ગયો. ઓર ધિર ઘરમે
 શાદીકી તૈયારીયાં હોની શુરૂ હુઈ. અગલેહી રોજ ખત
 જયપુરસે આયા કે વહીયોદીનને મેરી દરખાસ્ત કબુલ
 કી. ઓર ઈસ માહકી પંદરવી તારીખ શાદી કે લીએ મુકરર
 હુઈ હય. સબ સામાન તૈયાર કરલો. ફીર કયાથા ? હુમનીયાં
 હરરોજ ગાનેકે લીએ આને લગી. દોરત આશના, ખેશ અ-
 કરોળા કો ખુલાને કે ખતરવાના કરદીએ. શહેર કે કરીખ કે
 રીસ્તેદાર આન મૌજુદ હુવે. લેકીન જુ' જુ' પંદરવી તારીખ
 કરીખ આતી નતીથી, મેરા ખુ'ન ખુશ હોતા નતો થા.
 અખ ઈસ શોરો ગુલકી વનસે ઓર ભી તખીયત ગભરાને
 લગી. હમ ઉમર લડકીયું ને હસી મનક શુરૂ કીયા
 લેકીન મેરી તખીયત ઈસ ખુશી કે સામાન કો દેખકર શા-
 દમા ન હુઈ, મએ ખુશ હોતી અગર બનએ શાદી કે મેરી
 મોતકી તૈયારીયા ઈસી અસખાખસે કી નતી. આખીર
 વોહ ! દીન આન પહાંચા કે જખ મેરી આરજુકા ખુન
 હોના થા. ખડે કરોફરસે બરાતને અકબરાખાદકી હદમે
 કદમ રખા. શહેરમે શોર મચ ગયા. કંઈ તાયફે, નકાલોકી
 મંડલીયાં, અંગ્રેજી બાજે જયપુર વાલે અપની શાનો શૈ-
 કત દીખલાનેકો લાય. મહેફીલે ગરમ હોને લગી. મએ
 ઈસ સામાનકો દેખકર બહોત પરેશાન હુઈ. ઓર ચેહ

સોચાકે ચંદ ઘટેમે હુમેશાં કે લીએ શાદીકી આહીની જાંજીરોમે જકડી જાઉગી. મકાનસે હુમેશાં કે લીએ કીનારા કરનેપર આમાદા હો ગઇ. અપની સીંદુગસે તમામ રૂપીયા વતિલાઈ જેવર નીકાલ કર એક રૂમાલમે ખાંધકર કમરસે કસા, ઓર ચુપકેસે અપને લાઈ અજીઝકા એક જોડા કપડોકા ઉસકે કમરેસે નીકાલ લાઈ. ડોટ પાટલુન પહેનકર સરપર અજીઝકા અમામા ખાંધા, જીસ વકત નૌવશા, મહાં અપને તમામ રીસતેદારોકે મકાનમે નીકા કે લીએ દાખીલ હુવા. મએ ઇસી બીડ ભાડમે ઘરસે નીકલ પડી. શોરો ગુલમે કીસીને ખિયાલ બી નહિ કીયા કે કોન હય, કોન નહિ. યેહ મેરી યાદમે પહેલાહી દીન થા, કે મએને ઘરસે બાહીર કદમ રખા. બહાર તો આ ગઈ, લેકીન પરેશાનથી કે કીધર જાઉં. રાસ્તા તક માલુમ ન થા. તવ કકલ બ ખુદા એક જાનીબ કા રૂખ કીયા, ચંદ કદમ ચલકર એક બડી સડક પર આ પહોંચી. ચહાં એક ગાડી જાતી દેખી તો ગાડીબાનસે ભાડા કરનેકો કહા.

ગાડીબાન—કહાં તશરીફ લે જાઈએગા ?

જહોરાં—યેહ મએ અબી નહિ કહે શકતા. જંગલકી તરફ લે ચલો શરેર કરને જાતાહું.

ગાડીબાનને ઘોડેકો હાંટર લગાયા. પ્રીર કયાથા આનકી આનમે ગાડી દરિયા એ જમના કે કીલ્લે કે દરમીયાની

સડકપર આ મૌજુદ હુઈ, મએને ડોચનીનસે કહા કે હમ પએદલ સએર કરના ચહાતે હએ. યેહ લો, ચાર આને તુમારી મજદુરી હય. ગાડી વાપેસ લે જાવ ? મએ તો ચવ અની દેકર ઉતર પડી એર થોડી દેરમે ગાડી મેરી નજરસે ગા-ઈજી હોગઈ. મુજે ઉસકી મુતલક બી ખખર ન હો સકી કે ઈસ વકત હમારે મકાનપર કયા હો રહા હોગા.

પ્રકરણ ૩ જી.

ન છેડો હમે ! હમ સતાયે હુવે હએ ?

છરા વકત ઘરસે મએ મરદાના લીખાશ પહેનકર નીકલી રાતકે આઠ બજે હોંગે. મેરે જમના તક આનેમે પંદરા બીસ મીનીટ એર બી ગુજર ગએ હોંગે ! જાન બ-આકર ઘરસે નીકલી તો સહી લેકીન જખ ગાડીખાનને લા-કર જમના કે કીનારે પર તનહા છોડ દીયા મેરા દીલ નીહાયત પરેશાન હુવા, કબી વાલદેનકી બેઈજજતીકા ખિયાલ, કબી દરો દિવારકા નકશા, કબી જેખુત્રીસાંકી યાદ બે કે મુજે જ્યાદા પ્યારીથી, રહે રહે કર આતીથી, ઈન ગમગીન ખિયાલાતને મેરે ઉપર ઈસકદર અસર કીયા કે મએ ખુબ કુટ કુટકર રોને લગી. એર દીલમે રેહ ખિ-

થાલ આયા કે ચલો વાપેસ લોટ ચલો, વરના બનકી
 ખચેર નહિ. જુંહી ફીર શાદીકા ખિયાલ, સીકંદરકી મો-
 હની સુરત આંખો કે રૂબરૂ આઈ, ઓર ખુદ અપની કમ
 હિમતીપર લાનત મેલામતકી, ઓર તનેતનહા જમનાકે
 બહાવકી તરફ ચલના શુરૂ કીયા, કે ચહાં મુજે ખડા હુવા
 કોઈ ન દેખલે ! આશમાનપર કમર મેરી હાલત બેઠે ગચ્છો
 રસે આંખે ફાડ ફાડ કર દેખ રહાયા, દરિયા એ જમના
 કે શફાફ પાનીકી લહેરે મેરી ઉમીદોકી તરાંહ ઇધર ઉધર
 ટકરે ખાતી ફીરતીથી, માહતાબકી સુનેરી શોઆયે પડને
 સ પાનીકા રંગ તીલાઈ હો ગયાયા. દરીયાઈ બનવર ઇ-
 ધરસ ઉધર પાનીમે કુદતે નજર આ રહેથે. એક બનીબ
 કીલેકી શાહી ઇમારત રહે રહેકર રહેને વાલોકો
 ચાદ દીલા રહીથી. મચેને ઇસસે પહેલે ઇસ કીલેકો
 કભી ન દેખા થા, કુછ તો સુરખ ચીજસે બનાહુવા થા,
 ઇસપર મહાતાબકી સુનેરી શફાફ રોશની સોનેપર સોહા-
 ગે કા કામ કરતીથી, અભી તક રસ્તા ખિલકુલ નહિ બંધ
 હુવા થા. અકસર નવ જવાન આદમી રોજએ તાજ મહે-
 લ કી સચેરસે ખુશ ખુશ વાપીશ આતે હુવે મેરે પા-
 સસે ગુજરતે થે. દરીયાં ખિલકુલ પાનીસે લખરેજ ન થા
 કહી કહી રેતકે શફાફ ટીલેભી બગોર દેખનેસે નજર આતે
 થે હાં બચેક નજર જળ મેં દેખતી થી તો દરિયા લખા

લખ લરાહુવા માલુમ હોતા થા, કયુ કે કમર કી રોશની
 સે રેતલી પાનીસી માલુમ હોતીથી, હાં ! છોટી છોટી ઝડી-
 યાં જીન ટીલોપર મચ્છોબુદથી વોહ અયસી માલુમ હો-
 તીથી કે આદમી કીસ્તીઓપર સવાર હોકર સચેર કરતે
 હયે. મછલીઓંકા બેકારસે કીસી કે દીલકી તરાંહ ઉછલ
 ઉછલકર પાનીસે બાહેર નજર આના, જમનાકી મોજે
 ઠંડી ઠંડી હવાસે છુકે જો કે બહોત શદ નથી, ઈધર કી-
 લેલકી આશમાન કે સાયસરગોસીયાં, ચેહ અયસા દીલ કશ
 સીન થા, કે મુરદાસે મુરદા તકલી એક મરતબા જંદા
 હોજતા. ઇસ સીનકી કશીશ કહીં કહીં રસ્તેપર ઠચેરનેપર
 મજબુર કર દેતેથે, દીલ ચેહી ચહાતાથા કે તમામ રાત લખે
 દરિયા બેઠી સચેર કીયા કરૂ, લેકીન કીર વોહી મનહુસ મ-
 હોખત કે ખિયાલાત ચલનેપર મજબુર કરદે તે થે ? ચલતે
 ચલતે મચ્છો આખરસ ઉસ મુકામપર પહોંચી કે જહાં સડ-
 ક હર તરફસે છોટે બડે સખ્ખ ટીલોસે ભરપુર હો ગઈ હય.
 યહાં પહોંચ કર મુજે કીસીકદર ખોફ માલુમ હુવા કયુ કે
 ઇનખંદક વટીલોસે કલી કલી જનવરો કી આહટ માલુમ હો-
 તી થી, ખંદક ખિલકુલ સખ્ખે સેલરા, કીસીપર ગુનજન
 દરખત ચોર સખ્ખ જન માલુમ હોતાથા, જરા આગે બડ
 કર બાંચે તરફ ઉચે નીચે ટેકરો સે કુછ કાસલેપર કહીં કહીં
 સે આગ કે સોલે ઉઠતે નજર આવે. જીનકો દેખકર

મેરે રહે સહે હવાસ ખાખ્તા હોગએ. આખરસ મેરે કાનોમે ફીર આદમીયો કી આવાજે આના શુર હુઈ, ઓર કુછ ઈમારતકા મઓબુદ હોનાલી માલુમ હુવા, કુત્તો કે ભોંકનેસે મુજે ઈસ અમરકા કામીલ યકીન હો ગયા, કે બુરૂર મએ ફીર આખાદી મે પહોચ ગઈ હુ. જળ મએ એક બડે દરવાજે પર પહોંચી, દરીયાફત કરનેસે માલુમ હુવા કે રોજએ તાજ-ખીખી ચેહી મુકામ હય.

મએને શોકસે કદમ આગે ખરાયા તો નિહાયત ગયાર હવા કે ઓકોને મેરે દીલસે એક લહેમાકે લીએ પરેસાન ખીયાલાત કેા દુર કર દીયા. આંખ ઉઠાકર જો દેખા તો રોજ નજર પડા. ચાંનની રાતમે ઈસ આલીશાન સંગે મરમરકી ઈમારત પર નજર પડતે હી મેરી આંખે ચોંદીયા ગઈ, હરચંદ તખીયતને મજબુર કીયા કે ચલકર જરા સએર તો ઠર હુ. લેકીન અપની હાલત કેા દેખકર ગભરાઈ. ઓર જલદ ચલને લગી. જળ રોજેકી હદસે બાહરેર કદમ રખા તો અકબરા બાદકો હુમેશાં કે લીએ અલવદા કહા. અહા હા ? કયા કોઈ ઈસ વકતકી મેરી હાલતકો જાન શકતા હય. કે જળ મએને યું બેકસીકી હાલતમે અપના શહેર ઘરબાર અ-જીજો આકારીખ છોડકર જંગલોં કી ખાક છાનની મંબુર કરલી. ચેહ વોહી જહોરાં હય કે નાજસે કલી જમીન

પર કદમ તક નરખતી થી, યા યુંહ પા પયાદા અકેલી
 મારી મારી ફીર રહી હય. જહાં દુસ્મનો તકકી મબલ
 નથી કે સામને દમ તો માર જાયે. વહાં આજ જંગલ
 કે છોટે છોટે શીયા શખ્જી લીએ હુવે ઝાઝ મુજે બલાખન
 કર હરાંયે ? ઇસ વક્ત બે ઇખ્તીયાર જખ્ખાનસે નીકલા
 કે. “ હાય ? સીકંદર તેરી શરદ મહેરીને મુજે ખાકમે
 મીલા દીયા ! કાસ કે ઇસ હાલતં મે તું મેરે હમરા
 હોતા તો મુજે જંગલ ગુલશન માલુમ હોતે ? લેકીન
 તેરી જીતી હો ગરજ પડી હય ? હાં, હાં, પ્યારે તું
 આરામસે મહેલોકે અંદર મખમલ કે ગાલીચો પર ગીન
 ગીનકર કદમ રખ. મએ ઇન ખિયાલાતમે સડકો સડક ન
 માલુમ કિતની દુર નીકલ ગઈ થી ઓર કયા વક્ત હો
 ગયા થા કે એકા એક મગરેખડી જાનીખસે કીસીને
 મુજ પર ખંદુક સરકી, ગોલી સનસનાતી હુઈ મેરે કાનકે
 પાસસે ગુજર ગઈ, ઓર મએ દહેસતકે મારે જમીન પર
 ગીર પડી. હવાસ જાતે રહે, ફીર મુજે કુછ હોસ નહિ
 રહા. જખ થોડી દેરકે બાદ હોશ આયા તો મએને
 આંખે ખોલી તો ખુદકો એક વહેશત નાક ખિયાખાનમે
 લીન ચાર કવી અહેદ ગવાંર આદમીયોંકે દરમીયાન પાયા.
 છનકી સુરતો સે ખોફ ઓર બે રહેમી ટપક રહીથી.
 આફતાખકા જોખન ઉઝળથા. મએ જમીન પર એક

બપુલ કે દરખત કે નીચે પડી હુમથી. પાસહી વોહ લોગ
 બેઠે હુવે સર ગોસીયાં કર રહે થે, ઈસ હાલત કે દેખકર
 મુજે શીર ગથ આગયા, આંખે બંદ હો ગઈ, ચહેરે પર
 મુરદની છા ગઈ, જખ કુછ દેર બાદ કુછ હવાસ ઠીકાને
 લગે તો ડરકે મારે મએને આંખે તક નહિ ખોલી. બદકે
 બે ઇજ્તીયાર મારે ડરકે એક નારા જખાનસે નીકલ ગયા કે
 “લીલાહ મુજે છોડ દો ?” મેરે મુંહસે આવાજ
 નીકલતે હી કીચીને મેરા મુંહ બંદ કર દીયા, ઓહો
 હો ? કયા કયા જીલ્લતે થોડેહી અરસેમે ઉઠાની પડી ?
 થેહ હાલત દેખકર સોચા અગર મએ ને ખુદકો હોશ
 મે જાહીર કીયા તો ઈન બદમાસોંકી જાનસે ચકીન નહિ
 કે મેરે આંખને અસમત કે દાગલે ? મએ મકર કીચે
 હુવે ભુકી ખ્યાસી પડી રહી. જખ કંઠ ઘંટે ગુજર ગએ.
 ઓર પરદો કી આવાજસે માલુમ હુવા કે શામ હો
 ગઈ હય. મેરે કાનોમે શીર બંદોકો કી આવાજે આની
 શરૂ હુઈ. જો કે મેરે કરીબહી આતી જાતીથી. ખોફકે
 મારે મેને કીસી કદર આંખે ખોલકર દેખા કે એક નવ
 જવાન શરીફ અંગ્રેજી પોશાકમે સીયા ઘોડે પર સ્વાર,
 બડી દીલેરીસે ઈસ મલઉનો પર ફરેર કર રહા હય.
 થેહ દેખકર મેરી જાનમે જાન આઈ. ઓર ખુદાસે ઉસકી
 કામીયાબી કે લીએ દુઆ માંગને લગી. ચંદહી મીનીટકી

લડાઈમેં દો વહેસી લોગ ખાકમે મીલ ગએ. યેહ દેખકર ખાકી મલઉન મુજે છોડકર ભાગ ગએ.

થોડી દેરકે બાદ વોહ નવ જવાન મેરે પાસ આયા. ઓર ઘોડે સે ઉતરકર મેરા ચહેરા રૂમાલસે પુછા. ઓર અંગ્રેજીમે મેરેકો હોશ લાનેકો કહા. જુસ્સે મએ ને ઝટ આંખે ખોલ દી. લેકીન કયા દેખતી હું કે વોહ એક શીકારી અંગ્રેજ હય.

મએં—સાહબ ? મએં અંગ્રેજી બ ખુબી ખોલ નહિ શકતી. હાં ! સમજ તો લેતી હું. અગર આપ ઉઠે જાનતે હો તો ફરમાઈએ કે આપ કોન હએં ? ઓર મુજે યહાં કોન લાયા ?

સાહબ—ઘભરાવ મત ? યેહ તમામ ખાતેં આગે ચલકર દરિયા ફત કર લેના ? અબ હમારે ઘોડે પર સવાર હો ?

મએં—મુજમેં ખેઠને તકકી તાકત નહિ. બહોત અરસા ભુક વ ખ્યાસ સે ગુજર ગયા.

સાહબ—(જેબસે એક ખોતલ નીકાલ કર) લો ? યેહ દવાઈ પીલો, દીલ મજબુત હો જાયગા.

મએં—(દવાપી કર) હાં ચલીએ મુજે સવાર કરાઈએ ?

સાહબ ને અવ્વલ મુજે સ્વાર કરાયા. બાદ વોહ મેરે આગે ફુદકે ખેઠ ગયા, મએને જોરસે કસકર ઉસકી કમરકો પકડ લીયા. કયું કે મએ કબી ઘોડેપર સ્વાર ન હુઈથી બું હુમ દોનો મજબુત ખેઠ ગએ. તો સાહબ ને ઘોડેકો એક લગાઈ ઓર વોહ હવાસે બાતે કરતા જાને લગા રાસ્તે મે ગુફત ગોકા મૌકા કોઈ નહિ મીલા જબ ઇસ મુકામ સે દશ બારા માઈલ નીકલ ગએ તો એક બંગલે કે કરીબ આકર ઘોડે ને દમ લીયા, મુજે ઉસદવા કે પીનેસે બહોત ખુમાર માલુમ હુવા. જુસ્સે મએ તાર ગઈ કે જુરૂર મુજે શરાબ પીલાહી ગઈ હય. ઇસ બંગલે મે ચીરાગ રોશન થા, મુખતસરસા અસબાબ લી મૌજુદ થા બાહીર એક છો-ટાસા બગીચા જનમે રંગા રંગ કે ફુલ બંગલે ફી ખુબ સુરતીકોબડા દેતે થે હમારે કંપાઉડ મે દાખીલ હોતેહી એક ખીદમતગાર આ મૌજુદ હુવા, હમ દોનો ઘોડેસે ઉતરે ઓર એક નવ જુવાન અંગરેજ મેરે ઇસ્તકબાલ કે લીએ બડા, ઉસી અંગ્રેજને જો મુજે હમરા લાયા થા મેરે વહાં-તક આનેકા તમામ માજરા કહે સુનાયા, બાદહું મુજે ચાહ વ ડબલ રોટી ખાનેકોદી, જબકુછ ખાપીકર મએ હોશ મે આઈ તો મુજસે પુછા ગયા કે અપના તમામ હાલ ઉન ડાકો કે ફંદેમે આનેકા બયાન કરો ?

મએ—કયા ! વો હલોક ડાકુ થે ?

એક સાહજ—ચોર કોન થે.

મએં—હએં ? ડાકુ અયસે હો તેંએ ? મએં ને તો અપની જાંઘી ભરમે ડાકુ દેખેહી નહિ. (અપને જે-વરાતકો ટટોલકર) ઓહો મુજે લુટ લીયા. હાં ! મેરે મહોસીન ! મએં આપકા નામ બ્બન સકતી હું ?

વોહી અંગ્રેજ બે મુજે લાયા થા “ મેરા નામ અરકાટ હય.” ચોર દુસરે કી તરફ ઇસારા કર કે “ કે આપ મેરે દોસ્ત મી. કેયડોલ હએં ! લેકી ? હમેં મુખતસરસા હાલ બતાવ.”

મએં—જખ તક મુજે અંગરેજ બોલનેકી પુરી મહારત ન હોબાય મએં ઉર્દુ મેં શુક્તગો કયા કરેં ! લેકી-ન આપ લોગોકો હમારી જખાન બોલતે હુવે દીકત પેશ આતીહય લહાબ આપ અંગ્રેજ મેં શુક્તગો કીયા કીજે-ગા. મએં સમજ શકતી હું મેરા નામ જહોરાં હય મએં કાદર મુનશી અફજલખાં કી લડકી હું મેરા બાપ એક મ-શહુર તુજ્જાર હય અકબરાબાદ મેં મેરા મકાન હય. મએં ઘરસે નારાજ હોકર ઇસ મરદાના લીબાશ મેં નીકલ આઈ મેરા તમામ માલ ડાકોને લુટ લીયા હય.

અરકાટ—(ટૂંકસે જનાના લીબાશ દેકર) લીજીએ પહેનીએગા ? હાં, ચેહતો બતલાવ કે અખ તુમ અપને વાલીદ કે ઘર વાપીશ બના ચહાતી હો ?

મએં—(કુછ સોચકર) હરગીજ નહિ. અબ જ-હાં તગદીર લે જાએગી વહાં જાઉંગી.

મી. કેયડોલ—તો કયા હમ લોગોકી શલોખત પસંદ હય?

મએં—જખતક કીસ્મત ચારી કરે.

અરકાટ—તો હમ દોનોમેસે તુમ કીસે પસંદ કરતી હો !

યેહ શીકરા સુનકર મએં હયરાન હો ગઈ. કે ઇસી શાદી કી કયેદસે ખચને કે લીએ તો અપની જાનપર ખેલકર ઘરસે નીકલી, લેકાન ચહાં આકર બી પીછા ન છુટા. અગર સાફ કહે હુ કે મએં દોનું કે ના પસંદ કરતી હું. તો બી આફત દોનું જામતિકાકે હોકર મેરી અસમત ખીગાડેગેં આર ખુદા જાને કયા હાલ કરેંગેં.

મએં—આપ દોનોમેસે જો મુજે પસંદ કરે ?

અરકાટ—સુન જહોરાં, મુજે અપની ગુલામીમેં મંજૂર કરો ?

કેયડોલ—કયા મએંહી છોટે બાપકા હું. મુજે ન કબુલ કરલેં !

અરકાટ—મેરા બ નીસખત તુમારે સે હક જ્યાદા હય. કયું કે મએં અપની જાન પર ખેલ કર ઇનકો ડાકોં

ઉકે ફેંદેસે લાયા હું.

કેયડોલ—હત તેરેકી ! બાજ નહિ આયગા ? અગર અલી બાકર મુનશી અફજલખાંકો ઇતલા કરદુ તો કોન ફેસે, ઓર જહોરાં કીસકે હાથ આય ?

અરકાટ—દેખીએ સાહબ ! મુદતોંકી દોસ્તીમેં ફરક આજાયગા. અગર તુમારી નૈયત બદલી તો તલવારસે ફેંસલા કરના પડેગા.

કેયડોલ—મએં હરતરાંહ તૈયાર હું. જબ દીલ આહે ફેસલા હો જાય.

અરકાટ—બહોત બહેતર ? આજતો મએં થક ગયા હું કલ દીનમેં સહિ, લો ! મીસ જહોરાં તુમ અલગ દુસરે કમરે મે આરામ કરો, મએં તુમારી હિફાજત કરુંગા.

કેયડોલ—તુમ મહાફજત કરનેવાલે કોન ? “બી-લ્લી ઓર ગોસ્તકી રખવાલી. ” મહાફજત મએં કરુંગા.

અરકાટ—તો બહેતર હય ! અગર દોનોં કો એક દુસરે પર ભરોસા નહિ તો દોનું મીલકર રાતકો હિફાજત કરેં.

ઈન દોનોંકી તકરારમેં ઘડીઆલને બારા બાજએ, ઓર મુજે આરામ કરને કે લીએ કહાં ગયા, મએં અંદરસે દરવાજા બંધ કરકર સોરહિ. ઓર વોહ દોનું એક

હુસરેકી ખખરદારી કરતે રહે. મએને અપની અછલકી ખડી તારીફકી કે દોનોંકો ઉલ્લુ પનાકર ખુબ ખચી ? લેકીન જખ ફીર ખીયાલ આયા કે કલ ઇનમે ફેસલા હોકર એક કો મેરા શોહર ખનના હોગા. મેરી તખીયત નિહાયત ઘલરાઇ ઓર ઇસી ખીયાલમે નીંદને આ દબાયા. સુખાહ હોતેહી દોનો દોસ્તો મે ફેસલેકી ઠેરી જુરૂરીયાતસે ફારેગ હોકર દોનો જંગલકી તરફ ચલ નીકલે.

પ્રકરણ ૪ થું.

બલીમને લીખ દીયા પેહ હમારે મજરપર,
ઉલફત નહો ઇલાહી ખશરકો ખશરકે સાથ.

અરકાટ ઓર કચડોલ આપસમે ફયલા કરને બનેસે મુજે ખહોત અરઘા મૈઆકા મીલ ગયા. સાઈજકો હુકમ દીયા કે ઘોડા તૈયાર કરો ઉસને ફ઼ોરન હુકુમકી તામીલકી ફીર કયા થા સ્વાર હોકર મશરક કી તરફ રવાના હુઈ. લગામકા ઇસારા પાતેહી ઘોડા હવા હો ગયા. કંઈ ઘંટે કે બાદ એક આબાદી નજરઆઈ

વહાં જાકર દરિયાકત કીયા કે રેતવે ઇસ્ટેશન વહાંતે કીતની દુર હય ? લોગોને મેરે લીખાસકો દેખકર મુજે યુરોપીયન લેડી સમજા ઓર બડી મહેરબાનીસે રાસ્તા બતલાદીયા. વહાંસે ચલકર ઇસ્ટેશન પરજે કે ઉસ જગાસે સીફ ચાર માઈલ થા જ પહોંચી. ગાડી આનેકા વક્ત કરીખ થા, ઘંટી બજી, મએલી ટીકીટ લએને જ પહોંચી કયું કે કુછ રૂપીઆ જંગલેસે મએ સાથ લે આઈથી.

“ જનાબ ? એક ટીકીટ સેકન્ડ ક્લાસકા દે દીજીએ ! ”

ટીકીટકલેકટર—કીસ જગેકા ?

મએ—મએ નહિ કહે સકતી ? કહીંકાલી દે દીજીએ ?

ટીકીટકલેકટર—કલકત્તે કાદે હું ? વોહ લી જગા કાખીલે દીદ હય.

મએ—હાં ! વહીંકા દે દીજીએ ?

ટીકીટકલેકટર—ઐદા રૂપઆ પાંચ આના દીજીએ ?

મએને રૂપીઆ દીયા. ઓર ટીકીટ લેકર પ્લાટ ફારમ પર આ ગઈ. ઇતને મે ગાડી લી શોર મચાતી હુઇ આ પહોંચી. મએ સ્વાર હુઇ, જીસ કમરે મે સ્વાર હુઇથી. ઉસી ડખ્ખેમે એક ઓરલી શરીફ અંગ્રેજ બેઠા થા. વોહ લી કલકત્તે જાતા થા. જખ ગાડી ચલને લગી તે ઉસને મુજસે અંગ્રજીમે દરિયાકત કીયા.

અંગ્રેજ—લેડી સાહેબા ? કયા મએં આપકા હ-
સ્થ વ નસ્થ દરિયા ક્ત કર શકતા હું ?

મએં—(ટુટી કુટી અંગ્રેજમેં) મેરા નામ જહોરાં
હય ! મએં અકબરાંબાદકી રહેને વાલીહું. ઓર કલકત્તા
જાઉગી. હાં ! આપકી તારીફ ?

અંગ્રેજ—મેરા નામ ગાર્ડ. હય. મએં ખુડીયા પોલીશકા
અફસર હું. કલકતેહીમે મેરા હેડકવાટર હય. આપકો
કલકત્તેમે કયા કામ હય ?

મએં—કુચ્છ નહિ.

ગાર્ડ—કયા વહાં કોઈ દોસ્ત હય ?

મએં—(ઝુઝલાકર) નહિ ! યુંહી જાતી હું.

ગાર્ડ—આપ કહાં કયામ કરેંગે ?

મએં—મએં અબી નહિ કહોં શકતી ? અસલ પુ-
છો તો મએં લાવતન હું, લામકાં હું, દુનિયામે મેરા
કોઈ દોસ્ત નહિ.

ગાર્ડ—તો કયા ? આપ મેરે ગરીબ જાનેકો જનત
ખાખશેગી ?

મએં—મુજે કોઈ ઉજર નહિ હય. અગર આપ
એક ગરીબુલ વતનકી મદદ કરેંગે તો ખુદા આપકો ઉસકા
ખદલા દેગા.

ગાર્ડ—મએં આપકા મંશકુર હું.

મએં—કલકત્તા કલ પહોંચેગે ?

ગાર્ડ—કલ શામ તક !

મીસ્તર ગાર્ડ કી ઉમર કેઈ ત્રીસ સાલકી હોમી, અચ્છા કવી જવાન થા એર ઉસકી ખુશખલકીને મુઝે અપની તરફ માએલકર લીયા, સફર મે અજહદ તવાબ મેરી કરતા રહા. નિહાયત ખુશી ખુશી મે લંબા સફર ખતમ હો ગયા. એર હાવરા ઇસ્ટેશનપર હમ બ પહોંચે. વહાંસે એક ગાડી કિરાયાકી કે જહાં મી. ગાર્ડકા ખંગલા થા, ગાડી ને ઉસી મુકામપર પહોંચાદીયા, ખંગલેપર ઉતર-કર ગાર્ડ અંદર ગયા એર એક જઈફ એરત અંદર સે મેરે ઇસ્તક ખાલકો આઈ, શામ હો ગઈથી ખાનરોમે ઇસ-વક્ત વોહ હુંબુમ લોગોકા થા કે હમારે શહેરમે મેલે-વતમાશેમેલી શાયદ કબી ઇતને આદમીજમાં હોતે હોંગે ? હુનોજ મએ ને ચંદ ખાનરહી દેખે થે એર વોહબી ગાડી મે બેઠે બેઠે તાહમ મેરા દીલ ઇસ અમરકી શીકા-યત દેને લગા કે દર હકીકત કલકત્તા એક એસીહી જગા હય કે જહાં જીંદગી બા આરામ બશર હો શક્તી હય મી. ગાર્ડ ને જઈફાસે કહા કે ચેહ લેડી મેરી દોસ્ત હય કીસી તરાંહકી તકલીફ નહોને પાય ?

જઈફા—દેખો લેડી સાહબા ! બિલા તકલુફ હર-

ખાત કહે દીયા કરો ? મએ હરતરાંહસે હાજર હું મેરા નામ
મીસ, બિલફેર હય.

મએ—મએ આપ કી ઇસ મહેમાનદારીકી મ-
શકુર હું.

ગાડ—ચેહાં! મેરી પુરાની ખાદમા હય. નિહાયત
લાએક વ જાનીસારહય હરતરાંહ ઇસપર એતબાર રખના-
ચંદ રોજમે અપની લેડી દોસ્તોકી તુમસે મુલાકાત કરા
કિંગા જુસ્સે તુમારા દીલ બહેલા કરેગા.

મએ—લેકીન મએ આપકી ઇન મહેરબાનીઓકા
માવજા કયું કર અદાકર શકુગી ? મએ તો ગરીબુલ વતન
બેકસ ચોરત હું.

પ્રકરણ ૫ મું.

નીવાંએતો મીસાઈ, તશવ્વરમેલી આ જાઓ ?

મી. ગાર્ડ ખુદીયા પોલીસકા કપતાન થા. રફતા
રફતા ઉસને કુલ સામાન મેરી આશાયસ કે ખાહમ યહોં
આએ. શહેર કલકત્તા કે દેખતેહી જવસે કે મએ ન
પેશનગોઇકી થી વોહ સખ ઠીક નીકલે. યહાં મેરા
દીલ અચ્છી તરાંહ લગ ગયા. ગાર્ડ જ્યાદા તર મુકદ

માતકી તલાશ મે લગા રહેતા થા, દુસરે તીસરે દીન
 અકસર મેરે સાથ ખાનેમે શરિક હો જતા થા. ઓર
 મેરી તસદ્દી કર જાયા કરતા થા. કુલ ઘરકા હિસાબ
 કિતાબ મેરે હાથમે હે દીયા. ઓર એક ગાડી શએર
 કરનેકો ખરીદી ગઈ, જનાના જોડે કપડો કે ખનવાએ.
 ઓર મએં યહાં એક અમીર લેડી કીતરાંહ જાંદગી ખસર
 કરને લગી. લેકીન હાં ! સીકંદરકા ખ્યાલ અખતક દીલસે
 ન ગયા, ગો અજહદ માયુસી હો ગઈ કે અખ મીલનાં
 ના મુમકીન હય, તાહમ ઉસકી મહોખત ઉસી તરાંહ
 મેરે દીલમે કાયમ રહી. કભી કભી સીકંદરકા ખ્યાલે
 ખામ તમામ અયશે અયાસકો ખાકમે મીલા હેતા થા.
 મી. ગાઈ કે પાસ અકસર અલાવા અંગ્રજો વ લેડીયોં કે
 સુરંદર ખાખુ જો કે ઈસી કામોમેં દરોગા થા આયા
 કરતા થા. કંઈ મંરતખા સાહબકી ગેરહાજરીમેલી
 મુજે સલામ કરનેકો ખંગલેપર આતા. જહાં સુરંદર
 શીકલો શખાહતમેં એકતા થા. વહાં કુદરતી આશાફ
 ખુશ ખુલકી વરહેમ દીલીલી ઉસમે મઓખુદથી જખ
 મુદત ઈસી તરાંહ ખસર કરતે હોગઈ. તો એક
 દીન તનહાં મેરે દીલમે શએરકી સમાઈ. ગો કંઈ લેડીયાં
 મુજે શએરકે લીએ ખુલાને આઈ. લેકીન મએંને સખકો
 યુદ્ધી ટાલ દીયા, જખ થોડીસી તારીકી હોને લગી તો

છડી હાથમે લે પોશાક પહેન દરિયાકી તરફ રવાના હુઈ.
 ચીનીયોંકે બાબરસે હોતી હુઈ ઇસ્પેલેન્ડીડ રોડપર આ
 પહોંચી. રાસ્તેમે કંઈ હુમ શોખત મેમ ચોર અંગ્રેજ
 મીલે લેકીન આંખ બચા કર સીધી ચલી ગઈ આ-
 ખીર જનરલ પોપ્ટ હોપ્રીસ કે મુકાબિલ આઈ તો ન
 માલુમ કીધરસે એકાએક સુરંદરબાબુને મુજકો ઝુક કર
 સલામ કીયા. ચોર મેરે સાથ હોલીયા મેઅલી ઉસસે
 નારાજ નહિથી બલકે ઉસકી સોખતકો ગનીમત બ્યાલ
 કરતીથી કયું કે અંગ્રેજી તરજસે રહેતે રહેતે દીલ
 ઉકતા ગયાથા દેશી આદમીયોંસે બહોતકમ મુલાકાતકા
 મઓકા મીલતાથા સુરંદરકે અકસર ખાનદાની ખિયાલસે
 મઓં બડી બે તક્લુફીસે ઉસકે સાથ પેસ આનેલગીથી
 ચોર ઇસી મેરી બે તક્લુફીને સુરંદરકો મેરે હુમરા ચલ-
 નેકી જુરઅત દીલાઈ વરના કપતાનકી બહેન કે સાથ એક
 દેશી દારોગાકા જાના ? ચોર જાનાલી કીસી કામકે લીએ
 ચુરોપીએન કે નજદીક એક હતકથી ? થોડી દુર તક તો
 ઇધર ઉધરકી બાતેં કરતે ચલે ગએ. જુસ્સે મેરી તખીયત
 અજ અધબશ આસ હુઈ, દરિયાએ હુગલીકી કેફીયત ઇસીવક્ત
 અજુબો ગરીબ માલુમ હોતીથી, અગન બોટ ઇધરસે ઉ-
 ધર ચોર ઉધરસે ઇધર કીસીકે દીલકી તરાંહુ દરિયામે તડ-
 ચતે ફીરતેથે, જહાજ લંગર ડાલે કીનારેસે કુચ્છકાસલેપર.

ખડેથે. મેહ જરા આગે ખડકર હોડા પુલપર ખડે હોકર જુ મએ ને દેખાતો હજારો છોડી છોડી ક્રિસ્તીયાં જનમે તમાસાઇ લોગ ખેઠેથે દરિયાંકી લહેરે ગીન ગીનકર નાળે. અદાસે નઇ દુલહન કી તરાંહ કદમ રખતીથી હરેક ક્રિસ્તીમે ચરાગ જલ રહેથે, દુરસે દેખનેસે ઇસબકત દરિયા-પર શહેર ખસા હુવા માલુમ હોતાથા લેકીન દરિયાકી મોજે ને ક્રિસ્તીયાં ચાર અગન ખોંટોકે ચલનેસે ચારબી ઉમંડ ઉમંડકર કિનારોંપર આરહીથી કીસીકી બેકારીકો ખડાને કે લીએ કાશી થી. ઇસ દરિયાકે સીનસે મુજે વોહ લુત્ફ હાંમીલ હુવા કે ઘરખાર ચાર સખકા ખ્યાલ દીલસે હટ ગયા. લેકીન ગુફતગોમે જુહી સુરંદરકી જખાનસે ચેહ કલમા નીકલા કે “મેરી જાંઘળી તખા હો ગઇ હય” ? મેરી તવજજા ઇસબકત ઇસ નજરેકી તરફસે એકાએક સુરંદરકી તરફ ખીચ ગઇ.

મએ—કયુ સુરંદર ખાખુ ! તુમારી જાંઘળી તખા કયુ હો ગઇ હય ?

સુરંદર—આજ મુજે મીસ ખિલફેરકી જખાની ચેહ માલુમ હુવાકે દરઅસલ આપ મુસલમાન શરીફ બહ એ ઇતની જુરઅત હુઇ કે હાલે દીલ બહેર કરૂં. ચાર ચેહબી મેરી કીસમત ? વર ના ? ન માલુમ કે મેરા કયા હાલ હોતા.

મએ--(ચોંક કર) નહિ ? બિલાતકલુક બયાન કરો ?
 સુરંદર--હાં ! આપ તો ઉરદુ બંબુબી બોલ શક-
 તી હોંગી ?

મએ--કયું નહિ ઉરદુ મેરી માદરી જબાન હય.
 સુરંદર--આપકી ધનાયતસે અપના મતલબ બ-
 બુબી બયાન કર શકતા હું. મેરી પચેદાશ બનારસ
 કી હય.

મએ--ચેહ સુનકર મએ બહોત ખુશી હુઈ હું.
 મુદત બાદ મુજે આજ ઉદું બોલનેકા ઇત્તેફાક પડા હય.
 વરના જબસે કલકતા આઈ હું અપની જબાનકો ભી તક
 કરના પડા. કયું કે યહાં તો અંગ્રેજો ઓર બંગાલીયોસે
 મુલાકાતકા મએકા મીલતા હય ઓર ચેહ ભી મેરી
 કીસ્મત અચ્છીથી. જો લડકપનમે મેમ સાહબાસે કુચ્છ
 અંગ્રેજી પડલી થી. વરના ! યહાં તો બડી દીકત પડતી.

સુરંદર--બહેતર હય. મગર મુજે શરમ માલુમ
 હોતી હય.

મએ--નહિ ? નહિ ! મુજે મુશીબતકે દાસ્તાન
 સુનને કા શોક હય.

સુરંદર--(દીલ પર હાથ રખકર) હાય ? એ-
 કે નાજનીનને મેરા દીલ લુટ લીયા.

મએ--ચેહ કેન હય ?

સુરંધર—કોઇ અઠારા સાલકા સીન હોગા ? યાને તુમારીહી ઉમરકી હોગી. કયું કે આપ ભી અઠારાહી સાલકી હોગી.

મએ—બસ ? બસ ? જાન કો રોકકર ગુફત ગો કીજીએ ? એક શરીફખદીસે ઉસકી ઉમર દરીયાફત કરના ! “એમાનેદારદ” સાહબ કહીં બાબરીયોંસે સાબકા પડા હોગા ? હાં હાં મતલબ કહો મેરી ઉમર અઠારાહી સાલકી હોગી. એક દો સાલ કમ કયું બતલાઉં.

સુરંધર—કમ બતલાનેકી જુરૂરત બીતે નહિ ? મસ્તુરાતોકા ચેહી સીન કાબીલેદીદ હય.

મએ—વાહ ? અસલ મતલબ બખત હો ગયા ?

સુરંધર—નહિ ? મએ ઉસ મુઝદસ નાજનીકા હુ લીયા બતા એ દેતા હું. લો સુનો ? મીયાના કદ હય. ન જ્યાદા લંબી ન પસ્તાકદ, બદન ભરા હુવા, લેકીન ફરબા નહિ. કયું કે ફરબાહી ઇનસાનકી ખુબસુરતી કો બિગાડ દેતી હય.

સરકે બાલ લંબે લંબે, બનાવ લીએ કુચ્છ સુનેરા પન લીએ હુયે, સીનાતક લડકતે હુએ. રંગ ગોરા ગોરા જી-સમે સબાહતો મલાહત કુટ કુટ કર ભરે હુએ. ચહેરા બેદાગી કીસી કદર ગોલ ભવેં સીયા. લેકીન નઇતની કે પેનસીનસે સફકત લે ભવેં બલકે બનાવની મહેરાબ ચસ્મ.

પર નીહાયત મોઝુનીયત સે લગી હુધ, આંખેં તો ખસ ગજબ કરતી હયેં. જુસે એક નજર દેખ લે, મુમકીન નહિકે વો નીમ ખિસ્મીલ ન હો જાય, જંગલી હરનો કી-તરાંહ વહસતો શોખી ભરી હુધ, બડી બડી સીયા જ્યસેકે નાજર્ન નાને હીંદકો જેખ દેતી હયેં. ચાહે જકંન પર એક સીયાતીલ ગોરે ગોરે રંગકા મહાકજત કર રહા હય.

મએં—તુમ તો કીસી નાવેલકી હીરોએનકા હુ-લીયા ખતાને લગે હો. ઇશલીએ તો મએં કહેતી હું કે દાસ્તાન તુમે તવીલ નહો.

સુરંધર—નહિ ? નાવેલ કી હીરોએનકા હુલીયા નહિ ! ખલકે મેરી ખ્યારી કી તસ્વીર હર વક્ત મેરે સા-મને રહેતી હય. યેહી વળ હય કે ખારીકી કે સાથ ઉસકા નકશા ખીંચ શકતા હું. દેખો ? અગર વોહ મુજે ખ્યારી ખ્યારી સુરત ઇસ કદર અજબ નહોતી ? તો કભી ભી મેં ઉસકા પુરા હુલીયા ખતાને કે કાખીલ ન હોતા. હાં ! સુનો તો સહી. આવાજ અજબ દીલકસ, ખાસ કર મુશ્કરા હઠ કે વક્ત સેંકડોં સીસએ દીલ ચુર ચુર હો જાતે હયેં.

મએં—ખસ ? જનાબ મએં અયસે દાસ્તાન સુનને સે ખાજ આઇ ! રહેને દીજીએ.

સુદંધર—ખ્યારી જહોરાં, વોહ તુમહી નાજ-નીન હો જો મેરે દીલમે રહેતી હો. આજ મએંને અપને

મહેમાનકો પહેચાન લીયા.

મએ—(ખફ્ફીસે અલાહેદા હોકર) બસ ખબરદાર મેરે જુસ્મકો હાથ લગાયા તો મએ અલી બાકર મી. ગાર્ડસે તમારે કરતોતોકી રપોટ કર દુગી.

સુરંધર—તો ગાર્ડ ! મેરા કયા કર શકતા હયે ! બહોત કરેગા તો બરખાસ્ત કરા દેગા ? સો મએ નોકરીકી કુચ્છ પરવા નહિ રખતા ? લેફ્ટીન યાદ રખના કે તુમે મજા ચખા દુગાં ? દેખો મએ ફીર બાર બાર કહે દેતા હું. કે મેરે હદીએ કો કબુલ કરો.

મએ—માલુમ હોતા હય કે તુમારે સરપર મોત સવાર હય. અગર બહેતરી ચહાતે હો તો કલી મુજે શકલ નહિ દીખાના.

સુરંધર—(તેશમે આકર) બહોત અચ્છા ! અગર હમમે હમ હય તો એક દીન ચેહી જહોરાં ખુદ આકર મુજસે શાદીકી દરખાસ્ત કરેગી.

મએ—તુમ નહિ જાનતે ? કે જહોરાં ડોન હય ? આક મે મીલ જાઉંગી. લેફ્ટીન તુમ જયસે સીયાં કારોં કી શીકલ ન દેખુંગી.

ઇતના સુનતેહી સુરંધર બડે બાબરકી તરફ ચલ દીયા એગ મએને ગાડી ચવ રંગી તક કીરાયા કી કયું

કે વહીંપર મી. ગાડંકા બંગલાથા મકાનપર પહોંચકર દેખાતો મીસ ખીલફેર મુન્તજર બેઠીથી. ગાડં અભીતક નહિ આયા થા. મએ ભી જમફા કે પાસ એક કુરશી-પર બેઠ રહી. લેકીન દીલમે વોહી સુરંધર કે વહે સત-નાક ખીયાલાત મઓબુદ થે.

પ્રકરણ ૫ મું.

જલા જલાકે મુજે ખાકમે મીલા દોગે,
ખુદાકે સામને ખ્યારે જવાબ કયા દોગે.

મએ ઇસી હાલતમે બહોત દેરતક મી. ગાડંકા ઇન્તાબર કરતી રહી. આખિર જબ રાહ દેખતે ઇગીયારા, બજ ગએ. તો મેરે મુન્તસર દીમાગને એક સંગ માશુક કી તરાંહ મુજે જવાબ દે દીયા. ઓર કુલ મઆમ લાતકા ફ્રએસલા અગલે રોજપર મુલતવી રહા. રાતતો બુતું કરકે કાટી જબ મુખાહ હુઇ તો વહિ ગુજસ્તા સવાલાત દીલને લાકર મેરે રૂબરૂ પેશ કીએ અભી કુચ્છ ફેસલા ભીન કરને પાઈથી કે ઇતને મે ચીઠ્ઠી રસાને એક લીફા ફા લાકર મેરે હાથમે દે દીયા. જીસકી નકલ ચેહ હય,

નં. ૨૩૨ લવાનીપુર—કલકત્તા.

મેરી ખ્યારી મીસ જહોરાં.

બહોત રોજ મુજે તુમસે જુદા હુવે હો ગયે, દીલને હરચંદ આહા કે તુમારી ખ્યારી ખ્યારી સુરત ચલકે દેખુ. લેકીન કયા કરૂ મુલાજમત કેદસે કમ નહિ. ચહાં એક કતલ કે મુકદમે કી તફતીસમેં ઈસ કદર ગલતાં વ પેચાં હું કે મેરને તકકી પુરસદ નહિ. ઓર જહાં તક મેરા ખ્યાલ હય. અભી પંદરા રોજ ઓરભી નહિ આ શક્તા, પેહ ખ્યાલ મત કરના કે મએ તુમે ભુલ ગયા હું. હરવક્ત તુમારી દીલફરેખ સુરત આંખો મે રહેતી હય, હાં એકબાત ઓર અરજ કરૂં કે અગર તકલીફ નહો તો જુરૂર વ જરૂર ચંદ ઘંટે કે લીએ આકર મુજસે મીલ જવ ? તાકે દીલકી બે કરારી દુર હો.

મએ હું ખ્યારી તુમારે દીદકા

તાલીબ છ. બી.

ગાઈ,

ન માલુમ કયા વજેહ. બસ ખતકે પડતેહી દીલ ખાંસો ઉછલને લગા ઓર બજાએ ખુશી કે રંજવ માયુસી ચહેરેપર ખરસને લગી, ગોમએ ઉસી વકત પોશાક પહેન ગાડી કીરાએકર લવાનીપુર હો રવાનાહોગઇ.

લેકીન દીલ ખારડાં વહાં જાને કોમના કરતા રહા, હર
 ચંદ મએને દરિયાફત કીયા કે કોઈ વળાં લી હય. લે-
 કીન દીલ ખબુજ મના કરને કે ઓર કોઇ જવાબ ન
 દેતા. અકલો હિમ્મત શરીફાનાને ઈસિ જીવ કો કાખીલે એ-
 તરાજ ખ્યાલ કર કે લવાનીપુર જાને પર ઈજહારે મુસ-
 રત કીયાચંદ ઘટે મે લવાનીપુર પહોંચ કર. મકાન નંબર
 ૨૩૧ દરિયાફત કીયા. નાજરીન અગર મએ આપ કો
 ઉસ મકાન કી શએર કરા ને કે લીએ અંદર કદમ રખને
 કો કહું તોભી આપ ઉસકી જાહેર સુરત જાહેરસે દેખકર
 અંદર જાને સે ઇનકાર કરદેંગે પુરાની વળકા મકાન જીસે
 કે અહેલે હીંદ કી ગુજસ્તા કર્તીયુ'કા કુચ્છ કુચ્છ ખ્યાલ દીલ
 મે આ મોજુદ હોતા હય. કમસે કમ આઠ દશ હજાર નહિ તો
 દો તીન હજાર બરસ તો ઇસ મકાન કો જા હુવે જુરર
 હોંગે. દીવાલોપર સર સખજ કાઇ ઓર છોડે છોડે પોદે
 ઉગે હુધે જખાને હાલસે કહે રહે હએ કે જખસે ચેહ મ-
 નહુસ મકાન તૈયાર હુવા. કભી મરમતકા નામ તક
 નહિ લીયા ગયા, કુચ્છ બદનુમા ખસ્તાહાલ ટુટા કુટા
 કિસી આશક કે દીલકી તરાંહ હય. તીસપર તુરરા ચેહ
 કે જીસ ગલીમે નાક હય વોહ નિહાયત તંગ વ તારીક
 મીશ્વે-એક સુફલા કે ખ્યાલાત કે હય. પહેલે તો મેગ
 દીલ ઇસ ખોફ નાક મકાન ઓર જાએ વકુકો દેખકર

ધનરાયા લેકીન ફીર બદી ખિયાત કે અયસે મકાનાત મે-
કતલ હો જના મુમકીન હય. જસકી તફતીસ મી.
અર્ડ કે સપરફ હય. કયું કે ઇસ મકાનકી શકલસેહી
ખુખારી જાહેર હોતી હય. અંદર કદમ રખતેહી સામને
ચંદ આદમી બેઠે હુવે ચડસકા દમ લગાતે જનકે ચહેરો
સેં સાફ માલુમ હોતાથા કે જુરર પેહ બદમાસ હોંગે.
મુજે દેખકર સખ ઉઠ બડે હુવે. ઝોર અલી અલી જસ
દરવાજેસે મે દાખીલ હુઇ વોહ બંદ હો ગયા. ઇન શ-
ખસોમેસે એકને જસકી આંખોસે ખુન ટપકતા થા. ઝોર
ચહેરેસે રોખ જાહેર હોતા થા. આગે બડ કર મુજે સ-
લામ કીયા ઝોર કહેને લગા કે આહુખ તો અલી અલી
આપકા ઇન્તીજર દેખકર બાહેર નીકલે હુએ. આપ ત-
શરીફ રખીએ ?

મએ—તુમાર નામ કયા હય ?

વોહ—કયા આપને આજ તક કલકત્તે મેં રહે કર
મેરા નામ નહિ સુના ? મુજે લોગ બલદેવ કહેતે હુએ.

મએ—(સહેમકર) હુએ ! બલદેવ તો એક મ-
શહુર ડાકુ સુનેમે આયા હય.

બલદેવ—હાં ! કંજુસ લોગ મુજે ડાકુહી કહે તે
હુએ. મેરી ગીરફતારી કે લીએ પોલીશ પંદરા સાલસેં સ-
રખુજસ્તા હય. સેંકડો વારંટ મેરે નામ જારી કીએ હુએ.

મએ—(પુર જોશ અલક્ષ્મી) ખચેર ? ગો એક તરેહ ચેહ દેખકર કે મએ અયસે શખ્સ કે હાથોમે આ પડી હું. કે જીસકી જાનકો ખલકેખુદા ખદદુઆએ દે રહી હએ. અજહદ ગમગીન ચોર જાનસે હાથ ધો ખેઠી હએ. લેકીન દુસરી તરફ સે મુલકકે એક ખહાદુર શખ્સ કો ખાહ વોહ જાલીમી કયું ન હો દેખકર ખહોત ખુશ હું. અગર ખહાદુર કે હાથસે મેરી જાન ચલી જાય તો મએ હજાર જીનેપર ઇસમરનેકો તરજહ દુંગી. ચોર ખાદ મરનેકેલી મેરી રૂહકો તસકીન ચોર મેરે દીલકો સખ્ત રહેગા.

ખલદેવ—લેડી સાહુબા ? આપ કે અલક્ષ્મી મેરે દીલપર અજીબ મકનાતીસી અસર કર ગએહએ ? ખખુદા ખલદેવ આપ કે ખુનકા ખ્યાસા નહિ, ચોર ન હોગા. અલકે મી. ગાર્ડસે ઇનતીકામ લેને ! ચોર અરકાટકી આરજી પુરીકર કે ઉસસે રૂપીઆ એટનેકી ખાતર તુમે ફગા સે ખુલાયા હય.

મએ—કોન અરકાટ ?

ખલદેવ—આહા હા ? વાહ જમાના તેરી નય રંગીયા ? સચ મુચ ચેહ ખુત જાહેરા દેખનેમે તો સી-મતન ખીયાલ કીયે જાતે હએ. લેકીન દર અસલ ઇન કે દીલ પથ્થર કે બને હુવે હએ. હમ લોગ જો દુનીય

જાન્યારીમાં જોઈને હો. ચુકે હોય. ધનસાનકો કતલ કરકે
પશોમા હોતે હોય. કુચ્છ ન કુચ્છ ખ્યાલ આહિ જાતા હય.
લેકીન ચેહ જાલીમ કતલભી કરતે હોય. ઓર અહેશાન
ભી મનવાતે હોય. ઓર નીમખીફમીલ છોડ કર કભી નામ
તક નહિ લેતે. ખુદાયા ધનકે કેયસે દીલ હોય. કે યાદ
તક નહિ રહેતી. હમ ખુન કરતે હોય. યા એક મકાનપર
ઠલિઠાકા તે હોય. તો હજારો આદમી હમકો ખદદુ-
આ દેતે હોય. લેકીન ઉનોને કરોડોકા ખુન કીયા
લાખો ઘર તખાહ કર દીયા. હજારો શહેરવીરાં કર દીયે.
ધસિપરભી ધને કોઈ પુછનેવાલા નહિ. “ ધનકો પુછે
ઉસેકો ખુદા પુછે. ” કા મજમુન હય. કીરભી શરીફ
શરીફ ખને રહે. તઆજુખ ! તઆજુખ ! કયું લેડી સાહબા.
તુમ ઉસ અરકાટકો ભુલ ગઈ. જુસ્ને તુમારી જાંદગી ખ-
આઈ. ઓર ઉસ મહેરબાની કે માવજામે તુમ હલાક
કરકે ચલી આઈ.

મએ—(જોઈ જદા હોકર) મુજે તો મુતલક ખ્યા-
લ નહિ હય.

ખાજા—અરકાટ ? અરકાટ ? અરકાટ ?

આવાજ સુનતેહી જુનુખી કમરેસે એક અંગ્રેજ જુ-
સ્સ કે ચહેરેસે રજે ખુશી ઉમેદી ન ઉમેદી ટપક રહીથી
નીકલા, ઓર તાંનજા તોરપર ઝુકકર મુજે સલામકીયા.

મચ્છેને જળ ગોરસે દેખાતો વોહ શખસ અરકાટ થા. જીસને જંગલમેં ડાકોયોંકે હાથસે બચાયા ચોર જીસેમેં ધોકા દેખકર કલકતે ચલીઆઈથી, અરકાટકો પહેચાન કરમેરી આંખે કુચ્છ શરમોહયા ચોર કુચ્છ ખોફસે ઝુક ગઈ. ચોર ચોટલકજ તક જખાનસે ન નીકલા.

અરકાટ—કયું બેગમ ! તુમ મુજે પહેચાનતી હો ? અચ્છા આવ અલગ કમરેમેં યુક્તગો કરેં ?

મચ્છે—બહોત અચ્છા. અબમચ્છે તુમારે કદમોપર પડતીહું. ખાહ કતલ કર ડાલો યા બચાલો.

મેરી ખતાપે ન જા, અપને તું કરમપર જા.

અરકાટ—નહિ મચ્છે અસીરોંપર જીલમે સીતમ રવા નહિ રખતા. હાથ પકડકર આવઉસ કમરેમેં ખાતે કરેગે.

મેરા હાથ પકડકર અરકાટ ચોક કમરેમેં લેગયા જહાંકે દો કુરસીયાં પડી થી, જખદોતું બેક જચે તો અરકાટને કહા.

અરકાટ—ભલા તુમને ઇતના ન સોચા, કે તુમારે ઇસતરાંહ અચ્છેમહો જાનેપર મેરાક્યાહાલ હુવા હોગા ? જહોરાં તુમને મુજે લુટકર વખાહકર દીયા. મેરા હસરતોંકા ખુનકરકર તુમ દગાસે ગાચેખ હાંગઈ ? હેફ સદહેફ !

મચ્છે—પ્રેશક ચૈહુમેરી ગલતીથી જો મચ્છે ને ઇસ

તરાંડ અપને મહોસીનકો ધોકા દીયા દરહકીગત મેરા જુ-
દમ કાળીલે દીદ હય.

અરકાટ—તુમે મુજસે કુચ્છલી હમદરદી નહિ રહી
તમામ મરબતકોં ખાકમેં મીલા દીયા. કયા મહોબતકા ચેહી
સમરા હય ?

મએં—મહોબત કયસી ? ઓર કીસકી મહોબત ? હાં.
કયું કે તુમને મેરી જાન બચાઇથી—નહિ જાનહી નહિ બલ
કે અશમતલી બચાઇથી કયું કે મએંબ મુકાબલે અસમત
કે જાનકો હકીર સમજતી હું ઇસલીએ મુજે તુમસે બિ-
રાદરાના મહોબત પેદાહો ગઈથી, લેકીન મએં ને જબ તુ-
મારી નૈયત બદલી દેખી, તબતો મેરે નજદીક ઉનકાકો
ઓસે બદતરહો ગયે.

અરકાટ—ઓર, અબ મેરી નીસબત તુમારા કયા
ખ્યાલ હય ?

મએં—અગર તુમારા ખ્યાલ મેરી નીસબત પાકહય?
જીસકી મુજે બહોતકમ ઉમેદ હય. તો મએં લોંગી હું
ઓરદીગર સુરતમેં દુશમને જાન હું.

અરકાટ—ચેહ હાલત ! ઓર તુમ અયસે અલફાજ
જબાનપર લાતીહો.

મએં—ગો મએં અસીર હું, તાહમ બકાદુર હું.
બકાદુરોકા ખુનમેરે જીસ્મમેં દવરાકર રહાહય. મએં દુશમ-
નકે (ઓર દુશમનલી જાનકા નહિ બલકે અસમતકા) દખા-

વસે અપને જમીરકા ખુન કરને કે લીએ હરગીજ તૈ-
યાર નહિ હું.

અરકાટ—તોખાહ ? તોખાહ ? આશકોં કેા દુશ્મન,
ઝોર દુશ્મનો કેા દોસ, ખતલાતી હો. ખ્યારી તુમારા
ગુલામ હું મેરા દીલ તુમારા અસીર તુમ ખુદકો અસીર
ન સમજો, બલકે અસીરાને મહોખત કેા મેહર ઝોર લુત્ફ
કી નજરસે દેખો. મુજે અપની ખીદમતમે કુખુલ કરો.

મઝે—અબ તુમ કયા ચહાતે હો ? સાફ સાફ
ખયાન કરો ?

અરકાટ—રહમ ઝોર મહોખત.

મઝે—મેરા દીલ માંગતે હો ?

અરકાટ—મુક્ત નહિ ? ઈજ્જત આખર, બન
વમાલ ઝોર અપને દીલ કે માવજેમે.

મઝે—(સોચકર) કયા ઇસ સલાલ કા જવાબ
સોચને લીએ તુ ! મુજે વખત દે શકતે હો ?

અરકાટ—યેહ તુમારા ઘર હે જીતને રોજ ચાહો
સોચ લો.

મઝે—ઇસ મકાનમે નહિ ? જીદાનમે રહે કર સો
ચલું. મઝે ચહાતી હું કે મુજે વાપીસ મકાનપર બનેકી
મંજૂરત દો ?

અરકાટ—મેરે ખ્યાલમે યેહ આરમુ બેબા હય.

મએ તુમારે લીએ, અપને દોસ્ત દેખો ઉસ મએકે પર લડ
કર સખત મજર હુવા કંઈ મહિને સફા ખાનેકી હુવા
ખાઈ. વોહ ખીચારા તુમારે ફીરાગમે અદમ કો રવાના
હુવા. લેકીન ઇસ પરભી તુમે મેરી કદરો મંજલત માલુમ
ન હુઈ. બેવફાઈ તેરા ખુરા હો.

મએ'—અફસોસ ! વોહ ખીચારા મર ગયા.

અરકાટ—(જખ્મોંકા નીશાન દીખલા કર) તુમને
તો દોનોહીકે મારનેકોહી કસર ન રખીથી. દેખો કે
સાજખમ કારી લગાથા ખુદાકો મેરા જીંદા રખના મંજુર
થા. વરના જીંદગીકી કોઈ ઉમેદ નથી.

મએ'—યેહ તુમારી શરાતથી, કયું ઉસગરીબસેલડ
મરે ? કીસને કહાથા.

અરકાટ—જહોરાં કે દીલ ફરેખ હુશનને ? હાં તો
જવાબ દોકે અબકયા મરજીહય ? કયામેં ગુલામીમેં કુખુલ
હુવા હું યા નહિ.

મએ'—યેહ તો ફરમાઇએ અગર મએ મહોબતકા
દમ નભડે આર સાફ જવાબ ન હું તો કયા હોગા ?

અરકાટ—જો આશમાન દીખલાય દેખના પડેગા.
ખએર તુમ નાસ્તાકરલો ? બખુબી અપના નફા નુકશાન સો-
ચલો ? સાથહી જવાબ સોચતેવક્ત ઇસ અમરકા ખ્યાલ રહે
કે મેરાખાસ એક કરોડપતી રહીશ હય.

મચ્છે—રૂપેકો નફરતની નીધાસે દેખતી હું.

અરકાટ—બલદેવ ! બલદેવ ! ખાના મંગાવ ? એક મુલા જીમ ચંદ્રહી મીનીટમે ખાનાં લે મચ્છો જુદ હુવા લે-કીતં યહાં તોરંજો અલમ ખાનેસે તખીયત ભરચુકીથી જી-સને કબી ખુને જીગર ચળલીયાહો ભલા આ બે કબસરકો કબ નીધા ઉઠાકર દેખ શકતા હય. ચુંહી બરાચે નામ ખાના ખાલીયા ચોર જવાબકે લીચે તૈયાર હોગઈ. ઉસવક્ત આફતાબ ખુનીઓં કીતરાંહ મગરેખ કે તરફ ખેતરાસા દોડા ચલા જાતા થા. ચોર અપને જુદમકો પોશીદા રહેનીકીવજસે મક-તુલોકે ઉપર શબકી તારીક ચાદરડાલ ચુકાથા કેઇતનેમે ઉસકે રફીખ માહે અનવરને સીયા ચાદર કરકરકે મકતુલોં-કા મુલાહજી કરના શુરૂકરદીયા, આસમાનપર મહાતબ સ્તી-તારોંકી જરાર ફોજ લેકર તપકીસકરને લગા. ચારો તરફ કીરનોને કાતીલકી તલાશ કરદી. ધંધર અલી એક કાતીલકી સરજનસહો બી ન ચુકીથી કે ભવાનીપુરકે ઉસ ખોફ નાક મકાનમે જીસકા. મુલાહજી મેરે નાજરીન અલીકરકે સહે મગચેથે દુસરે કતલકી તૈયારીહોને લગી. મકાનકે સહેન મેં મહાતાબકી રોશની તનેતનહા મેરે ખ્યાલાતકી તરાંહ ફેલી હુધથી એક ખુરસીપર મી. અરકાટ હાથમે તલવાર લીચે ખેડા થા. ચોર દુસરી ખુરસીપર મચ્છે સર ઝુકાચે મુજરમ કીતરાંહ બેઠી મોતકા ધન્ટીબરકર રહીથી.

મહાતાબીરોશની મેરે ચહેરેપર બેકસી ચોર માયુસીકી તરાં-
હુછા રહીથી

અરકાટ—તું ખામોશ કયું હો રહી હય ?
જવાબ દે ?

મએ—અગર મએ શાફ જવાબ દે હું તો કયા
કરોગે ?

અરકાટ—વોહી ને ગુલચી ને ગુલો સેં કીયા.

મએ—અગર સચ પુછતે હો. તો મેરા દીલ મેરે
પાસ નહિ. મએ કીસીકો પેસ્તરહી દે ચુકી હું બખુદા
અગર મેરે પાસ મેરા દીલ હોતા તો જુરૂર મએ તુમે દે
દેતી. કમી ઉજર ન કરતી.

અરકાટ—મએ ઇસપર ઇસરા નહિ કરતા. અગર
તુમ અપના નાજુક દીલ મુજે દે નહિ શક્તી હોતો મેરા
દીલ કમુલ કરો મએ ખીલા મઆવજે દેતા હું,

મએ—યેહ કીસ તરાંહ હો શકતા હય. કયા મએ
ફકીર હું કે હસરોકો દીલ દે ને કે લીએ મજબુર કરું.
યા ડાકું હું ને પરાયા માલ હજમ કર જાઉં.

અરકાટ—તો મેરા જનહી લો ગી. મુજે કુસ્તએ
નાજહી બનાવ, દેખો જહોરાં ! મેરા દીલતડપ તડપકર તુમા-
રે કદમો કાખોસાવે રહા હય. રહમ ચોર મહોબતકે સાઈલ
કો અપને દરેદોલતસે ખાલી ન લોટને દો.

મએ—આહ ? મેરી કીસ્મત કે મએ દીલ એક સંગ દીલકોદે કર કદે અફસોસ મલ રહી હું. અરકાટ મએ હલ કીયા કરેતી હું કે મેરા દીલકીસીકી ગેસુએ ખમદારમે ઈ સતરાંહ જા ફસાહય કે અખ નીકલ નહીં સકતા.

અરકાટ—યું રૂખાઈસે જવાખ દો. કાસ કે આસમાનકો મેરી હાલતે જાનપર રહમ આ જાયે ઓર વાહ મુજપર દુટ પડે. મએઅખ જીંદગીસે ખેજરહું પ્યારી જહોરાં. તુમાંરી લોલી લોલી ખાતે મેરે કાદલે લોકો લુટ લીયાર રહેમ ! રહેમ ! રહેમ !

મએ—સાહબ ! મએ રહેમ કરનેવાલી કોન ખુદા આગે આવ મએ ઓર તુંમ દોનો મીલકર દુઆ માંગે. કે મહોખતકા નામો નીશાંતક જહાંસે ઉઠ જાય.

અરકાટ ને નિહાયત પુરતીસે માયુસાના લહેજેસે ચેહ કહેકર “ જયસી કરની વહેસી ભરની ” એક હાથ તલવારકા મેરી ઝુંકી હુધ ગરદનપર મારા જીસ્સેકેમે લડખડાતી હુધ જમીનપર આગીરી આસમાનપર કમર ચેહ દેખ કર ગભરાયા. સીતારોંને ઈધર ઉધર અડકના શુરૂકીયા મહાતાબકી આંખોસે ખુનકે કુઆરેનીકલ પડે ચહેરા ઈસ ખોફનાક સીનકો દેખકર માયુસ આશકકી તરાંહ જદ પડ ગયા. અફસોસ ! જહોરાંકા ખુન કે જીસને અકબરાખ દકી ખુશ ગવાર જમીનમે પરવરસ પાઈ, જીસ્સે ખાદ સખાને અ-

જાહેર સમાને અપની ગોદમે ખીલાયાથા. જાહેર પ-
 સીના ગીરનેપર હજારો ખુન પાનીકી તરાંહ બહેનનેકો
 તૈયાર થે. અળ કલકત્તેકી ગલીયોંપર બેકસીસે બેહતા ફી-
 રતા હય. વોહી જાહેર અપને હુશનો દૌલતપર ગુરથા,
 અળ પાઉંમે રોલા જા રહા હય. જેખુન્નીસા, અજબકી
 ખ્યારી ખહેન ઔર સીકંદરકી માથુકા બનનેકા દાવા કરને
 વાલીકી જાન કીસીકી હસરતોકી તરાંહ રૂકરૂક કર નીકલ
 રહી હય. વોહ નાજો સેં પલા હુવા જાહેરખાક વ ખુન આ-
 લુદા જખાને હાલસે મહોબતકા અંજામ બતલા રહા હય.
 આસ્માનપર જળ કમરકે નાબુક દીલને ઇસ ઇબરત અંગ્રેજ
 નજરેકો દેખના ગવારા ન કીયા, તો ઝટ અબર કે છો-
 ટેસે ટુકડેકા નીકાળ લેકર મુંહપર હાલ દીયા. ઔર જ-
 મીનસે આસ્માન તક હસરતહી હસરત બરસને લગી.
 શખને કીસી મકતુલ કે ગમમે સીયા ખાતમી લીખાશ
 પહેનલીયા. ઔર કાતીલકો પરદાપોશીકા મચોકા હાથ
 આયા. હુવા દરિયાકી મોજેસે નાહી હઈ ખુંહ આલુદા
 જાહેરકી મરહમ પટીકે લીએ આન મચોબુદ હુઈ. દીલી
 હસરતે જહાંકી તહાં ખાનએ દીલમે બેકસી વ બેકરારીકો
 હમરાલે આહવ જારીમે મશરૂખ હુઈ. અય કાશકે સખા
 તુંહી આજ કામ આતી ? સીકંદરકે કાનમે ઇતિનાહી કહે
 આતી કે વોહ મુદતસે તુજપર મરનેકો કહેતી થી, આજ તૈયાર
 હય, લેકાન કોન મુસીબતમે કામ આતા હય ? અફસોસ ?

પ્રકરણ ૭ મું.

દેખો ? જજખએ દીલ, ઇસે કહેતે હએ.

શએર.

કબીતો ખીંચ લાએગી ઉનેહ ગોરે ગરીબાં તક,
કે મુદતસે હમારી ખાક દામનગીર ફીરતી હય.

ચારો તરફસે સુવાએ અલબેલે પનકે સાથ કીસી નાજનીનકી તરાંહ જસકા જોખન અભી અભી દિબારપર આયા હય, ફેલરહી હય ! પરિદે અપને આસીયાનોસે સુખાહકા જમાલ દેખતેહી બેકરારીકેસાથ નીકલી જા રહે હય, કે જસતરાંહ એક આશકકે પહેલુ'સે દીલ કીસી મહાલકાકે દેખતેહી ખીચારેકે ચકમા દેકર ઉડા કરતા હય મુરગ શહેરી અપની માશુકાકી જાનકો ઉસકી સદ્ મહેરીપર ગલા ફાડ ફાડ કર બદ્દુઆએ દે રહા હય. બાદે સખા નાજસે ઇતરાઈ હુઇ મસ્તાનાવાર ગુલોંકે કાનમે કુચ્છ કુંકતી હુઇ ચલી જા રહી હય. જસેકે વોહ ચહેરે જનપર અભી અભી મુરહની છાઈ હુઇથી. તરો તાજ બશીશ નજર આને લગે હએ, ન મઆલુમ ઇસ તજરો બાકાર

માશુકને ઇન નચે દીલ લુભાને વાલોકો કયા પટ્ટી પડા
 રખી હય કે જીરસે અખ વોહ ખુલ ખુલોંકી હાલ તે જીર-
 પર તમશખુરાના તચોરપર કહે કહા લગાકર ખુશ હો
 રહે હયે, કલકત્તા કે રહેને વાલે અપને અપને કોઠેપર
 આક્રતાખ કે મુકાખીલ ખએઠે ચાંનસે ચહેરોકો ઇસ ખો-
 ફસે મલમલકર ધો રહે હયે કે મુખાદા ખ્યાલમે કોઈ
 દીલ જલા ખોસા લેકર મુકદ્દસ રૂખસારો વ લખોંકો ગુટા
 કર દીયા હો. ઇન ગોરી ગોરી સુરતો કો દેખ કર કે જી-
 સપર ધીમી ધીમી મચોસમે સરમાકી ધુપને નેચરલ પા-
 ઉડર મલા હય. આક્રતાખ ગએતરકે મારે તેજ હોતા જતા
 હય. દીલદાર આંખ ઉઠાકરખી ઇસકી તરફ નહિ દેખતા
 હર શખસ અપને કામપર જાનેકે લીએ તૈયાર હો ગયા
 હય. લેકીન બાજ બાજ નાજ પરવરદા સીમેતન મેરી
 હસરેતાંકી તરાંહ અલી તક ચાર પાઇયોંપર પડી મચલ
 રહી હયે, આંખે થોડી દેરકેલીએ ખોલી હય. જીસકેનાજ
 ખરદારોકી જાનમે જાન આ જાતી હય, લેકીન જખદો
 બારા અંગખાઇયાં લેકર ફીર આંખે ખંધ કર લેતી હયે
 તો હજારો દીલ ઇધરસે ઉધર આકર ખોસા કીનારકી
 ઠએરા દેતે હયે, જીસેતંગ આકર મજખુરન વોહ ખી-
 સ્તરસે ઉઠ કર અપની અલખેલી આલસે સખ દીલોંકો
 ચકનાચુર કર ડાલતી હયે.

ધસિ કુદરતી નબરેને મુજેભી આલમે ખેહોશીસે કી-
સીકે ખખત ખાખીદાકી તરાંહ જગા દીયા, આંખે ખોલતે-
હી આલમે હયરતમે ગરક હો ગઈ. ન વોહ ભવાની પુર-
વાલા મકાન હય, ન વોહ વહેસ્ત અંગેજ સુરત ? ખડકે
એક આલીશાન સંગે સુરખકી ઇમારત હય, ઔર દો નવ
જવાન શખસ જનકે ચહેરોસે ઉમેદી ન ઉમેદી મીલી જુ-
લી ટપક રહી થી. વોહ મેરે કરીખ કુરસીયાં ખીછાએ
ખેઠે હુવે હએ. મએ એક નિહાયત નરમ ખિસ્તરપર પડી
હુઇ હું, ચેહ આલમ દેખકર ખીલા કીસી કીસમકે પસો
પેસકે મએને ખ્યાલ કર લીયાકે મએ મુલકે અદમમે
આ ગઈ હું. ચેહ દોનું મુનકર વનકીર હએ ! જળ કદરે
ઔર હોશ આયા તો મુજે અપનિ ગરદનકી પુસ્તપર દરદ
હોને લગા. જરા હાથ લગાયા તો હાથ ખુન આલુદા હો
ગયા, મએને આહિસ્તાસે ઉન શખસોસે જોકે મેરે ક-
રીખ હી ગએઠે થે દરિયાફત કીયા.

મએ—કયું સાહબ ? આપ કઓન હએ ? ઔર
મએ કહાં હું, ચેહ દુનિયા હય, યા મુલકે અદમ ?

એક—નહિ, નહિ, ગભરાઈએ નહિ ? ખુદાને આ-
પકી જાન ખચાલી, મએ એક મુસલમાન શખસ દખખનકા
રહેનેવાલા હું, મેરા નામ ખશીર હય, ઔર ચેહ મેરે
એક દોસ્ત હય.

મચ્છે—મચ્છે કયું કર યહાં આઈ? ચેહ કયા આપકા મકાન હય. લીલાહ મુજે કુલ હાલ બતાવો ? મેરા દીલ ગભરાતા હય.

બશીર—મચ્છે, ફોજકા જમાદાર હું કલહી અપને મકાનસે રૂબરૂ હોકે યહાં કલકત્તે આયાથા લેકીન જબ રીજમેન્ટમે અપના ચાર્જ લેને ગયા તો મઆલુમ હુવા કે અલી દો રોજ ઐરલી રત્નમે બાકી હચ્છે, દીલમે આયા કે લાવ દો રોજ કલકત્તેહીકી સચેર કડ્ડ ! કલ રાતકો ઇસ દોસ્તકે સાથ અગનખોટપર રવાર હો દરિયાકી સચેર કર રહાથા કે મહાતાબકી રોશનીમે પાનીસે તુમહારે હાથ બાહિર દીખલાઈ દીચ્છે. મદ્દાહ લોગ કહેને લગે કે દેખો કોઈ ડુબ રહા હય ? મચ્છેને અગનખોટ બહીપર ઠચેરવા લીયા, ઐર ખુદ દરિયામે કુદકર તુમહે કીસ તીપર નીકાલ લાયા, અગનખોટકો કીનારે લેબનેકે બાદ તુમકો શીફાખાનેમે લે આયા, ઐર દેખાકે તુમહારી ગરદનપર તલવારકા જખમ હય, ડાકટરને મરહુમ પટ્ટીકી ? ચેહ શુક હય કે કાતીલને તલવાર માર કર તુમહે દરિયામે સુરહા સમજકર ડાલ દીયા. પાનીકી ખુનકીસે જખમસે ખુન ખુદહી ખુદ બંધ હો ગયા. ઐર ઇતિ ફાકમે બી ફરમાન મદદકો પહોંચ ગયા. નહિ તો એક દો મીનીટમે કામ તમામ હોબતા !

મચ્છેં—(આખ દીદા હોકર) આહ ! કીસ્મત જોઈરાંકી ? ઇશ મહોબતને કયા કયા દીખલાયા, કીસ કીસકા મરહુમે મીનત બનવાયા ? મચ્છેં કીસ્સ કીસકે અહેસાન સરસે ઉતારૂંગી ? ઐર કયુંકર ?

બશીર—રોધચે મત ! મચ્છે કીસ કાળીલ હું ? કે-કીસીપર અહેસાન કર શકું, યેહ સબ ખુદાબંદ તઆલાકે રહેમ વ કરમકા નતીબ હય. મચ્છેંને કીસી તરાંહકે મઆબજેકી ઉમેદપર અપની જાનખતરેમે ડાલકર નહિ બચાયા.

મચ્છેં—તો કયા ? ઉસ વકતસે આપ મેરે પાસહી મચ્છોબુદ હચેં.

બશીર—જહાં.

મચ્છેં—બહેતર હયકે આપ કુચ્છ દેર આરામ કર લે ? મચ્છેં કીસી કદર બ નીસબત પેસ્તરકે અબ તાંન-હરૂસ્ત હું.

બશીર—હાં ! કીસ સંગ દીલને આપકે કતલકા ઈરાદા કીયાથા ? ઐર આપ કોન હય ? પતા ખતલાઈચે, તાકે આપકે વારસોંકો ઇતલા દી જાય !

મચ્છેં—મચ્છેં બેનામો નીશાં હું. મેરા ઇસ દુનિયામે કોઈ નહિ હય, કીસે ઇતલા કરું ?

બશીર—ખેર ! ડાકટરકો આને દો, ઉસ્સે હાલ દરિ-

ચાકત કરકે જાઉં'ગા. જોર મએં અભી જખ તંકકે આપકી તખીયત તંનદુરૂસ્ત ન હોવે આપકો મજબુર નહિ કરતા કે આપ અપના મુસીબત આમેજ કીસ્સા બયાન કરે ?

મએં—આપકી બહોત મશકુર હું.

અભી હમ દોનો ખાતેંહી કર રહેથે કે ઇતનેમે ડાકટર મએં અપને કમ્પાઉંડરોકે આન મઓખુદ હુવા. મેરી ગરદનસે પટ્ટી ખોલી જોર જખમ સાફ કરકે દવાઈ લગાઈ.

ખશીર—ડાકટર સાહબ ? અખ જખમ કયસા હય

ડાકટર—જાનકા અંદેશા નહિ હય, અખ ગભરાનેકી કોઈ ખાત નહિ હય.

ખશીર—જો ખર્ચ હોગા મએં ખખુશી ખરદાસ કરૂં'ગા ? જોર આપકો લી ખુશ કરદું'ગા. હાં ! આપ જાનતે હએં કે મએંતે મુલાજમત પેશા આદમી હું, એક ખાદમા મુકરર કરદીજએ તો બહેતર હય. તનખા જો માંગેગી દે દી જાએગી.

ડાકટર—બહોત અચ્છા. કયા ચેહુ આપકી કોઈ રીસ્તેદાર હય ?

ખશીર—અભી મએં ઇસ કીસ્મકે સવાલાતકા જવાબ દે નહિ સકતા. (સો રૂપેકા નોટ દેકર) લીજએ,

યેહુ આપકી મહેરબાની ઔર ખીદમત ગારીકા હક હવ.
તમંદુરેત હોજનેપર ખુશ કરદુંગા.

ડાક્ટર—થે'કશ !

ખશીર—કયા મએ' અખ દો ત્યાર ઘંટેકે લીએ
ઇધર ઉધર જા શકતા હું ?

ડાક્ટર—હાં, હાં, કોઈ ડર નહિ !

મએ'—ડાક્ટર સાહબ, કયા મએ' ખચ જાઉં'ગી ?

ડાક્ટર—તો જખમહી કઓનસા ભારી હય !

મએ'—શુક હય ખુદાએ જુલ જુલાલ કા ! કે ઉ-
સને એક મજલુમ મહોખત

અલી મએ' જુમલા પુરાન કરને પાઘથી કે આંશુ
કીસી ખુશ કીસમત આશક્કી ઉમદોકી તરાંહ આંખમેસે
નીકલને લગે.

ડાક્ટર—મી, સીકંદર ? યેહું કેસ તુમહારે સુપરદ
કીયા જતા હય.

સીકંદર—ખહેતર હય, લેકીન મએ' જનાના મરી
જો કો અપને જુમમે લેના પસંદ નહિ કરતા. આપકે
હુકમકી તામીલ કરનેમે તો કોઈ ઉજર નહિ હય. મગર
મુનાસીબ સમજે' તો ઔર કીસી તાલેએ ઇલમદો સોંપો
તો ખહેતર ?

ડાક્ટર—નહિ ? હમને ખુદ સોચ સમજકર હુકમ

દીયા હય, ચેહ ઔરત ખ્યાલસે મગરબકી રહેને વાલી
માલુમ હોતી હય, કયું કે ફસી ઉર્દુ જખાન બોલતી હ-
ય, ઇસી લીએ બંગાલીયોકો જખાન સમજને મે દીક્ષત
પેશ આઈગી. ઔર તુમ ઉસકે હમ વતનહી હો ?

સીકંદર—જયસા ઇરશાદ હો ?

ડાક્ટર ઔર ઉસકે કમ્પાઉડરકી ગુફતગો સુનકર
મેરે કાન ખડે હો ગએ બગઔર ઉસ તાલેએ ઇલ્મકી
તરફ જુસે ડાક્ટરને સીકંદરકે નામસે મુખાતીફ ક્રીયા થા
જખ દેખા તો મેરા દીલ ધડકને લગા. હાથ પાઉં કુલ
ગએ, ઔર બદ કીસ્મતીસે જખમકે ટાંકે ટુટ ગએ ઔર
ખુન જોશ કરકર બહેને લગા. ડાક્ટરને ફઔરન ખુન
બંદ કરનેકી તરકીબકી. આખીર ખુન બંધ હો ગયા.
લેકીન જ્યાદા નીકદારસે નીકલ જાનેસે મએ ખોહોશ
હો ગઈ. ઔર મુજેહ માલુમ તક ન હુવા કે કખ વોહ
લોગ મેરે પાસસે ચલે ગએ. જખ મુજે હોશ આયા તો
એક ખાદમાકો બેઠે હુવે પાયા. ઇસ વક્ત આફતાબકા
ચહેરા થકાનો માયુસીકી વજ્હસે જઈ પડ ચુકા થા. ઇતને-
મે ગઈ વ ગુબાર કે ઉડતે હુવે જરાર જાનપર કે સુનેરી
સવાએ પડ રહીથી મેરી ઉમીદુંકી તરાંડ ઉડતે રહે એ.
પરિંદે જો કે ધુપકી વજ્હસે તમામ દીન ચોંચ બંધ કીએ
એકે રહેથે અખ ખુશી ખુશી શામકી ઉમેદમે અટખેલીયાં

કર રહેથે. શબકે જલ્દ આનેકી ઉમેદમે આશકો કે શયોક બડ રહે થે.

“ હજરત બંશીર કહાં ગયે ? ”

ખાદમા—અભી અભી ઉઠકર બાબર ગયે હયે, કલસે દિનકે પેટમે દાના તક નહિ ગયા મયેને મજબુરન સમજકે લેબ હય, વોહ બતેહી ન થે ?

મયે—કયાં, ચેહ મેડીકલ કાલેજ હય ?

ખાદમા—હાં.

મયે—જબ સુબાહ ડાક્ટર સાહબ આયેથે જબ તુમ મયોજુદથી યા નહિ ?

ખાદમા—જબ આપ બોહોશ હો ગઈ તબ મયે અઃઈથી.

મયે—તુમ્હારા નામ કયા ?

ખાદમા—જહુરન.

મયે—તો, હાં ! જહુરન જીસ તાલેબે ઇલ્મકી સુપરદ મેરી ખબરદારી ડાક્ટર સાહબને કી હય તુમ બનતી હો ? કે વોહ કયોન હય ?

જહુરન—હુબુર મુજકો તો માલુમ નહિ કે કીસકે સુપરદ આપકો કીયા હય. અગર નામ બતાવતો શાયદ કુચ પતા હું.

મયે—કુચ અયસાહી નામ ડાક્ટર સાહબને લીયા

થા, મએ બુલ ગઈ, હાં ! દેખો જાનપર આતે આતે રહે જાતા હય, હાં, હાં, મી. સીકંદર કયું હય કોઇ તાલમે ઇલમ ઇસનામ કા ?

જહુરન—જી હાં ! જહાંતક મેરા ખ્યાલ હય એક લડકા હય તો સહી લીજએ ? (ઉંગલીસે ઇસારા કરકે) વોહ આહી ગએ !

મએ—અરુઠા ઇતના કામ ઐાર કરોકે બાબરસે બાકર હજરત બશીરકો ખુલા લાવ ?

જહુરન—ન માલુમ વોહ કહાં હોંગે. ભલા કલકતા શહેર ઐાર બાબરમે હજરત બશીર મીલ જએંગે ?

મએ—તુમ જાવતો સહી.

જહુરન—મુજે કયા ! મએ જાતી હું. (મુશ કુરાકર) સાફહી કયું ગહિ ફરમાદીયા કે હમને અપને....

જહુરન તો ઇતનાહી કહે કર મુશકુરાતી હુઇ ચલી ગઇ લેકીનથી હસ મુખ ઐાર દીલચલી તાડતો ગઈ કે જુરર દાલમે કુચ્છ કાલા હય. ગો ઉમરમે મુજસે કુચ્છ જ્યાદા નથી. લેકીન તજરબેકાર બહોત માલુમ હોતી થી. જહુરનને કમરેસે બાહર કદમ રખ્યા થા કે વોહી તાલેમે ઇલમ સીકંદર મેરે કમરેમે દાખીલ હુવા. સુરત દેખતેહી મએ પહેચાન ગઈકે ચેહ વોહી શફાફ હય. જસને મેરી જાંઘી બાકમે મીલાઈ, લેકીન ફીર તઆજુબ કરને

લગી કે વોહ ! યહાં કયું કર આયા ? ઇતની કશીશ દીલમે કહાં કે અકબરાબાદસે કલકત્તે ઇસ સંગ દીલકો ખીચ લાય ? મએ ઇસ ખ્યાલમે ઉઠકર ચાર પાઈ પર બએઠ ગઈ બબુજ દેખાતો વોહ દીલમે ચીવટીયાં લેને વાલી સુરતથી ચેહ દેખકર બે ઇજતીયાર મેરી આંખુસે આંશુ નીકલ પડે. હાથોસે ચહેરા ઠાંક લીયા, ઐર બર બર રોને લગી લયકીન ખીમારી કી વ જેસે મેરી શીકલ વ શબાહતમે ઇસ કદર ફરક આ ગયા થા કે સીકંદર મુજે એકાએક પહેચાન ન સકા. આખીરસ મએને દીલ મજ-ખુત કરકે ફરિયાફત કીયા.

મએ—કયું સાહબ, આપકાં ઈસ્મ શરીફ ?

સીકંદર—મુજકો આગા સીકંદર કહેતે હએ. લય-કીન ચેહ સવાલ આપને કયું કીયા ?

મએ—આપ અકબરા બાદકે રહેને વાલે હએ ?

સીકંદર—(તઅબબુખમે) આપકો ચેહ કીસ તરાંહ માલુમ હુવા ? (ગચોરસે મુજે દેખકર) મએ અબર ગલતી નહિ કરતા હું તો મએને આપકો અકબરાબદમે દેખા હય.

મએ—અબ આપ મુજહે પહેચાનતે નહિ ! મેરી જાંઘગી તબાહ કરકે મુજે ખાકમે મીલાકર ભુજે જાતે હો ? ઇતના સુનતેહી જોશે મહોબતસે સીકંદર એકાએક

મુજસે લીધટ ગયા ઝૌર જૌર જૌર રોને લગા.

સીકંદર--હાં ? મએ ખુદા કે રૂબરૂ કીસ મુંહસે જાઉંગા ! મએને ખડા ગુન્હા કીયા હય, ખ્યારી જહોરાં મુજે માફ કર દે ? દર હકીકતમે મએ તેરા કુસુરવાર હું. લીદલાહ મુજે બખ્શ દે ?

મએ--રોવ નહિ ? ને કીસ્મતમે લીખ્યા થા સો પુરાં હુવા.

શએર.

શીકવા ન ચારસે ન શીકાયત રકીબસે;

ને કુચ્છ હુવા ખુદાસે યા હમારે નસીબસે.

અબ મુજે ગુજસ્તા વાકીયાતકા જરાબી ખ્યાલ નહિ. મેરી કુલ મુસીબતે ખુશીમે તબદીલ હો ગઈ હય ! શુક હય ઉસ પરવર દીગારકા કે આખીરસ મએને અપને ખ્યારેકો મંજુલે મહોબતમે સાબીત કદમ પાયા.

સીકંદર--અફસોસ, સદ. અફસોસ ! કે મએ એક નેક ખાતુનકી ઇજ્જત બીગાડનેકા બાએસ હુવા. યેહ સદમા મુજે હલાક ન કરેગા તો કયા કર દેગા ! ખ્યારી જહોરાં મુજે માલુમ નથા કે મેરી મહોબત તુમારે હીલમે ઇસ કદર અસર કર ગઈથી. કે તુમને વાલીદેન તકકો મેરી ખાતીર છોડ દીયા. કાશકે મહોબત બદબખ્ત ઇસ જહાંનમે પેદાહી ન હુઇ હોતી ?

મએ—પસ અબ ગીરીયા વઝરીસે દરગુજરો ?
 વર દેખો મેરા દીલ બે કરારીસે બેઠા જતા હય. લીલાહ
 અબ ખામોશ હો જવ ? પ્યારે, ઇસમે તુમારા જરાબી
 કુસુર નહિ હય. યેહ સબ તકદીરકે ખેલ ઐર મહોબતકે
 કરશમે હય.

સીકંદર—(મેરા જખમ દેખકર) યેહ તલવાર,
 કીસ મુજને તુમહે મારા હય જલદ બતાવ મએ ઉસકા
 ખુન પી જાઉંગા ?

મએ—અબી ઇન સવાલાતકે જવાબ દેનેકા વકત
 નહિ હય. ફેર કીસી મઓકેપર અપની મુસીબતકા હાલ
 બયાન કરૂંગી ?

સીકંદર—તો અબ મેરે ગરીબ ખાનેપર તશરીફ
 લે ચલો ? વહીં ડાક્ટરકો ખુલા લીયા કરેંગે ?

મએ—જયસી રાય હો ! લેકીન બશીરકો આજ-
 નેદો. ઇસસે રૂબસ્ત હોકર ચલુંગી. કયું કે દર હકીકત
 મેરી જાન બચાનેમે કોશીશ કરનેવાલા મેરા મહોસીન
 ચોહી હય.

સીકંદર—(મેરા હાથ પકડ કર) લાવ, મુદતોકે
 આદ મએ ઇન પ્યારે પ્યારે નાજુક હાથકો બોસા હું ?

યેહ કહેકર સીકંદરને મેરે હાથ વ પેશાનીકો બોસા
 દીયા. ઐર ફીર જાર જાર રોને લગા.

મચ્છે—હચ્છે ! ચેહુ તુમ્હે કયા હો ગયા હય
કોઈ દેખલેગા તો મુક્તમે બદનામ હોજવગે ? સપ્ત કરો ?
સપ્ત કરો ?

સીકંદર—તો ચલો, મકાનપર ચલે ? મેરા દીલ
ચવ તરફસે બચ્છેઠા જતા હય. ખ્યારી મચ્છે તુમ્હે મીલ
ગયા ? મુજે ચકીન ન થા કે જીંદગી ભરખી મુલાકાત ન-
શીખ હોગી. તુમસે સખ હાથ ધો બેડે થે. અબ કોઈ
ઉમેદ કીસીકો નહિ થી.

મચ્છે—જહુરનકો બાબરમે મી. બશીરકો ખુલાને
કે લીચે લેજા હય વોહ આ જાવે તો ચલેંગે. ?

સીકંદર—(મહોબતસે મુજે ગલે લગા કર) આહ !
જહોરાં તુમ્હારે નાજુક દીલને કયું કર ચેહુ મુસીબતે બ-
રદાશકી હોં ગી. ?

મચ્છે—વોહ દેખો, જહુરન બશીરકો હમરા લીચે
આ રહી હય ?

સીકંદર—કયા, ઇનકા નામ બશીર હય ?

મચ્છે—જહાં, મુજહે દરિયાસે ઇનોનેહી કુબતે કો
નીકાલાથા.

બશીર—(કમરમે દાખીલ હો કર) કયું સાહબ !
કયસા મીબજ હય ?

મચ્છે—આપકી ઇનાયતસે મચ્છે બહોત અચ્છી હું.

સીકંદર—જનાબ, મએ આપકા મશકુર હું અગર ખુદાને મુજે કીસી લાએક કીયા તો ઇસ નેકીકા બદલા બુરર હુંગા ?

ખશીર—આપકે સાથ મએને કયા સુલુક કીયા હય ?

સીકંદર—આપને મેરી.....કેા મરતેસે ભયા લીયા. ખુદા આપકા ઇકબાલ ખુલંદ કરે કે આપને એક સરીફબદીકી અયસે વકતમે મદદ કી.

ખશીર—કયા ? યેહ આપકે કોઇ રીસ્તેદાર હએ ?

સીકંદર—મેરા ઇનસે અયસા રીસ્તા હય કે જો તાજીદગી હુટ નહિ સકતા અબ અગર આપ ઇબ્તજત હે તો ઇનકે મકાનપર લે જાઉં ? ઐાર જો કુચ્છ આપકા ખરચ હુવા હય ખતલા દએ, તાકે મએ અદા કરહું.

ખશીર—તૌબા, તૌબા, કયસી ખાતે આપ કરતે હએ ! કયા મએને ઇનકે લીએ ખરચલી કીયા તો ઇસી લીએકે કોઇ અદા કર દેગા ?

સીકંદર—નહિ ! નહિ ! ખુદાકે લીએ, અબ જબ કે ઇતીફાકન હમ દોનો મીલ ગયે હએ તો આપકો ખરચ લેનેમે કોઇ ઉજર ન હોના ચાહીયે.

ખશીર—મએ એક કોડી તક ન હુંગા. (હાથ મીલા કર) આજસે અમારી દોસ્તીકા સીલ સીલા મુસ્તકીમ હિા ગયા હય. ખુદા કાંઈમિ રખએ જબ બુરરત હોતો

ફોરન યાદ ફરમાના, મએ ઇન્શાં અલ્લા કલી કલી
જુર મીલા કરંગા ?

મએ—(આખ દીદા હો કર) મેરે પ્યારે મહોસીન ?
મએ તહે દીલસે આપકા શુકીયા અદા કરતી હું. ઔર
મેરી ખખર કો જુર આવગે અયસી ઉમીદ રખતી હું ?

ખશીર—પસ તુમહારો મહોબત વ શરાફત મેરી
તુમહારી કોશીશોકા સીલા હય મએ ખલોત ખુશ હું કે
એક શરીફ ખાતુનકી જીંદગીકા ખયાને વાલા ખુદાને મુજે
મુકરર કીયા. જહોરાં ? મએ આજસે તુમહે અપની હમ-
સીરા ખ્યાલ કરંગા ? દેખો ખીલા તકલ્લુફ અપને લાઇસે
જસ કીસમકી જુરત હો કહે દેના, જખ તક કલકત્તે
મે હું જુર દુસરે તીસરે આકર મીલ જાયા કરંગા.
અચ્છા મએ ગાડી લાના હું ઔર ખુશીસે રૂખરત
કરતા હું.

સીકંદર—જલ્દ તશરીફ લાઇયે ?

મએ—જહુરન, તું મેરે હમરા ચલને પર રખ
મંદ હય ?

જહુરન—મએ ખીલા તકલ્લુફ અલી હમરા ચલને
પર રાજ હું, હાં ! આપ મુજહે ન છોડેંગે ?

સીકંદર—નહિ, નહિ, હમ તુજકો અપને હમરા
લે જાએંગે ? તુજકો રૂખસ્ત ન કરેંગે.

કુચ્છ દેરતક હમ તીનો આપસમે ગુફતગો કરતે રહે, ઇતનેમે બશીર એક ગાડી કીરાએકી લેઆએ, સીકં-દરને અપને ઉસ્તાદસે એક રોજકી રૂબસ્ત લેલી.

ખીશર—આવ, ખડેન જહોરાં એક મરતમે મુજસે બગલ ગીર હોલો ? (ગલે લગા કર) અચ્છા ખુદા તુમહે સલામત રખએ, બસ રોવ મત ? ગાડીમે ખેઠ જાવ, કહો તો મકાન તક તુમહારે સાથ ચલું.

સીકંદર—આવ કયું, નાહક તકલીફ ઉઠાતે હએ, હો તીન રોજ આપકો તકલીફમે ગુજર ગયે હએ, આપ દોલતખાને પર તશરીફ લે જાઈએ ? મએ ખુદાને આહાતો કલ આપસે મીલુંગા, ઉમ વજત અપના મકાન લી દીખલાએ હુંગા.

જહુરન એર મએ ગાડીમે સ્વાર હો ગએ, બશીર જબતક ગાડી નજરોસે ગાઝબ હુઝ વહાં તક બરાબર દેખતા રહાં. થોડી દેરમે હમ મીરજાંપુર પહોંચ ગએ. એક છોટેસે પુર તકલ્લુફ મકાનમે જોકે કીરાએપર સીકં-દરને રખા થા દાખીલ હુવે. મામાકો ખાના વગેરા સેવાર કરને કો કહા એર સીકંદર વ મએ ઇલાહેદા કમરેમે જા બઝેઠે.

સીકંદર—તુમ મકાનસે નીકલકર કહાં પહોંચીથી ?
મએ—હેં ? તુમ ચહાં કલકતે કયસે આવ ?

પહેલે મેરે સવાલાતકા જવાળ દે લો બાદ જાં મુજે કોઈ સવાલ કરના ?

સીકંદર—મએ, મેંડીકલ કાલેજમે વાલીદેનકી સલાહસે દાખીલ હો ગયા હું. મુજે તો હમ વ ગુમાનહી થાકે તુમ કલકત્તેમે આન પહોંચોગી ?

મએ—હમારે ઘરકા કયા હાલ હય, સળ ખુશ વ ખુરરમ હએ.

સીકંદર—(માયુસાના લહેજેસે.) કયા ખતલાઉં ! અફસોસ હય કે એક આલે દરજેકા ખાંનદાન તખાલ્લુફ હો ગયા. જીસ રોજ તુમ ગાએળ હુઈ શહેરમે સોર મચ ગયા, કીસીને કુચ્છ કહા ? કીસીને કુચ્છ કહા ! તુમહારે વાલીદ સાહબ મારે શરમકે ઉસ રોજસે કબી મકાનસે બાજરતક નહિ ગએ. 'ખાન બહાદર વહીયોદીનને ઈજ્જત હત્તકે એર હરબહોનેકી બાબત એક લાખ તેરા હબ્બરકી નાલીસ દાએર કરદી, કોઈ મામુલી આદમી હોતા તો એર બાતથી, સેંકડો રૂપૈયા ખરચ કરકે ડીઘી લેલી. તુમહારે કુલ મકાનાત વખએદાત ફરોખ હો ગઈ. શરમ કે મારે તુમહારે વાલીદને શહેર છોડ દીયા એર ઈલાહબાદમે કુંડુંબકે સાથ ચલે ગયે. તીબરતકા સીલ સીલા બંધ હો ગયા બાદ હું. માલુમ નહિ કે કયા હાલ હુવા યા કયા નહિ ! કીસતરાંહ અવકાત ખસર કરતે હએ.

સીકંદરકી જખાની યેહ સુનકર મેરે રૂવાટે ખડે હો ગયે, ઈફક વ મહોબતકો દીલહી દીલમે કોસને લગી, અયસા સદમા મુજે જાંદગી ભરમેં કભી ન હુવા થા. જો ઘર તખાહ હો જાનેસે હુવા ? જેખુન્નીસાંકા રહે રહેકર ખ્યાલ આને લગા. ઇનકી જુદાઈ ઇસ વક્ત મુજે સતાને લગી, એક કલમાલી મુંહસે ન નીકલ સકા. આંખુસે આંશુ જારી હો ગયે. મએં અપને કરતુ તો પર નિહાયત પશેમાન હોને લગી. કયું કે તમામ ઘરકી બરબાદીકા અગર કોઈ બાઈસ થા તો મએંહી બદનસી-બથી યેહ ગુન્હાએ અજમ મેરેહી સરપકા કાસ કે મએં પેદાહીન હુઈ હોતી.

મએં—અજબ તો ઇલાહાબાદમે હી હય ?

સીકંદર—ગાલેબન, વહીં હેજા. લેકીન મએં ઠીક નહિ કહે સકતા.

મએં—સીકંદર ! યેહ સબ તુમહારી બદોલત હોને પાયા ? કાસ કે તુમહારા દીલ ઉસી વક્ત પીગલ જાતા, એર મહોબતકા અસર તુમહે ઇલતીજા મેરી કુખુલ કરને પર મજબુર કર દેતા. લેકીન અબ કયા હો સકતા હય.

સીકંદર—ભલા મુજહે કયા મઆલુમ થા ? હાં, તુમહારે ઘરસે નીકલ જાને કે બાદ આગરેમે એક દીન

રહેના મેરે લીએ દુસવાર હો ગયા, હર વાગ તુમહારી
પ્યારી, પ્યારી સુરત આંખુ કે સામને રહેને લગી. આખીરસ
આયુસ હો ગયા. ઓર જીંદગી બદતર માલુમ હોને લગી.

મએં—

અય ઇશક તુને લાખેં શખસોકો ખાકે છોડા,
જસ ઘરસે સર ઉઠાયા ઉસકો ગીરાકે છોડા.

પ્રકરણ ૮ મું.

કયુંજ ફનિયામેં કયા ઇસકોહી વફા કહેતે હએં,
જનહિ અહેલે જહાં ઇસકો દગા કહેતે હએં.

“ સોદા હય જો દીલ દે કે ખરીદારસે ઉલજે ? ”

તમામ દીન સીકંદરસે ગુફતગો મેહી ગુજર ગયા,
જખ અગલે રોજ સીકંદર મેડીકલ કાલેજકો ચલા ગયા.
તો મએં એક કીતાબ દેખને લગી. તાકે તખીઅત બહાલ
હો ? અપને મહેબુબસે મીલનેકી ખુશીમે ખીમારીકા
જરાબી ખ્યાલ ન આયા, અલી નવલી ન બજેયે કે કયા
દેખતી હું કે વોહી સુરંધર બાબુ મએં દો કોન્સ્ટેબલોકે
દરવાજે પર ખડા હય, ઉસકો દેખતેહી અવસાન ખફત
હો ગયે, કે ચેહ બલાએ નાગહાની કહાંસે આ ગઇ ?

સુરંધર—(મુજસે મુખાતીક હોકર) કયા ? મીસ
જહોરાં, તુમહારા નામ હય ?

મએ—હાં,

સુરંધર—સીકંદર તુમહે ભગા લાયા હય ?

મએ—નહિ, મએ ખુદહી ઇસકે પાસ આઈ હું.
વોહ મેરા રીસ્તેદાર હય.

સુરંધર—કપતાન ગાર્ડને તુમહારે નામ વારંટ જરી
કરાયા હય, જસકી તામીલકે લીએ મએં યહાં આયા હું.

મએ—મેરે નામ વારંટ જરી કરાયા હય ? કયા
મએં ખુની હું યા ડાકું ?

સુરંધર—ઇન સવાલાતકા જવાબ ગાર્ડ ખુદ અ-
દાલતમે દેલેગા. જુરમ યેહ હય કે તુમ દશ હજારકે
નોટ લેકર ચલી આઈ હો.

મએ—કયસે નોટ ? ઓર કીસકે નોટ ?

સુરંધર—મએં પહેલેહી કહે ચુકા હું કે મેરા
કામ તુમહારે સાથ તશકીસ કરનેકા નહિ હય, મેરા
કામ યેહ હય કે મએં તુમકો ગીરફતાર કરકે અદાલ-
તમે પેશ કરદું. શીર તુમ અદાલતમે સવાલ કરના કે
નોટ કયસે થે ઓર કીસકે થે.

મએ—(આખ દીદા હોકર) તો કયા ? અબી
લે ચલોગે ?

સુરંધર—ખેશક, મુજરીમ કે ફસર હોનેકા મઓ-
કા હમ નહિ દે શકતે.

મઓ—જહુરન, બાકર સીકંદર કે તો ખુલા લા ?

સુરંધર—સીકંદરકો એદ અદાલતને તલખ કીયા
હય. મઆલુમ હોતા હય કે તુમ દોનોકો કએદ કર-
નેકા હુકુમ નીકલા હય. સીકંદર બી ગીરફતાર હો
ચુકા હય.

મઓ—કયા અંધેર હય કે, ખીના જુરમ એક
ઓરત કે જખરદસ્તી અદાલતમે લીએ જાતે હએ.

સુરંધર—અચ્છા, ચલો ? ચલો ? અખ બહોતસી
ખાતે ન બનાવ ? આખીર હમબી પોલીશમે મુલાજમત
કરતે હએ અગર તુમહારે જયસી ઓરત કે દામમે આ
મએ તો અચ્છી નોકરી કરી, દેખો અદાલતકા મંછા
ધસ વારંટસે ચેહ હય કે તુમહારી મુશકે બાંધ કર તુમહે
લે જાયા જાય. લેકીન સીફ ચેહ મુરબત હય કે મએ
કાનુનકે ખીલાફ તુમહે ગાડીમે લે જાનેકો તૈયાર હું.

મઓ—(કાંપતી હુઈ) તો કયા ? સચમુચ તુમ
સીકંદરસે મીલને તકકી બી મઓલત ન દોગે ?

સુરંધર—આપકી બહેતરી ઇસીમે હય કે સીધી
તરાંડ ગાડીમે સવાર હો જાવ ?

મઓ—અચ્છા, જો કીસમતમે લીખા હય, ચલો

ચલતી હું લેકીન મેરી આરજુ હય કે એક મરતખા
ઓર સીકંદરસે મીલ હું.

સુરંધર—અય હય ? કયા કહીં ફાંસી પર ચડને
લગી હો.

જહુરન—હાં, હાં ચલી જાવ ? જબ સીકંદર
આયગા વહીં લેજ હુંગી ?

સુરંધર—કયા, તુમ ખુદ બચના ચહાતી હો, તુમે
બી હમરા ચલના પડેગા. કયું કે જુરમમે શરીક હો ?

જહુરન—અય હુજુર ચેહ કયા. મએ દો દીન
હુવે કે ઇનકે પાસ આઈ હું. ભલા જુરમ મે શરીક
કયું કર હો શકતી હું ?

સુરંધર—બકો મત ? તુંહેબી ચલના પડેગા ?

જહુરન—(કાંપતી હુઇ) યા અલ્લાહ ! ઘઉં કે
સાથ ઘુનબી પીસતા હય, અચ્છી નૌકરી કી ?

સુરંધર—(એક કોન્સટેબલસે) અચ્છા બાડી આગે
લાવ ? ઓર અંદર દોનો મુજરીમોકો સ્વાર કરા દો ?
ઓર એક શખસ તુમ મેસે સીકંદરકો લેનેકો જાવ ? કીસી
કદરકી રિયાયત ન હોને પાય ?

ગાડી દરવાજે પર આ ગઈ ઓર મએ જહુરન કે
સાથ રોતે હુવે સવાર હો ગઈ. સુરંધર મએ કોન્સટેબ-
લો કે ગાડીખાન કે પાસ બેઠ ગયા. ઓર ઘોડે મેરે

લીલકી તરાંહ બેકરારીસે તડપતે હુંવે આનકી આનમે સીયા લવા રેલવે ઇસ્ટેશન પર આન પહોંચે. સુરંધરને ચાર રીકીટ ઇન્ટર ક્લાસ કે લીયે. રેલવે ગાડી છુટનેકો હીથી કે જલ્દીસે હમ ચારોં સ્વાર હો ગએ. રાસ્તેમે ખોફકે મારે મએં ચોર જહુરન ખામોશ બેઠી રહી. જખ ગાડી અવ્વલ ઇસ્ટેશન પર પહોંચી તો સુરંધરને હમે ઉતાર લીયા કે યહીં કે મેજિસ્ટ્રેટ કે રૂબરૂ તુમહારા મુકદમા પેશ હોગા ? ઇસ્ટેશન સે ચલકર પાસ હી આબાદીમે સુરંધર હમે લે ગયા. ચોર એક છોટેસે મકાનમે જાકર હમે ઉતાર દીયા.

મએં—આપ તો હમે અદાલતમે લે જાને કે લીએ લાય હએ ?

સુરંધર—કલ મુકદમા પેશ હોગા. કાનુનકા તો મંશા પેહ હય કે મુકદમા શુરૂ હોને તક તુમકો હવાલાતમે રખા જાય. લેકીન તુમ ચાહો તો મેરે મકાનપર બી કલ તક રહે શકતી હો ?

મએં—જખ કીસ્મતને મુજરીમહી બના દીયા તો શીર હવાલાત ચોર મકાન બરાબર હય, લેકીન મેરે હવાલાતમે બંદ કીએ જાનેસે કયા, આસમાન જાત્રીમો પર કુટ ન પડેગા ? કયા જમીન તુમ લોગોકો નીગલ ન જાએગી ? હએ, જહોરાંકો હવાલાતમે રખએ જાનેકા હુકુમ હો ?

સુરંધર—મએં તુમહારે હકમે બહેતરી ચલાતા હું.

અફસોસ ? સદ હજાર અફસોસ ? ઈસ વક્ત મેરી માદરકી હસરતે મેરી હાલતે જારકો દેખ રહી હયે. મહોબત વ બેકસી તક મેરે સરપર ખડી જાર જાર રો રહી હય. સીકંદર ! સીકંદર ! કયા તુમહે મઆલુમ હમ કે તુમહારી ખ્યારી જહોરાં કે હત્તાલાતમે રખે જાનેકા હુકુમ સીલ ચુકા હય. કયા તુમહારે દીલપર વહેસ્ત અંગેજ ખખરને કોઇ અસર કીયા ? અય ઈશક તેરી નય રખીયાં દેખલી. તે રેકીરસમાત દેખનેકી જહોરાંકો તાખ નહિ હય. રહમ કર રહમ ? અય અસીરાને મહોબત જુલ્મ સીતમ રવાં રખનેવાદો તુમહારે દીલોજગર ખુદા કરે આંતિશે મહોબતસે જલ જાએ ? તુમબી કીસી દીન ઇશક કે હાથોં મેરી તરાંહ રસવા વ ખવાર હોતે ફીરો ? બસ મેરી યેહી દુઆ હય.

જહુરન—અય બેગમ ? યેહુ કયા ગજબ કર રહી હય ? યેહુ વક્ત આજીઝ વ ઈન કસારીકા હય, નકે કોસને કા હય ? (સુરંધરસે) હાં, હાં, દારોગા સાહબ આપકી આસ ઔલાદકો ખુદા ઇસકા નેક સમરાદે, હમે બહેરે ખુદા હવાલાતમે ન લે જાવ ? ચહીં રખો.

અએ—જહુરન, તુમ ડરતી કયું હો ? કોઈ સુલીતો અડાએ નહિ દેત્ર ?

જહુરન—બી સાહબા, શરીફાંકે લીએ તો જેલ-

ખાના ગોરસે બેઠકર હય. તુમ ચલી જાવ ? લેકીન મએ
તો મરજાઉંગી પર હવાલાતમે ન જાઉંગી.

મએ—અરછા સાહબ ! મુજે તો હવાલાત હી ઇસ
મકાનસે ભલી માલુમ હોતી હય. ખરાએ ઇનાયત મુજે
લે ચલીએ ?

સુરંધર—મક્કાર ? હમ તો નરમી કરતે હએ,
આર તું અપની ચાલાકીયોસે ખાજ નહિ આતી ?

ચોરી ઝોર સીના જોરી.

મએ—અગર મએ મક્કાર હું, તો અય ખુદા મુજે
ઈસી વકત જહાંસે ઉઠાલે ? તેરી પાક દુનિયામે મક્કારોંકા
કયા કામ ! (રોતી હુઝ) હાય, કયા ઈસી બે ઇજજતીકે
લીએ મએ પએદા હુઝી.

શએર

યેહ ખુશ ખુદે અગર માદર જાદે,
બજાએ શીર મારા જહેર દાદે.

સુરંધર—દેખો જહુરન ! રોરો કર ડરાતી હય ?

જહુરન—જહાં. મએ તો કહેતી હું માનજ,
માનજ, લેકીન એક નહિ સુનતી. અબ, લીલાહ હમે ક-
લતક ચહીં રહેને દો ?

સુરંધર—ખએર ! અબ કલતક ચહીં રહેને દીયા.

જહુરન—હુજુરકી જાનો માલકો દુઆ દેગેં.

મએ--(તીવરી બદલકર) જહુરન ખામોશ હો જાય, કયા હમ કોઈ ફકીર હએ જોઅયસે કલમાત જખાનસે નીકાલતી હય. (સુરંધરસે) નહિ આહખ ! ઇસકી ખાતોં પર ન જાઇએ ? આપકી મરજીકે મઆફીક હવાલાતમે લે ચલીએ ?

સુરંધર--(આહીસ્તા કાનમે) ઇતની સંગદીલ ઐર અબલી વોહી ગરૂર.

મએ--આપ યેહ ખાતોં કીસી ઐરકો સુનાઇએ ? મએ રજીઝ નહિ હું, ખામરી નહિ હું, જો આપકે દ-મમે આ જાઉં.

સુરંધર--અરછા તો કલ માહુમ હો જાએગા ? કે તુમ કઓન હો.

મએ--આપ ખુરા ન માનીએગા ! આપકે જાતવાર મુજે ઇસી સલુકપર મજબુર કર રહે 'હએ'.

સુરંધર--અમ મતલબકી ખાત કહો ? મેરે ગરીબ ખાનેપર રહેનેકા ઇરાદા હય યા હવાલાતમે ?

મએ--જહાં આપકી મરજી હો રખીયે.

સુરંધર--મેરી રાયમે યહીં રહેના બહેતર હય !

મએ--યહાં રહેનેમે કોઈ ઉજર નહિ, લેકીન શરત યેહ હય કે ઇસ મકાનમે સીરાય મેરે કોઇ આર ન આય ?

સુરંધર--બબુજ મેરે ?

મએં--દીવાના બકારે ખેશ આઠીત્ર

આખરકો લાચારીસે મએંને ઇસ મકાનમે રહેના કુબુલ કીયા. સુરંધરને નિહાયત પુરતકલુફ સામાન મેરે લીએ મોહોઇયા કર દીયા. દુસરે રોજ શાંમતક કોઇ મુજસે મીલને તક ન આયા, જળ ચીરાગ જલ ચુકે તો સુરંધર મએ એક નવખુવાન શખસકે સાથ જો કે પોલીશ ઇન્સપેક્ટરકી વરદી પહેને હુવેથા. મકાનમે દાખલ હુવા.

સુરંધર--મીસ જહોરાં ? યેહ ઇન્સપેક્ટર સાહબ મુકદમા ફેસલ કરનેકે લીએ આએ હુએ. અપનાં ઇજહાર દો ?

મએં--યેહ આપકા મકાન હય, યા અદાલતકા કમરા ? મએં અદાલતમે ઇજહાર દુંગી ?

ઇન્સપેક્ટર--દેખો, હમને સુરંધર બાબુકે કહેનેસે તુમહારી બે ઇજજતીકે ખ્યાલસે ઇસી જગા મુકદમા ફેસલ કરના મંજુર કીયા. અબ હીલો હુજજત કરના, મુસીબતમે ગીરફતાર હોના હય.

મએં--અદાલત કીસીકી મરુવતસે અપના કાનુન કયું કર તોડ શકતી હય ? મએં હરગીજ, હરગીજ ઇજહાર ન દુંગી.

સુરંધર--જહુરન તુમ દુસરે કમરેમે ચલી જાવ ? જબમીસ જહોરાંકી જુબાની હો જાએગી તો ફીર તુમહારી જુબાની લીજાએગી.

જહુરન—ખહોત અમઝા હુમુર !

ઈન્સપેક્ટર—હાં, મીસ જહોરાં તુમ ગાર્ડ કે નોટ લેકર કયુ' લાગી ?

મએ—અપ હુમુર, આપ કયા ગજબ કર રહે હએ. મએનેલી જમાના દેખા હય. ભલા કહીં રાતકો મુકદમા ફેસલ હોતા હય. નમુદઈ, નગવાહ, ચેહ કોનસી અદાલત હય. અંઝલે કે રાજમે અયસા હોતા કહીં ભી નહિ સુના. આપ ફરિયાદીકો તો ખુલવાઇએ ?

ઈન્સપેક્ટર—ફરીયાદી સુરંધર બાબુહી હય. ચેહ ચોરીકા ઇલજમ તુમપર લગાતે હએ. ખતલાવ, તુમહારે પાસ સખુત હય કે તુમને ફરીઆદીકી ચોરી નહિ કી. તાકે તુમપર જુરમ સાબીત ન હોવે ?

મએ—સુરંધર ફરીયાદી હય, ભલા મેરા સુરંધરસે કયા તઆલુક ? ઝૌર (સુરંધરએ) ખતલાઇએ તો સહી મએને આપકા કયા સુરાયા ?

સુરંધર—હીલ.

મએ—ખામોશ ? અયસે અલફાજ જમાનપર ન લાના ? કુચ્છ હીલગી નહિ હય, એક શરીફ ઝૌરતપર ખહોતાન લગાતે હો.

સુરંધર—કુરખાન હોખડે, ઈસ શરાફતકે ? ઈસી શરાફતને તો મુઝે લૂટ લીયા,

મએ--કયું, ઇન્સપેક્ટર સાહબ ? કયા મેરી થું
બેઘજતી કરનેકો મેરે અઝાજેસે જુદા કીયા હય.

ઇન્સપેક્ટર--(મુસ્કુરા કર) તો આપ છુટને કે
લીએ સબુત પેશ કરો ?

સુરંધર--(મેરે કદમો પર ગીરકર) ખ્યારી બહો-
રાં ? મએ તુમહારા બુઝામ હું, મુજે માફ કરો. થેહ
સબ મકરો ફરેબ, મહોબતને કરાએ વરના કોન આશક
હોગા જો અપને મહેબુબ કી દીત શકની પત્રાંદ કરતા
હો ! તુમ મુજરીમ નહિ મેં મુજરીમ હું ઓર માફીકા
ખાએશગાર હું. બગેર તુમહારે મેરી જીંદગી તક હો રહી
હય દેખો તુમહારે લીએ મએને નોકરી છોડ દી.

મએ--(ચંદ કદમ હટકર) બસ, બસ, મક્કાર !
મહોબતકા દમ ભરને વાલે. અત્રગહો. ઇસ મુઃદસ જી-
સ્મકો હાથ ન લગાના. ચત્ત દુર હો. મુજે ખુદ કરે તે-
રે આગે આય ? આહા ! થુંહ દગા દેકર તુને મુજસે
મેરે ખ્યારે કો જુદા કીયા. મએ હરગીજમી તુજે માફ
નહિ કર શક્તી તુને મેરી કોશીયોપર પાની ફેર દીયા.
ઓર મુદતકે બાદ મુરાદે દીતી બર આપથી, પર મુજ
તુને ગજબ કર દીયા.

સુરંધર--ખ્યારી ! થેહ મએને જાન ખુજ કર નહિ
કીયા. સબ મહોબતને કરાયા હય. ખુદ દાગે મહોબત ખા-

છ હું ઇચ્છું ! આપ જાનતી હો. ઇનસાન ઇશ્કમે. અંધા હોતા હય.

સુરંધરકે ઇસ શીકરેને યેહ મેરા કુલ જોશો ખરોશ હુર કર દીયા, ઓર મુજે ઇસ પર રહમ આ ગયા. કયું કે મએને અપને ગુજસ્તા જીંદગી પર નજર ડાલી ઓર અપને ગુનાહકા અંદાજ લગાયા તો સુરંધરકા ગુનાહ મેરે ગુનાહકે ખરાબર ન હુવા,

મએ—અબ તુમ કયા ચહાતે હો ?

સુરંધર—રહમ, ઓર મહોબત !

મએ—કયું કે તુમને મુજસે મેરે પ્યારેકો જુદા કીયા, ઇસી લીએ મએ તુમકો હરગીઝ મઆફ ન કરું ગી. લેકીન કયા કરું તુમહારી હાલતે જરૂર મુજે રહમ આતા હય. ઇસી લીએ મએ દીલસે તુમહારા કુસુર મઆફ કરતી હું. રહી દુસરી ખાત મહોબતકી, રો. યેહ મેરે ઇજ્તીયારસે બાહીર હય. મએ દુનિયામે રહે કર ચકીન કરો કીસીસે મહોબત ન કરુંગી.

સુરંધર—તો મુજે અપને હાથસેહી કતલ કર દો.

મએ—કયું ગુનાહ અપને સરહું ! હાં, તુમારે ઇશારા પર ઇતના હો સકતા હય કે મએ તુમહે અપના સમજું. વોહ બી ઇસ સુરતસે કે કલી આયંદાદગાસે કામ ન લો તો ?

સુરંધર—અફસોસ ! ક્રીસ્તીએ ઉમીદપર આજ પાની ફીર ગયા. ખચેર તુમ ઇતનાહી કરો તો ગનીમત.

મએ—અબ અગર તુમ મેરે ખાવફા દોસ હો. તો તુમ મુજે કલકતા જહાંસે લાએહો વહાં પહોંચા દો ?

સુરંધર—મેરી આરબુ હય કે ફક્ત દશ રોજ મેરે ગરીબખાને પર રહો. કર મુજે મશકુર કરો. ઔર મએ, ઇકરાર કરતા હું કે ખીલાફે મરજી તુમહારે કોઈ ફએલ મુજસે ન હોગા.

મએ—બહોત અચ્છા મુજે ચેહલી મંજુર હય. હાં ! ચેહ ઇન્સ્પેક્ટર સાહબ આપકે દોસ્ત હએ ?

ઇન્સ્પેક્ટર—મએ આપકા ખાદીમ હું.

મએ—આપકા ઇશમ શરીફ ?

ઇન્સ્પેક્ટર—કેશવચંદ્ર.

મએ—બાબુ સાહબ ? ઇસ જહુરનકો બરાએ મહેરગાની યહાં બુલા લીજએ. ઇસ કમખતકી રૂહ આસમાનપર પહોંચ ગઈ હોગી.

સુરંધર—અચ્છા, આપ જરા ખામેશ રહેના ? જહુરનકી દીદલગી દીખલાઉં.

મએ—બહોત અચ્છા.

સુરંધર—(બુલંદ અવાજસે) જહુરન, જહુરન, હાજર હો ?

જહુરન—(જમીનકો ખોસા દેકર) ગરીબપરવર ? હાથર હું. જો હુંકુમ હો મઓજુદ હું, કુસુરવાર હું, સુજરીમ હું, રહમકી ઉમીદવાર હું !

ઇન્સ્પેક્ટર—તુમને ચુરાએ હુવે નોટ અપને પાસ રખે હએ ?

જહુરન—હુજુર, મએ કયા જાનું, નોટ કયસે હોતે હએ.

ઇન્સ્પેક્ટર—(તીવરી ચડાકર) હટ, મઘ્ઘાર ? ઝુઠ ખોલતી હય. અરેસીપાઈ, લેજાવ ઇસકો જેલખાને મે ?

જહુરન—(કાંપતી હુઈ) નહીં હુજુર, ચુચુચુ રા રા ચે ચે ચે.....

ઇન્સ્પેક્ટર—પાગલ તુને ચુરાએ હએ. હમ પુછતે હએ કે મીસ જહોરાંને તુમહે નોટ રખનેકો દીયે ?

જહુરન—નહિ હુજુર, મુજે ઉનોને કુચ્છ નહિ દીયા. હાં ! તનખાકે પાંચ રૂપે દીએ થે.

ઇન્સ્પેક્ટર—ખદમાશ, હમારી ખાતકા જવાબ નહિ દેતી, ઐર ખુદહી બકે જાતી હય.

જહુરન—હાં હુજુર—દી.....દી દી.....એ

મએ—કયું અરી જહુરન, મએને તુજે નોટ ચુરાકર પાસ રખનેકો કબ દીયે, ઝુઠ ખોલેગી તો કાલે પાની જાએગી.

જહુરન—અજી, ચેહી તો કહેતે હએ, દીએ, સએ કયા કરે.

મએ—અહેમક તુરે મઆલુમ નહિ કે દીએ યા નહિ. યુંહી ઇનકે કહેનેસે કહે દીયા. અગર દીએ હએ તો વાપીશ કર.

જહુરન—મેરે પાસ કહાંસે આય ?

ઈન્સપેક્ટર—અચ્છા સીપાઈ, જહુરનકો સુલી ચહ-હાને લે જાવ. ઇસને નોટ ચુરાએ હએ.

ઇતના સુનતેહી જહુરન મુજસે લીપટ ગઇ ઐર રોતે રોતે ઘીઘી બન ગઇ, જબ મએને બાકર કહી દીલાસા દીયા તો ચુપ રહી.

ઈન્સપેક્ટર—અચ્છા તો, મીસ જહોરાંકી સીફાર-સસે રેહા કી જાતી હો આઈદા અયસા મત કરના.

મએ—તોબાહ ! તોબાહ ! ચેહ પોલીશવાલે શ-એતાનકે બાવ! હએ, સચેકો ઝુકા ઐર ઝુકેકો સચ્યા બના લેના ઇનકે બાએ હાથકા ખેલ હય.

ઈન્સપેક્ટર—લેકીન આપમી એક જમાનેકે ઉસ્તાદ હએ. જો હમારે ચકમેમે ન આઈ ? વરના અચ્છે અચ્છે ચલતે પુરજે આંએ બાએ સમ ભુલ જાતે હએ.

બાહુ જહુરનકો મએને સમ હાથસે વાકેફ કરદી.

સુનતેહી પહેલે તો સુરંધરકો બદ દુઆએ દેને લગી,
બાદનાં દશ રોજ ઠગેરને કે બાદ મકાનપર વાપેશ જાને-
કા હાલ સુનકર ખુશ હુઈ. ઔર કહેને લગી દશ દીન-
તો આંખ બંધ કરતેહી ગુજર જાએંગે. બાતહી કચો-
નસી હય.

પ્રકરણ ૯ મું.

ખતાતો દીલકીથી કાબીલ બહોતસે માર ખાનેકી,
તેરે જુદેકોને મુશ્કે બાંધકર મારા તો કયા મારા.

મએં—જહુરન ? જહુરન ! હયહય, ચેહ કયા
ગજબ હો ગયા. (રોતીહુઈ) યા મૈરે અદલાહ ! ચેહ
કયસી આફત ! હુટપટી ?

જહુરન—(કાંપતીહુઈ) હાય, ચેહ કયા હુવા ?
કીસ મુજને ઇસ નવજવાનકા સરકલમ કરકે હમેં
આફતમેં ફસાયા,

મએં—અરે ચહાં ખડી ખાતે ન જાના. દબોડકર
મોહોલે વાલોકો ખબર કર, નહિ તો ખુરા હાલ હોગા.

જહુરન—કીસકા ?

મએ—હમ દોનોકા.

જહુરન—ના જહેન, મએ ઇસ દીલગીસે ખાજ
આઈ, અયસી હમ દરદીકો મએ દુરહીસે સલામ કરતીહું.
અગર કોઈ પુછેગા તો મએ સાફ જવાબ દેદુંગી.

મએ—અહમક હુમહય. સાફ કયા કહેદેગી ?

જહુરન—(આહિસ્તાસે) ચેહી કે તુમને સુરંધર-
કો કતલ કરડાલા હય.

મએ—(ખોફજદા હોકર) હએ, ચેહ કયા કહા!
મુજ બે ગુનાહકો ન ફસા દેના. બખુદા મએને ઇસે કતલ
નહિ કીયા. ભલા એક ઐરત અયસે નવજવાનકો કતલ
કર સકતી હય ?

જહુરન—તો કયા, કોઈ ફીરસ્તે કતલ કરગએ !

મએ—ખુદા જાને, લેકીન જહુરન મે દીલ ચીરકે તો
તુમહે દીખલા નહિ સકતી. સીફ અલફાજહીસે યકીન દી-
લા સકતી હું, સચ મુચ મુજે મુતલક ખબર નહિ, કે
ચેહ કયા હો ગયા. ઐર ખુદા ન ખાસ્તા અગર જહોરાં
કતલ કરતી તો તુમહે બુઝર ખુલાતી કયું કે તુમસે મેરા
કોઈ રાજ પોશીદા નહિ હય.

જહુરન—ગજબ હોગયા. લોગ કીસ તરાંહ જાનેગે
કે તુમ કાતીલ નહીં હો. સબ ચેહ કહે દેગે કે ચેહી
કાતીલ હય. આફત આ ગઈ !

મચ્છે—તો અબ કયા કીયા જાય ?

જહુરન—યહાંસે ભાગ ચલો.

મચ્છે—અગર ભાગ ગચ્છે તો પુરા સંખુત હુવા કે જુરર કાતીલ હમીં હચ્છે.

જહુરન—હાં તો જબ મુજસે કોઈ દરિયાફત કરે તો કયા કહું ?

મચ્છે—કે બસ એહી કે મચ્છે કુચ્છ નહિ જાનતી.

જહુરન—ઇસમે તો મચ્છે ફસ જાઉંગી. લોગ જુરર સુખાહ કરેંગે કે ચેહબી જુરર કતલમે શરીક હોગી.

મચ્છે—તો ફીર કયા કહોગી, ઝુઠ બોલોગી.

જહુરન—નહિ, બસ ચેહી કહેદુંગી. અગર કતલ કીયા હોગા તો જહોરાંને કીયા હોગા મચ્છે તો ઇલાહે દે કમરે મે સોઇથી મુજે નહિ ખબર.

મચ્છે—હાય ગજબ હોજાચેગા. ચેહ મત કહેના ? મચ્છે ફાંસી દેદી જાઉંગી.

જહુરન—તો કયા મુજેબી સાથ લેકર ડુબોગી ?

મચ્છે—(પાંઉ પકડ કર) દેખો જહુરન. મચ્છે મુસીબત જહાહું. મુજે ઐર નઈ જલામે ગીરફતાર મત કરાના ? મચ્છે બે ગુનાહ હું.

જહુરન—સાહબ, મચ્છે ઇન ચાપલુસીયોં મેં આકર અપની જાન દેના નહિ ચહાતી.

મએ--આહ ! મુસીબતમે તુમ મેરા સાથ છોડતી હો.
ખુદા તુમે સમજેગા. મેંરા ખુન તુમહારી ગરદન પર રહેગા?

જહુરન--ઐર ઉસ બે ગુનાહ આશકે બર સુરંધ-
શકા ખુન તુમહારી ગરદન પર.

મએ--ખુદા બનતા હય કે.

આવાજ--સુરંધર ? સુરંધર ?

મએ--હએ ! કેશવચંદ્ર માલુમ હોતા હય.

જહુરન--(દરવાજા ખોલકર) આઈયે જનાબ ?

કેશવચંદ્ર--સુરંધર કહાં હય ?

જહુરન--(લાશ કે પાસ લેજા કર)યેહ દેખીયે?

કેશવચંદ્ર--તોખાહ ! તોખાહ ! યેહ કયા !

હાય શક્કાક જહોરાં ? તુને મેરા ખામુ દોડ દીયા. મએ
સુરંધરકો લાઈસે જ્યાદા અજુજ સમજતા થા. તુને
મેરી ઉમીદે ખાકમે ' મીલા દી. (મુજસે મુખાતીફ હોકર)
યેહ કીસ કુસુરકે બદલે ? કયા ઇસી લીએ કે તુમહારે
પર દીલોબનસે પ્રીદા થા ! મહોબતકા દમ ભરતા થા !

મએ--(દસ્ત ખરતા) અય હુમુર ? યેહ લોંડીકા
કામ નહિ હય. ખુદાકી કસમ મએ બેગુનાહ હું.

કેશવચંદ્ર--(જોશમે મેરી તરફ હટકર) મકકાર !
આમોશ રહે ? વરના ઇસીકે સાથ અદમકા રાસ્તા દી-
ખલા દુંગા ?

મએં—(રોતે હુવે) મએં કયું કર હુજુરકો ચકીં દીલાઉં,

કેશવ—બસ બદકાર ઔરત ! મેરે રૂબરૂસે હઠ જા.

મએં—અય હુજુર, મુજે તો આપસે ઇમદાદ કી ઉમીદથી, યેહ મામલા તો ઉલટાહી પડા.

કેશવ—કાતીલોકી ઇમદાદ, જાલીમોપર રહમ, મેરે લીએ ના મુમકીન હય.

ગજબસે થરથરતા હુવા કેશવચંદ્ર બાબુ જહુરનકા હાથ પકડ કર ઇલાહેદા કમરેમે લે ગયા. ઔર બહોત દેર આહિસ્તા, આહિસ્તા ખાતે કરતા રહા. જહુરન ખાતચીત કરનેકે બાદ એક રૂક્ષા હાથમે લેકર દરવાજેસે બાહીર નીકલી. ઔર આધા ઘંટે કે બઆદ એક પોલીશ ઇન્સપેક્ટર મએં દો સીપાઇઓંકે જહુરનકે સાથ સાથ મકાનમે આ દાખીલ હુવે.

કેશવચંદ્ર—(મેરી તરફ ઇસારા કરકે) યેહ, મક્કાર કાતીલ હય.

ઇન્સપેક્ટર—અચ્છા, હથકડી લગા લો ?

એક સીપાઇ હથકડી લેકર મેરી તરફ આયા ઔર દોનો હાથમે હથકડી ડાલદી.

હએં ! કયા યેહ હાથ ઇસી લીએ હએં કે ઇનમે લોહોકી જંજીરે ડાલી જાય, કયા કીસ્મતમે યેહી લીખ્યા-

થા ? અય અર્જે સીતમગર તુજે ચેહી મંજુર હય કે એક શરીફનાદીકી યુંહી રૂશવાઈ હો. મુજે કુચ્છભી અફસોસ નહોતા અગર સીકંદર અપને હાથોસે મેરી મુશ્કે બાંધતા નહિ, નહિ, એક નજરહી કબી દેખ લેતા કે અસીરાને મહોબત કીસ ખુશીસે રૂસવા વજલીલ હોના પસંદ કરતે હએ. સીકંદર, સીકંદર, પ્યારે આ ! ઐર નીગાહ ઉઠા કર દેખજા, કે તેરી મહેબુબ એક મુજરીમકી તોરપર હા થોંમે હથકડીયાં પહેને કયસી ખુશીસે ખડી હય. લેકીન નહિ ! મએ આહો જારી કરકે મહોબતકા નામ બદનામ ન કરૂંગી. અય આંખો, ખખરદાર ! એક આંસુ નીકલને ન પાય ? વરના જીલ્લો રૂસવાઈ હય. મુજે જરાભી માલમ નહિ હય. મએ ઇન અહાની જંજીરોંકો તીલાઈ સમજતી હું. ચેહ મુજે મુખારીક રહે. હાં, હાં, દીલ્લેશયદાઈકે તસદ્દીકે લીએ મએ કંહે દુંગીકે કીસીકી ગેસુવેઅંખરીને મુજે, મેરી મુશ્કે મહોબતકા મુજરીમ કરાર દેકર બાંધલી હએ.

ઇન્સ્પેક્ટર--અય ઐરત, કયા દીવાની હય ?

મએ--હાં, હાં, મએ દીવાની હું. બદકે દીવાનોંસે કીસી કદર બહુકર ?

ઇન્સ્પેક્ટર--ગમકી હાલતમે ચેહ ખુશી !

મએ--મહોબતકા જોશ.

જહુરન--અજ, ખુન સરપર સ્વાર હય. “ જાહુ

વોહ કે જો સરપર ચહક કર ખોલે ?

મએ—અય જહુરન, ચેહ કહેતે હુવે તેરી જખાન નહિ જલ જાતી.

ઈન્સપેક્ટર—દીવાની નહિ તો ઐર કોન હય. જલા સીકંદર તેરે પાસ ખેઠા હય કે છુડાયગા ?

મએ—દીલકે આઈનેમેં હય તસ્વીરે યાર,
જખ જરા ગરદન ઝુકાઈ દેખલી.

ઈન્સપેક્ટર—હાં તો ? તુમને ઈસ ખેશુનાહકો કયું કતલ કીયા ?

મએ—કીસકો ?

જહુરન—ઓહો ! કયસી ભોલી ખન ગઝ. હસ તરાંહ કુચ્છ જાનતેહી નહિ. સાબાશ ! ચેહ જખ તક ખે ઇજજતી કરાય ખતલાએગી થોડી.

મએ—મુજે જહુરન તુજસે કુચ્છ શીકાયત નહિ. કીસમતકે ખેલ હએં. મુસીબતમે કખ કોઈ કીસીકા સાથ દેતા હય. અજજસે અજજ સાથ છોડ દેતે હએં. ફીર તું તો દકેકી ઐરત હય ?

જહુરન—દેખીએ, દેખીએ ! હુજુર મુંહપર ગાલીયા સુનાતી હય.

કેશવચંદ્ર—અખતક માથુકાના અદા ખાકી હય.

ઈનકી સારી હય લેકીન ગુરૂસે મીલી હુધ.

ઈન્સપેક્ટર—શીર ખતલાવતો સહી, સુરંધરકો કીસને કતલ કીયા ?

મએ—મએ અગર સચ પુછો તો ઇસ મામલેમે કુચ્છ લી નહિ જાનતી.

ઈન્સપેક્ટર—જખ તુમ રાતકો ઇસ કમરેમે મએ જુદથી તો હમ કયું કર કુખલ કરે કે તું કુચ્છલી નહિ જાનતી ?

મએ—હાં, મએજુદતો જુરૂથી. અગીયારા બજે રાત તક સુરંધરસે ખાલે કરતી રહી. શીર મએતો સો ગઈ કયા માલુમ કઓન મુજ આકર કતલ કરગયા.

ઈન્સપેક્ટર—હએ ! ચેહ તુમહારે કપડોપર ખુનકે છાંટે લી મએજુદ હએ. અખ હમકો જરા લી સુખા નહિ રહા કે તુમ કાતીલ નહિ હો.

મએ—(અપને કપડે દેખકર) હાય, ચેહ ગજબ કીસને કીયા.

જહુરન—હાં, હાં, ચેહ ઇન્સપેક્ટર સાહબ બચે હએ જો તુમહારી ચાલમે આ જાઈ જો !

ઈન્સપેક્ટર—તો તુમ, સાફ સાફ નહિ ખતલાએગી?

મએ—જનાખ, ખતલાતો દીયા ઔર ઇસે જયાદા મએ કુચ્છ નહિ જાનતી,

કેશવચંદ્ર—અગર અખલી ગુનાહકા ઇકરાર કર-
લોગી તો ખચ જાઓગી? વરના અદમકી હવા ખાને પડેગી.

મએ—ખલાસે, જાન જાતીહો મહોખતમે તો
જાને દો ?

ઈન્સપેક્ટર—અચ્છા ઇસે કલકતે લે ચલો. અદાલત-
હી ખુદ ફરિયાદ કરલેગી. હમ ઇસકા ખ્યાન લીખલેતે
હએ. હાં, કેશવ ચંદ્રખાખુ આપ ફરિયાદી બનોગે ?

કેશવચંદ્ર—જી હાં,

ઈન્સપેક્ટરને ચેહ કહેકર મુઝે ઐર કેશવ ચંદ્રકો
અદાલતમે પેશ કરનેકે લીએ કલકતે લેચલે. કલકતે પહોં-
ચકર મુઝે એક તાંગ વતારીક કોઠડીમે રખ્યા. કંઈ દીન
વહાં ગુજર ગએ, મુકદમા ચલાને કી તા. ૩ ડીશનર કી
મુક્કર હુઈથી. આખીર વોહદીન આયા કે જખ મેરેકો
ગુનેહગાર બનકર ખડાહોના પડા. એક તરફ કેશવચંદ્ર
મએ અપને ગવાહોં વ મદદગારોં કે ઐર દુસરી જાની-
બ મએ હાથ મે હથ કડીયાં પહેને સર ઝુકાએ ખડીથી.

મેજિસ્ટ્રેટ—જહોરાં, કેશવચંદ્ર વદે મુલશંકર ખાખુ
તમપર અપને દોસ્ત સુરંધર કે ખુન કરનેકા ઇલજમ
લગાતા હય.

મએ—મએ બે કુસુર હું. ખખુડા મુઝે મુતલક
ખખર નહિ કે કીસને સુરંધર કો હલાક કીયા.

બેરીસ્ટર—જનાળ, મએ' કેશવચંદ્રકી તરફસે ખુદકો પેશ કરતા હું. કેસ ચલાનેકી ઇબજત મીલે ?

મેજસ્ટ્રેટ—અચ્છા, ઇબજત દેને મે આતી હય.

બેરીસ્ટર—જસ રાતકો સુરંધર કતલ કીયા ગયા. તુમ સુરંધર કે પાસહી સો રહી થી ?

એક વોટસન નામી બેરીસ્ટર સરકારકી તરફસે મુજરીમોકો છુડાને કે લીએ બે હર મુકદમા મે પેશ હોતે થે વોહ આકર કહેને લગે.

વોટસન—મએ' મીસ જહોરાંકી તરફસે પેશ હોતાહું.

મએ'—(વોટસનકો) જનાળ, મએ' ઇસ ગુનાહ ગારીકે હાલમે કયુંકર આપકો અપની તરફસે મુકરર કર શકતી હું ?

વોટસન—મએ' સરકારી તોર પર રાએ ખુદાપર કામ કરંગા મુજે ઇસકે ઉજરતકી જુરત નહિ.

બેરીસ્ટર—હાં, તો મેરે સલાહકા જવા દો ?

મએ'—જસ કમરેમે સુરંધર સો રહાથા મએ'ભી ઉસી મેથી.

બેરીસ્ટર—સુરંધરકે પલંગપર, યા ઇલાહેદા ?

મએ'—નહિ, દુસરે ઇલાહેદા પલંગપર.

બેરીસ્ટર—તુમહારે કપડો પર ખુનકે છીંટે કયસે હએ. કયા કતલસે પહેલે ભી થે ?

મએ--મએ નહિ જાનતી કે કયુકર કપડોપર ખુન ગીરા.

બેરીસ્ટર--સુરંધરસે તુમહારા નીયાં ખીવીકા નાતાથા?

મએ--નહિ સાહબ !

વોટનસ--(બેરીસ્ટરસે) અયસે સવાલાત કરનેકી અદાલતસે ઇજાજત મંગો !

બેરીસ્ટર--યેહ સવાલ મુકદમેસે ખાસ તઆલુક રખતા હય.

મએ--મએ અયસે સવાલાતકા જવાબ દેકર ખુદ તપુદ રૂસવા બજલીલ નહિ હોના ચહાતી.

બેરીસ્ટર--(અદાલતસે) અદાલત ઇસ ફીકરેપર ગઝોર કરે ?

મેજસ્ટ્રેટ--મેરે ખ્યાલમે યેહ સવાલ મુકદમે કે ફેશલમે ખહોત મદદ દેગા. ફરિયાદીકા બેરીસ્ટર અયસે સવાલાત અપના ગુનાહ મુજરીમપર સાખીત કરનેકો કર શકતા હય.

મએ--મએ હરગીજ જવાબ નહિ દે શકતી.

બેરીસ્ટર--તુમહે જુરર દેના પડેગા ?

વોટસન--એક શરીફનાહી કયુ કર અયસે સવાલાતકા જવાબ દે શકતી હય.

મેજસ્ટ્રેટ--નહિ, અદાલતકા હુકુમ માનના પડેમા.

મએ—(બેશમે આકર) અદાલતકે અયસે અયસે કામકી તાલીમકે લીએ તૈયાર નહિ હું.

વોટસન--હાં, અદાલતકે અયસે સવાલકા જવાબ લેના હય, તો મુજરીમકો કાગજ પેશીનદી જાય તાકે વોહ લીખ દે.

મેજસ્ટ્રેટ--બેલાશક ચેહ હો શકતા હય. (પેન-શીલ કાગજ દેકર) અચ્છાં જહોરાં ઇસપર લીખો ?

મએ--મએને ઇસ કાગજપર લીખ દીયા. કે મેરા આર સુરંધરકા નાતા પાક થા. ઇસને આજતક મેરી અસ-મત જબરદસ્તી ખીગાડનેકી કોશીશ નહિ કી.

બેરીસ્ટર--સુરંધર કીતને બજે રાતકો સોચા ?

મએ--મએ ઇસે પહેલે સોગઈથી. લેહે જા મુજે માલુમ નહિ.

બેરીસ્ટર--કયા' ચેહ મુમકીન હય. કે જબ સુરંધર કતલ કીયા ગયા ઐર તુમ સોહી રહી કુચ્છ સુનાઈન દીયા.

મએ--મએ કહીં દીનકી જાગી હુઈથી મુજે માલુમ નહિ હુવા. કે કબ આર કીસ તરાંહ ઇસે કતલ કર દીયા મએને તો સવેરે ઉઠકે દેખા.

બેરીસ્ટર--તુમ મુસલમાન હો, ઐર સુરંધર હિં-ન્દુ થા. ફીર તુમ સુરંધરકે પાસ કયું રહેતી થી, ઐર કીસતરાંહ વોહ તુમકો લાયા ?

મએ—મએ કલકતેમેં રહેતી થી. મુજે દગાસે સુરંધર લે આયા. ઐર નીકાહકી આરબુ જાહેરકી, મએ-રે ઇનકાર ઐર ઇનકાર કરનેપર સુરંધરને મંબુર કીયા કે મએ દશ રોજ બાદ કલકતે તુમહે વાપેશ પહોંચા ઉંગા.

બેરીસ્ટર—તુમ ઉસકો ચહાતી થી ?

મએ—બીલકુલ નહિ.

બેરીસ્ટર—તુમને કભી સુરંધરકે પાસ તલવાર દેખી થી !

મએ—હાં, જબ વોહ મુલા જમથા જબ ઉસકી કમરમે બંધી હુઈ દેખી થી.

બેરીસ્ટર—કયા તુમહારી શાદી હુઈ હય ?

મએ—નહિં.

મેજિસ્ટ્રેટ—બસ અબ વકત ખતમ હોગયા હય. રર જાનેવારીકો મુદદમા મુલતબી રખા જાત હય. વાં-હાંતક મુજરીમકો હવાલાતમે રખો.

પ્રકરણ ૧૦ મું.

છુપાલે દામને રહેમતસે ઇન ગુનાહોંકો,
ઇલાહી તુઝકો ગકુરર રહીમ કહેતે હયોં.
કહીં કહે ન અદુ દેખકર જલીલ હમે,
યેહ ઉસકે બંદે હય અસકો કરીમ કહેતે હયોં.

સખ અપને અપને મકાનોકો ચલે ગયે. ઔર મુજે સીપાઈ જેલખાનેમે લે ગયા. ઔર મયોં વહાં રહેને લગી. અસ બેકરાગીસે યેહ દીન ગુજરે ખુદાહી ખુબ જાનતા હય. ઇ કેલે બયોંઠે બયોંઠે તખીયત ઘભરાતી તો રોને લગતી રોતે રોતે થક જતી તો કોઈ ગજલ પઢકર દીલકો ખુશ કરતી, જાનસે બે જાર હો ગઈ. દીલમે આયા કે ઇસ જાંદગીસે તો મરના હજાર દરજે બહેતર હય. ચલુ ગુનાહકો ઇકરાર કરલું, ઇસી ખ્યાલ મે તા. રર જા-નેવારીકા દીન મલેકુલ મૌતકી તરાંહ આન પહોંચા મ-યોં ફીર અદાલતમે હાજર કી ગઈ. ઔર મેરે મુખાલીફ લી આન મયોંબુદ હુવે.

મેજરટ્રેટ—મુદઈ, જહુરનકો બતોર ગવાહકે પેશ કરના ચહાતા હય. ઇસ લીએ જહુરન અપના બયાન દે ?

સીપાઈ—જહુરન ! જહુરન ! જહુરન !

જહુરન—હાજીર સાહબ.

મેજસ્ટ્રેટ—તુમહારા નામ ?

જહુરન—જહુરન સાહબ.

મેજસ્ટ્રેટ—તુમહારે બાપકા ?

જહુરન—બકર અલી સાહબ.

મેજસ્ટ્રેટ—કોમ ?

જહુરન—મુસલમાન સૈયદ,

મેજસ્ટ્રેટ—કયા પેશા કરતી હો ?

જહુરન—બાદમા, ખીજમત યુબરીકા સાહબ.

મેજસ્ટ્રેટ—અરબ સુરંધરકા ખુન હુવા ઇસમે તુમ કયા જાનતી હો બયાન કરો ?

જહુરન—સાહબ, મએ જહોરાંકે પાસ નોકર થી. જહોરાં કે હમરાં કલકતેસે એશાનપુર ચલી ગઈ. જબ સુરંધર હમ દોનોકો દગાસે લેગયા થા. તો જહોરાંને એક રોજ મુજસે કહા કે મએ સુરંધરસે ઇન્તીકામ લીએ બગેર ન છોડુંગી. તીન ચાર રોજ તક હમ બા અમન રહે. બાદ જસ રોજ સુરંધર કતલ હુવા. તો મએને દેખા કે સરે શામહી સુરંધર જહોરાંકો અપને સોનેકે કમરેમે લે ગયા, અગીયારા બજે તકતો, ચેહ દોનો બાતેં કરતે રહે. બાદહી દોનેને શરાબ પી. મએ સબ કારરવાઈ કીવાઝાંકી દશરસે દેખ રહીથી. જબ ચેહ સો ગએ તો મએ લી

અપને કમરેમે ચલી ગઈ. સોતે વક્ત એક જોરકી ચીખ મેરે કાનમેં આઈ. મએં જહોરાં કે પાસ દબોડી ગઈ. બાકર દેખાતો તલવાર ઉસકે હાથમેં થી. ઓર સુરંધરકા સર તનસે જુદા પડા હુવા થા. મએંને જહોરાંસે દરિયાફત કીયા કે ઈસે કીસને કતલ કરડાવા તો યેહ બોલી કે અબ મુજે બચાલો, મએંનેહી કતલ કીયા હય. ઇસ મુજસે રેહાઈ હો ગઈ. ઇતનેમે મુખેહ નમુદાર હુધ. ઓર સખ લોગ આન પહોંચે.

વોટસન—અબ મુજે ગુનેહગારકી તરફસે તકરીર કરનેકી ઇન્તજત દી જાય.

મેજસ્ટ્રેટ—હાં, અબ બતલાઈએ. કે કાનુનકી રૂહસે કીસતરાંહ જહોરાં રેહા હો શક્તી હય. કયા સખુત હય કે જીરસે વોહ બે ગુનાહ સાખીત હો ?

વોટસન—અગર અદાલત મરને વાલે ઓર જહોરાંકી જીસમાની તાંકતોકા મુલાહેબ કરે તો સાફ માલુમ હો જાએગા કે અયસી કમજોર ઓર નાજુક ઓરત હરગીજ એક સુરંધર જયસે કવી આદમીકો કતલ નહિ કર શક્તી. મરને વાલેકા સર તનસે જુદા પાયા ગયા, ભલા જહોરાં એકહી વારમે તનસે સર જુદા કર શક્તી હય ? ઓર જબ દશ દીનકે અંદર સુરંધરને જહોરાંકો રેહા કરદેનેકી ઉમીદ દાલવાઈથી તો કયા જુરૂરતથી કે જહોરાં

ઉસે કતલ કરતી ? જહુરનને લાલચકી વળસે ખીલાફ ગવાહી દી હય. હો સકતા હય કે જહુરનને ખુદહી ઉસે કતલ કીયા ઓર અપની રીહાઈ કે લીએ જહોરાંકો ફસાના ચહાતી હો ? ચેહુભી હો સકતા હય કે એક કમરેમે દો શખસ સો રહેહો અગર એક કાતીલ ઉનમેસે એક કે બોહોશીકી દવા સુંગાકે દુસરે કો કતલ કર જાય. તો પહેલે કો માલુમ નહિ હો સકતા. ફીલ હાલ અદાલત કે પાસ કોઈ કાફી સખુત ઇસકા નહિ હય કે જુસ્સે જહોરાં ગુનેહગાર ઠએરાઇ જાય ?

મેજસ્ટ્રેટ—અચ્છા તા. રપ કો ફેસલા સુનાયા જાયગા?

સખ લોગ ઉસવક્ત અદાલતસે ચલે આયે, ઓર ફીર તા. રપ કો ફેસલા સુનને કે વાસ્તે : અદાલતમે ફીરસે હાજર હુવે. મેજસ્ટ્રેટને અદાલત કે ગવાહ, ઓર મુદઈ ઓર મુદાલએકે બયાન સુનાને કે બાદ ચેહુ કરાર દીયા કે સુરંધર બાબુ વાલે કમરેમે ઇસકા સોના, સુરંધરકા દગાસે જહોરા કો કતલકતેસે લે જાના, જહોરાંકા નીકાહસે ઇનકાર કરના, ઉસકે કપડોપર લહુકે છીંટે મઓબુદ હોના, ચેહુ સખ અયસે વકીયાત હએ કે જીનકે મઆલુમ હોનેસે જરાભી સુબાહ નહિ રહેતા કે કાતીલ જહોરાં નહિ હય. પસ જહોરાં કો કાતીલ કે ગુનાહ કે બદલે કાયદાએ કલમ ૪૦૩ હિંદુસ્તાન કે મઆફીક કાલેપાનીકી સજા દી જાતી હય.

મએં--હુજીર મએં કાલે પાની જાનેસે મરના બહે-
તર સમજતી હું. મુજે ફાંસીકા હુકુમ દીજીએ ?

મેજસ્ટ્રેટ--અદાલત કે ફેસલેમે તુમકો ચુંચા કર-
નેકા ઇજ્તીયાર નહિ હય.

યેહ હુકુમ મેરે લીએ મોતસે બહડકર થા. સુનતેહી
કીસી માયુસ આશકકી તરાંહ ચહેરા જર્દ પડ ગયા. ઓર
જાર જાર રોને લગી. ન ઇસ ખ્યાલસે કે સજા મીલ ગઈ
બલકે સીકંદરસે ઉમર લરકે લીએ જુદાઈ નસીબ હુઈ.
મોતકી સજા મીલ જતી તો મએં બખુશી મરના કુખુલ
કર લેતી. મુજે સીપાઈ અદાલતસે ફીર ઉસી જેલખાનેમે
લે જાને લગે, કે ઇતનેમે એક અંગ્રેજ સુરખ વરદી પહેને
હુવે તલવાર કીરચ લગાએ અદાલતકે કમરેમે દાખીલ
હુવા. ઓર આતેહી મેજસ્ટ્રેટ કેા સલામ કર કે એક
કાગજ દીયા ઓર મુજે લે જાતી હુઈ કેા ઈએરનેકેા કહા,
મેજસ્ટ્રેટને ગએંરસે ઉસ ખતકેા પડા. બાદ મેરી તરફ
દેખા ઓર ચહેરા શરમસે નીચે ઝુકા દીયા. ઓર
કહેને લગા.

મેજસ્ટ્રેટ--જસ મુકદમેકી નીસબત મએં અલી
ફેસલા દે ચુકા હું. ઉસી મુકદમેકે લીએ યેહ કાગજ ડીટે-
કટીવ કમીશનરને લાકર દીયા જો ઇસકે મુતાલીફ હય.
મી. ગાડં કખ્તાન ખુશીયા પોલીશને તહેકીકાદસે માલુમ

કીયા હય કે જહોરાં બિલકુલ બે ગુનાહ હય. બલકે સુરં-
ધરકો કતલ કરનેવાલી કેશવચંદ્રકી ઓરત હય. ઓર જહુ-
રન જસને અભી જહોરાં કે ખીલાફ જખાની દી હય
વોહ ઉસકી મદદગાર હય. સીપાઈ ! જહોરાંકો રેહા કરો ?
ઓર કેશવચંદ્રકી ઓરત જાનકીકો હાજર કરો ?

મેજસ્ટ્રેટકા હુકમ સુનાનેસે મેરે હાથોસે હથકડી ની-
કાલી ગઈ ઓર કેશવચંદ્રકી ઓરત જાનકીકે જસકો
મી. ગાર્ડ પહેલેસે ગીરફતાર કરકે લે આયાથા મેજસ્ટ્રેટ
સામને હાજર કીગઈ.

મેજસ્ટ્રેટ—જાનકી અપના કુલ હાલ બયાન કરો ?

જાનકી—ચંદ રોજસે મુજે માલુમ હુવા કે એક હ-
સીન ઓરતકો મેરે ખાવીંદકા દોસ્ત કલકતેસે ઉઠા લાયા
હય. ઓર જસ રોજસે વોહ ઐશનપુરમે આઈ હય
જખસે મેરા ખાવીંદ રાતકો કબી મકાનમે નહિ આયા.
ચેહ દેખકર મુજે રશક આયા. ઓર મેં સુરંધરકે મકા-
નપર ગઈ, જહુરનકો જાતેહી બેદાર પાયા. મએને ઉસકો
અપને કાબુમે લાનેકે લીએ સો રૂપેકા નોટ ઉસકે
હવાલે કીયા, રૂપૈયા મીલનેકે ખુશીસે જહુરનને મુજે બત-
લા દીયા કે ઈસ પાસવાલી કોઠડીમે સુરંધર, કેશવ, ઓ-
ર જહોરાં સો રહે હએ. ઓર દીવાર કે પાસ સામનેહી
કેશવ સો રહે હય. જા કતલ કરદે, તલવાર જહુરનને મુજે

લાદી, મએં કમરેમેં આહિસ્તા આહિસ્તા ગઇ ઝોર મેરે ખાવીંદકે બદલે ગલતીસેં સુરંધરકો કતલ કર લીયા, જાતે વખત ખુનકે છાંટે જહોરાંકે કપડોપર દેકે ઝોર તલવાર ઉસકે પાસ રખકર જહુરનકો પટ્ટી પડાઇ, કે જહોરાંકે ખીલાફ ગવાહી દેના તુજકો મેં ખુશ કર દુંગી. જબ સુખાહ મુજેં માલુમ હુવા કે રાતકો મેરે હાથસે સુરંધર કતલ હુવા, યેહ સુનકર મુજે બહોત રંજ હુવા.

મેજસ્ટ્રેટ—જહુરનકો બારા સાલકે કેદકી સજાદી જાતી હય. ઝોર જાનકી કો કાલે પાનીકી સજા દી જાતી હય. ઝોર જહોરાંકો બિલકુલ અદાલતસે રેહાકી જાતી હય.

કપ્તાન ગાર્ડ જસને અયેન મઓકેપર મુજે બચા-લીયા, મએં તહેલીલસે ઉસકે હકમે દુઆ માંગને લગી. ઇતિનેમેં ખુદહી વહાં જાન મઝાબુદ હુવા, હમદોનો ફીર મીલકર વોહી ચોરંગી સડકવાલે બંગલેપર ચલેગએ. મુદત કે બાદ ફીર મીસ બીલફોરસે મુલાકાત હુઈ, તો વોહ બહોત ખુશ હુઈ, ઝોર મએં ફીર મી. ગાર્ડકે યહાં ખુશીસે દીન ગુજરતીથી, લેકીન સીકંદરકી મહોબતદીલસે ઉઝડને ન પાઇથી.

પ્રકરણ ૧૧ મું.

સમજપર જીસ કીસીકે પડ ગયો પથ્થર વોહ કયા સમજે,
 ખુરા કહે તે લલા સમજે લલા કહેતે ખુરા સમજે.
 સમજમે કુછ નહિં આતા મગર ધતના સમજતા હું,
 ન સમજે જોકે સમજાનેસે બસ ઉસકો ખુદા સમજે.

અખ કહીં મહીને ચૌરંગી સડકવાલે મી. ગાડ કે
 બંગલેપર રહેતે હોગયે. દુધકા જલા છાછકો કુંક
 પુક કર પીતા હય. પહેલે વાકીઆતકે જોક્સે મએ
 બહોત કમ મકાનસે બાહીર જતીથી. મી. ગાડકી મહો-
 બત મુજપર દીન હુની, ચોર રાત ચોગની બડહતી ગઇ.
 હરતરાંહ વોહ મેરી દીલ જુઈ કરતા રહેતા, અકસર મુ-
 દકમોકી તહેઝીકાતમે ગાડકો બાહિર જના પડતા. એકરેજ
 વોહ બરદનવાનકી ચોરીકી તલાશમે બાહીર ચલા ગયા
 તો મેરે દીલમેં યેહ સમાઈ કે ચલો સીકંદરસે ફીર મુ-
 લાકાત કરૂં. ગાડી તૈયાર કરા કે મેં મેડીકલ કોલેજકો
 રવાના હુઈ, ખુશ કીમતીસે સીકંદર સામનેહી મીલ ગયા.
 મએને ફચોરન પહેચાનકર સલામ કીયા, લેકીન ઉસને
 મેરી સલામકો જવાબ નહિ દીયા બડકે મુજેહ દેખકર ગ-
 રદન નીચી કર ચોર ચલતા હુવા, મએને ગાડી ઠચેરા

કર અપને નોકરકો લેના કે ઇસ જવાનકો ખુલાલા, સી-
કંદરને અબ્બલ તો મુજસે મીલનેકો ઇનકાર કીયા, લેકીન
નોકર ઉસ્સે લેહી આયા. મએ ગાડીસે નીચે ઉતરી ઓર
હાથમેં હાથ લેકર દરિયાફત કીયા.

મએ—કયુ, અબ્બી સતારેહી કે દીલ ચહાતા
યહ ?

સીકંદર—(હાથ છુડાકર) મુજે મત છેકો, મએ
અયસી ઔયાર ઓરતોંસે મીલના પસંદ નહિ કરતા.

મએ—અફસોસ હયકે તુમ ઇસ કીસમકી ખાતે
કરતે હો.

સીકંદર—જઓ ! જઓ ! અપને ઉંનહી ચારો કે
પાસ રહો. જનકે સાથ ઇતને રોજ ગુજરે હએ ?

મએ—ખુદા, એક શખ્સ દગાસે લે ગયાથા. ખ-
મુશકીલ તમામ અપની જાન જચી હય. મેરીજાન કયા દુ-
નિયામે કીસી ફસરેસે મહોજત કર શકતી હય નહિ !
નહિ ! સીકંદર મેરા દીલ અબ કીસીસે મહોજત કરનેકે
કાબીલ નહિ રહા. મએ અપની જીંદગીમે કીસીકો દીલ
નહિ દે શકતી હું.

સીકંદર—અવરતોંકી ઔયારીયાં સબ મુઝે માલુમ
હય. મએ અબ તુમહારે દામમે નહિ આ શકતા ! જહોતોં ?
તુમહારી ઇસ બેહયાબ ઔર બેવફાસે મેરા દીલ જલકર

ખાક હો ગયા હય ? અળ મએં તુમ્હારી શીકલ તક દે-
ખનેકા રવાંદાર નહિ હું, હાં, મેરી શુદ્ધતગોસે યેહ ન સ-
મજના ? કે મએં કીસી ઓરપર ફીદા હું. નહિ ! નહિ !
મએંભી તુમ્હે દીલ દે ચુકા. લેકીન તુમને દીલ લેકર મુજસે
દગા કીયા. કયા શુરૂ શુરૂમે ઇસી લીએ સરગરમીસે મહો-
બતકા ઇજહાર થા. શરમ કર ? શરમ કર ?

મએં—તુમ મેરી ચારખપર ગઓર કરો, મએં બે
ગુનાહ હું. લલા મેરા દીલ કહીં જા શકતા હય ? યેહ
ના સુમકીન હય.

સીકંદર—બસ, મએંને સળ સુન લીયા. ઓર ગ-
ઓર કરલીયા, આઈંદા મુજસે મીલનેકી ઉમીદ ન રખના.

મએં—આખીર મેરા કુસુર તો બતલાવ ?

સીકંદર—કુસુર મેરા હય, ન કે તુમ્હારા ? મએં
તુમે દીલ દે કે બેવકુફ બના ?

મએં—સાહબ ! આપકો મએં કહે ચુકી કે મુજે
એક શખ્સ દગાસે લે ગયાથા. ઓર મુજપર કયા કયા
હાદીસા હુવા વોહ તુમકો કયા સુનાઉ ? મએં વોહી જહો-
રાં હું. જો કે અકબરાબાદમે થી, મેરા દીલ વેસાહી પાક
હય, મેરી મહોબત સચ્ચી હમેશાં કાયમ રહેગી.

સીકંદર—મએં. તુમ્હારી બાતોમે નહિ આસકતા ?
વોહ ઓર શખ્સ હોગે જીનકો તુમ અપના હુશન દીખલા
કર ફાંસ લેતી હો ?

મએ--આપ મેરી મુસીબત સુનો તો સહી. અગર કુ-
સુર હોતો તઆલુકકતા કર દેના !

સીકંદર--સખ સુન ચુકા હું કુચ જરૂરત નહિ.

મએ--આખીર કયા સુન ચુકે મએ બી તો સુતું.

સીકંદર--અપને કરતુતો કે સુનકર કયા કરોગી.
જખ મએ કહે ચુકા હું કે મએને તહેકીકાદ કરકે તુમસે
દીલ ફેર લીયા તો ફીર અખ કયા હય.

મએ--ખહોત ખહેતર, અગર અયસા આપકા દી-
માગ આસમાનપર હય તો મુખારીક હો. જહાં પહેલે
ઈસદકર મુસીબતે ઉદાઈ, વહાં ચોર બી સહી. મગર યાદ
રખોકે અખ જહોરાંબી કબી મુલાકાતકી આરખુ બહોર
ન કરેગી. અગર મએ શરીફ હું ચોર અગર મેરી રગોમે
સરખા ખુન દોડ રહા હય તો કબી આપ જયસે મગરૂર
માશુકસે મુલાકાતકી આરખુ ન રખુંગી. આખીર હુમેશાં
ન કોઈ જીયા ન કોઈ જીયેગા. હાં ! રોજે કયામતમે
તુમ મેરે ખુનકે જવાબદાર હોગેં મેરે દીલકે ચોર કરાર
પાવગે, મએ હરગીજ તુમહે માફ ન કરુંગી.

સીકંદર--ખેશક દીલ લેકર યું આંખે ખતલાના,
ગએરોંકે સાથ મજે ઉડાના, મુજે પાગલ ખનાનાં, તુમહારે
ખાંખે હાથકા ખેલ હય અગરચે ઈશક હય લેકીન શરી-
ફાના ઈશક નહિ. મરજના કુખુલ કરુંગા લેકીન ચેહ રસ-
વાઈકો કખુલ ન કરુંગા.

ગએંરોસે કીજેગા હરામખોરી,
મસલ હય ચોરી ચોર સીના જોરી.

મએં—લો મએં જાતી હું. અખલી સોચલો.
ફીર અયસા ન હોકે તુમહારે નાજુક દીલકો સદમા પહોંચે !

સીકંદર—મેરા દીલ ચાહે ખાક સીયા હો જાય
લેકીન એક શરીફ દીલ યેહ બે ઇજજતી હરગીજ ગવાસ
ન કરેગા.

મએં—અપની જુદ છોડ દો. મએં ખાર ખાર કહેતી
હું મેરી મહોબત પાક હય. અગર નહિ માનતે તો મએં
લી એક મગરૂર જાલીમસે ન મીલુંગી. લેકીન લીલાહ
યેહ મત ખ્યાલ કરના કે મુજે તુમસે ઉલ્લેખ નહિ. તુ-
મારી મહોબત મેરે દીલસે જા નહિ સકતી. જાન ચલી
જાય લેકીન તુમહારી મહોબત ન જાએગી. અચ્છા ખુદા હાફેજ
મએં જાતી હું,

ઈતના કહેકર ગુસ્સેસે કાંપતી હુઈ મએં ગાડી-
પર સ્વાર હો ગઈ ચોર મુસ્મીમ ઈરાદા કરલીયા કે અ-
ઈદા ઇસ મગરૂર શખ્સસે કમી ન મીલુગી. મરના કુખુલ
કરૂંગી લેકીન ઇસકી મીનનત જારી ન કરૂંગી. ઇતનેમે જન-
રલ રોડપર મેરી ગાડી જા પહોંચી. યહાં શામકે વક્ત
હુમેશાં મજમા રહેતા હય, ઘોડેકો આહિસ્તા આહિસ્તા
ચલાને લગી તાકે કીસીકો ચોટ ન લગે. અલી ઇસ

સડકસે નીકલ લીન ચુકી થી કે એક શખસને મેરે ઘોડેકી લગામ પકડી. જુઠ્ઠી ઉસ નવ જવાનપર મેરી નજર પડી તો તમામ બદન ઇસ તરાંહ કાંપને લગા જીસ તરેહ કીસી મગરૂર મશુકકા હીલ ? યેહ કચોન થા ! વોહી અરકાટ ! જીસને મુજે તલવાર માર કર દરિયામે ડાલ દીયા થા.

મચે—વલ તુમ કચોન હો ? ઘોડા કયુ રોકા ? પોલીશ.....

અરકાટ—આહ ! જાલીમ મેરી જીંદગી તબાહ કરકે મુજે પોલીશકે હવાલે કર દેગી ?

મચે—મક્કાર તુનેતો મુજે હલાકહી કરદીયા થા. અપની ખુશ કીરમતસે બચ ગઈ.

અરકાટ—કબતક બચોગી ? જબ ન સહી, તો અબ સહી. કભી ન કભી કાબુમે આવગી.

મચે—ભલા તુમ મેરી જાન લેકર કયા કરોગે ?

અરકાટ—ઓર તુમને મેરા હીલ લકર કયા કીયા ?

મચે—અરુઠા તુમ નહિ માનતે હો તો મચે તુમે અભી ગીરફતાર કરવા દેતી હું.

અરકાટ—ઇસ વક્ત મચે તુમહે કુરુઠ નહિ કહે સકતા. લેકીન હુશીયાર રહેના કીસી મચોકે પર તુમારી જાન જુરૂર હુંગા.

મચ્છે—મચ્છે જનકો અસમતસે અજીજ નહિ જનતી.

અરકાટ—પહેલે અસમત, ઓર પીછે જન ?

મચ્છે—જરા મુંહ ઘેડે આના !

અરકાટ—માલુમ હો જાએગા કે કીસતરાંહ આના હોગા.

મચ્છે—અચ્છા, કોઈ અચસી તરકીબ હય, જે

મચ્છે તુમહેં ખુશ કર સક્તી હું ?

અરકાટ—બહોત આસાન ? ઓર તુમહારે ઈજ્તી-યારમે હય.

મચ્છે—વોહ કયા ?

અરકાટ—શાદી.

મચ્છે—તોખાહ ! તોખાહ ! ફીર શાદીકા લફજ જ-આનપર ન લાના ?

અરકાટ—(દીલપર હાથ રખકર) જાલીમ, ખુદા તુજેહ સમજે ? તુને લાખેંકો નીમ ખીસમલ કરકે છોડ દિયા હય.

મચ્છે—દેખો, સખકો એકના એક રોજ મરના હય ફીર ઇસ દીલ આજારીસે કયા હાંસીલ ?

અરકાટ—મચ્છે જનતા હું, પર યાદ રખના મ-ચ્છે જુર ફીસી મચ્છોકે પર તુમહે સમજ લુંગા.

મચ્છે—અગર સીકંદરકી મહોબતમે મેરા સર જાય તો મચ્છે મુખારક સમજતી હું.

અરકાટ મેરે ઘોટેકી લગામ છોડકર અલગ હોયગા, ઓર મેં ચઢિરંગી બાજરકી તરફ રવાના હોકર મકાનપર પહોંચી, અમી કપડે ભી ઉતારેનથે કે ખાદીમને આકર કહા કે એક શખસ આપસે મુલાકાત કરને ચહાતા હય.

મએ—મએ ઇસ વખત થક ગઈ હું, ઉસકો બોલો સુબેહ આવ.

ખાદીમ—હુજુર, વોહ બોલતા હય મેરેકો જુરહી મીલના હય. મએને હરચંદ સમજાયા કે લેડી સાહબા બાહિરસે અભી અભી તશરીફ લાઈ હય, ઇસ લીયે અબી નહિ મીલ શકતી, લેડીન નહિ માનતા.

મએ—આખીર વોહ હય કયોન ? નામતો પુછ ?

ખાદીમ—અજુજ નામ ખતલાતા હય.

મએ—હએ ! યહાં અજુજ કયસે ? અરછા ઉસકો પુછ કે આપ કહાંસે આયે હો, ઓર કયા કામ હય ?

ખાદીમ—(દરિયાફત કરકે) ઇલાહબાદસે આયા, હું, ઓર જહોરાંકા લાઈ હું ઠહેતા હય.

મએ—જા ફર્યોરન ખુલાલા ?

ખાદીમ બાહિર જાકર ફર્યોરન અજુજકો ખુલા લાઈ, જબ અજુજ મેરે કમરેમે આયા તો મએ શરમ વ જોશ-સે કાંપતી હુધ અપની કુરસીસે તાજુમકે લીયે ખડી હુધ, ઓર ચાહાકે અજુજકે ગલે લગકર ખુબસી રોઈ, લેડીન

જુહી મીલને લગી તો અજીજને મુજે ઝટકા દેકર અલગ કર દીયા. ચોર કુરસીપર બચેઠ ગયા. મચેલી મારે શરમ કે ઇસકે પાસ કુરસીપર બચેઠ ગઈ.

મચે—(રોતી હુઈ) ભાઈ અજીજ તુમ કહાંસે ?

અજીજ—દો મહિને મુજે યહાં આયે હો ગયે.

મચે—ઘરકે સબ લોગ ખુશ વ ખુરરમ હચે ?

અજીજ—તુમહારી બલાસે.

મચે—ભાઈ મેરા જલા હુવા દીલ કયું જલાતે હો?

અજીજ—ભલા તુમ ઘર વાલોંકા હાલ દરિયાફત કર કે કયા કરોંગી. હમ દેશી આદમી હચે, ચોર તુમ એક મચોજીજ અંચેજ સાહબકી મેમસાબ હો ?

મચે—(શરમસે સર ઝુકાકે) આહ ! અજીજ જહોરાં કલી બન દે દેગી, લેકીન ખાનદાનદો દાગ દામન બીગાડકર ન હુંગી.

અજીજ—બનાવટી બાતોંસ કયા ફાચેદા ? કયા મચે ઇન તુમહારી ભોલીભોલી બાતોંસે સમજ નહિંગાં ?

મચે—(રોતે હુવે) હાય ! ઇસ મહોબતને મુજે કહીંકા ન રખ્યા ! અપને થે વોહ બીગાને હોગચે. દોસ્ત દુસ્મન હુવે, જમાના દરપે ઇનતી કામ હો ગયા. કીસ્મત બરગુસ્તા હુઈ, મહોબત ? બલીમ મહોબત, તેરા ખાના ખરાબ હો. તુને મુજે અજીજ વ ખેશોકી નીગાહસે ગીસ દીયા.

અજીજ—હએં ! હએં ! રોને લગી ? તઆજી-
બ હય, એક જમાના તુમને દેખડાલા. રંજવ રહાત, મુ-
સીબતો વઆફત, અયેશ વ આરામ દુનિયાંકી ઠંડી વ ગ-
રમી સબ દેખી ઐર ઇતના થોડાસા દીલ ? (ગુસ્સેસે)
અબ તુમહારે નાજ વ ન્યાજ, લાઇ ખરદાસ નહિ કર શ-
કતા. નહિ, નહિ, મએં ગલતીપર હું. એક કાલા આદમી
કયું કર એક અંગ્રેજકી ખીવીકા લાઇ કહેલા શકતા હય?

મએં—તગદીર ! આહ, મેરી તગદીર ! લાઇ, લા-
ઇ ખનને સે ઇનકાર કરે ! યા ખુદા તેરી પનાહ ?

અજીજ—જહોરાં, લલા મએં યેહ પુછતા હું કે
વાલીદેનકો મુસીબતમેં ગીરફતાર કરાકે તુમહારા દીલ
ઇનસે બુદા હોનેપર કયું કર રાજ હો ગયા ?

મએં—ગુજસ્તારા સલવાત.

અજીજ—અખે ચાહે કુચ્છહી હો. ખાનદાનકી ઇ-
જજત તો ખાકમેં મીલ ચુકી.

મએં—હાં તુમહે કીસતરાંહ માલુમ હુવા કે મએં
યહાં રહેતી હું ?

અજીજ—તીજરતી માલ ખરીદને કો યહાં આ-
યાથા. જબ સીકંદરસે મુલાકાત હુઇ તો ઉસ્સે સબ હાલ
માલુમ હુવા.

મએં—તો કયા, સીકંદરકો મેરા પત્તા માલુમ હય?

અજીજ—દેખો જહોરાં, અમ્મા તુમહારી યાદમે દીવાની હો ગઈ હય. બહોત ઇલાજ કરાએ મગર કાએ-દા નહિ હુવા.

મએં--(આબદીદા હોકર) હાય, સચ મુચ યેહ ગુનાહે અજીમ મેરી ગરદનપર હુવા.

અજીજ--યેહ નહિં ? એર બહોતસે હએ.

મએં--ભાઈ કયા, અબ કીસીતરાંહ મુજે ઘરકો અ-ચને સાથ લે જાવગે ?

અજીજ--તોખાહ કરો ? ભલા અબ વાલીદ તુ-મહારી શકલ દેખને કે રવાંદાર હોંગે ? એર બદનામી તો તો દેખો કીતની હય.

મએં--ખુદા જાને અજીજ ! મહેરા દીલ બહોત બે-તાબ હય.

જસતરાંહ બને એકદક્ષ જુરૂરઘરકો લે ચલો. તાકે અમ્માજાનકી મુલાકાત નસીબ હો !

અજીજ--ભલા મએં ન આતા, એર આતાભી તો તુમહે ન મીલતા તો કયા કરતી ?

મએં--કહેર દુરવેશ બજાને દુરવેશ.

અજીજ--બએર, તુમ ચાહે કીતનીહી સંગ દીલ હો. લેકીન મુજે તો મહોબત આહી જાતી હય.

મએં--તો કયા લે ચલોગે ?

અજીજ—હાં, ચોર કયા કરું.

ઇતની ખાતચીત કરકે મુજસે વાચેદા કર કે અજીજ ચલા ગયા. જળ અપને દારોખારસે ફારગત પા ચુકા ચોર ઇલાહખાદ જાનેકો તૈયાર હુવા તો મેરે પાસ આયા ચોર બોલા ચલો. કીસ્મતસે ઉસ વકત મી. ગાર્ડ મકાનમે મ-ઓબુદ નહિ થા. વરના કુચ્છ હુજજત કરતા, મચેં ચુ-પકેસે સચોરકા બહાના કર અજીજ કે સાથ મકાનસે રવા-ના હોગઇ.

પ્રકરણ ૧૨ મું.

સખકો ચેહ મહોખત ખવાર લે ફીરતી હય.

કોન ફીરતા હય ચેહ મુરદાર લે ફીરતી હય.

મચેં ચોર અજીજ ફીરાચેકી ગાડીકર ચૌરંગી ખા-બારસે હોતે હુવે રેલવે ઇસ્ટેશનપર આ પહોંચે. અજીજને દો ટીકીટ લીચે ચોર હમ દોનું ઇલાહખાદકી રેલ ગા-ડીમેં સ્વાર હો ગચે. કલકતેસે ઇલાહખાદકા દો રોજકા સફર ખુશીખુશીમે માલમ ભી ન હુવા. જળ મકાનપર પહોંચે તોં મેરી નજર શરમસેં ઝુક ગઇ. કીસ તરાંહુ દેખભી ન સકી. ચોર ઇલાહેદા કમરેમે જાકર બચેક ગઇ. જેબુન્ની-

સા દોડી આઈ, ઓર ગલે લગકર જર જર રોને લગી.
મએને ખ્યાર કીયા ઓર અપને પાસ ખીઠા લીયા.

જેબુન્નીસાં—(રોતી હુધ) મુજે ઉમીદ નથી કે
કબી હીદાર નસીબ હોગા.

મએ—ખેશક, મુજેહી કયા ઉમેદથી.

જેબુન્નીસાં—શુકહય પરવરદીગારકા કે આજ મુ-
દત બાદ મએ તુઝે દેખ રહી હું.

મએ—જે તકદીરને દીખલાયા દેખના પડા. ઇસમે
કીસીકા કયા કુસુર ?

જેબુન્નીસાં—તુઝે માલુમ નહિ કે તુઝારે ચલે
જાને કે બાદ ઘરબાર પર કયા આફત આઈ. ઇધર તુઝા-
રી બુદાઈ ! ઉધર અપની રેશવાઈ ! બુદાકી પનાહ.

મએ—મએ સબ સુનચુકી હું.

જેબુન્નીસાં—લેકીન તુમ અયસી સંગદીલ કયું
કર હોગઈ કે બગએર ઇતલાકે ઘરસે ચલી ગઈ ?

મએ—કયા ઇતલા કરકે જાતી ? અબ જે ચાહો
કહો. મહોબત કે દામમે કબી આવતો માલુમ હોકે કયું
કર સંગદીલ બનાતે હએ.

જેબુન્નીસાં—અય તોબાહ ! બુદા બચાય ઇસ
નગોડી મહોબતસે. ઘર તો તબાહ હો ગયા, ઓર કયા હુવા.

મએ—તુમ જાનતી હોકે કીન કીન મુસીબતોંકા

મુજે મુકાબલા કરના પડા હય. ઇધર તુમ લોગોંકી મ-
હોખત, ઐર ઇધર અપની અસમતકા ખ્યાલ, દામનગીર
રહેતાયા. તુમ ચહાં ઘરમે થી દીલ કીસીન કીસી સુરતસે
બહેલ ગયા હોગા. મગર મએ કીસતરાંહ દીલ બહેલા
સકતી થી ?

જેબુન્નીસાં—હાં ! હમે તુમારી મહોખત વમુસી-
ખત દોનેકા ખ્યાલથા.

મએ—અખ્યા જાન કહાં હય ?

જેબુન્નીસાં—દુકાનપર ગએ હએ. અભી અભી
આઈંગે.

મએ—નહિ માલુમ હો ગયા કે મએ આઈહું.

જેબુન્નીસાં—નહિ, અભી કહાંસે માલુમ હુવા હોગા.

મએ—હએ, વોહ જબ અપની બદ બખત દુખત-
રકો દેખેંગે તો કયા કહેંગે ?

જેબુન્નીસાં—તુમહે કયા કહેંગે. અપની કીસ્મત
કો કહેંગે ?

મએ—હાં, અમ્માજાન કહાં હય ? ચક્કો મુજે
લે ચક્કો ?

જેબુન્નીસાં—ઉનસે મીલના પ્રબુલ હય.

મએ—કયું ?

જેબુન્નીસાં—ઉનેહ માલુમ થોડાડી હોગા કે જહો-

રાં તુમહી હો. હાં, હરવકત તુમહે યાદ કીયા કરતી હય. જખ ડાકટરોંસે ઇલાજ કરાયા તો સખને ચેહી રાયદી કે જહોરાં કે ઇનસે મીલાદો.

મએ--(હાથ પકડકર) ચલોતો સહી ? મએ તો દેખલુંગી, મેરા દીલ ઠંડા હોગા.

જેબુનીસાં--ચલો.

હમ દોનો જહેને વહાંસે ઊઝકર જસ કમરે મે અંમ્માજન થી વહાં ગઇ કયા દેખતી હું કે ચારપાઇ પર સર ઝુકાએ ખેઠી હય. મએ ઉનકે ગલે લગકર ખોલી.

મએ--અંમ્મા અંમ્મા ? મએ જહોરાં હું.

અંમ્માજન--(મુશકુરાતે હુવે) કયા જહોરાંકી ખગર લાઈ હો ?

મએ--(રોતેહુવે) હાય, અંમ્માજન મએને તુમહે ઇસકાખીલ બના દીયા. અફસોસ કે મએ પેદા હોતીહી નમર ગઈ. પ્યારી અંમ્મા કીસ મુંહસે માફીકી તલખગાર હોઈ ? જો મએ ખખશને કે કાખીલ નહિ હું. માદર, મુજસે બડા ગુનાહ હુવા મએ દોઝખ કે લાએક હોગઈ.

જેબુનીસાં--અંમ્મા, ચેહ જહેન જહોરાં આઈહય. દેખોતો ચેહરો રહી હય. ઇસે અપને સીનેસે લગા લો.

અંમ્માજન--ખાના અલી તૈયાર નહિ હુવા. વરના ફરોરન ખાજતી.

મચ્છે—હાય અફસોસ ! મેહતો સમમુચ દીવાની હો ગઈ હય. જરાભી તમીજ નહિ રહા.

જેબુનીસાં—મચ્છે કહેતી નથી કે ઇનસે મીલના કુબુલ હય.

મચ્છે—ખચેર, મેરી આંખે ઇનકો દેખકર ઠંડી હુઈ,

જેબુનીસાં—જખસે તુમ ગઈ તખહીસે ચેહ હાલ હય.

હમ દોનો ખેને માદરકો મુશકુરાતે હુવે છોડકર ફીર ઉસી કમરેમે આગચે. અજીજને જનાના જોડા લાકર દીયા આર કહા ઇસે પહેનલો ? મચ્છે અખ્યાબનકો ખુલાને જાતા હું. મચ્છેને શરમસે સર ઝુકા લીયા. અજીજ વાલીદ સાહબકો ખુલાને ગયા. મચ્છે ખામોશ ઇસી ખ્યાલમે ખેઠી રહી કે દેખે અખ વાલીદ સાહબ કયા કહેતે હચે. જખ ઇસી ખીચારમે મચ્છેને સર ઉઠાકર જો દેખાતો અખ્યાબન દરવાજે પર મેરે સામને ખામોશ ખડે ખડે જાર જાર રો રહે હચે. મેરાભી દીલ લર આયા આર ઉનકે કદમો પર ગીરપડી ઝોર ખુબ રોને લગી.

અખ્યાબન—(મુજે ગલે લગાકર) બસ, બસ અખ રોવ મત, તકદીરમે ચુંહી લીખાયા.

મચ્છે—આહ ! મચ્છે કયું કર અખ તુરહે શીકલ

દીખા શકતી હું. અય મેરે પરવરદીગાર મુજે અલી જમીનસે ઉઠાવે. યેહુ અલ્લાત વ રૂશવાઈ દેખી નહિ જાતી. યા અલ્લાહ મુજે મોતહી દે દે.

અબ્બાજાન—હયે ! હયે ! અબગીરીયાં વજ્જ-રીસે કયા ફાએદા. ખસ ખામોશ હોજાવ. (પેસાની પર બોસા દેકર) મેરી બેટી, અબ તુમહારી મુસીબતોંકા ખાતમા હો ગયા.

મયે—કયોનસી જબાનસે આપકે સાથ શુકતગો કરું, મયેને ખડા કુસુર કીયા. આપકી ઈજ્જત ખાકમે મીલા દી.

અબ્બાજાન—અબ કયા હો સકતા હય. મયે પર-વરદીગારકા શુકીયા અદા કરતા હું કે આખીર તુમ મીલ ગઈ અબ કયા રોતી રહેગી. લો મયે આહીર જાતા હું. ફીર મીલુંગા ?

જેબુનીસાં—હાં ! અયસે વક્ત આપ ખાહિર જાએ.

અબ્બાજાન—ફીર આઈંગા.

જેબુનીસાં—હાં, જાઈએ. દુકાનપર યેહુ વક્ત ખીકરીકા હય.

મયે—ખહોત અરછા.

વાલીદસાહેબ કે જાને કે ખાદ જેબુનીસાંને મુજે

રોતેસે ખામોશ કરાયા. ઔરપાની લાદીયા તાકે મુંડ હાથ ધોલુ'. ઇલાહબાદમે મેરા કોઈ અજુજ થાહી નહિ. જીરસે મએ' મીલતી. જળ વાલીદ સાહબ દુબારા આયેતો ફીર તખીયત કાબુમે ન રહી ઔર મએ'ને જીર જીર રોદીયા વોહ ખીચારે ફીર ઉઠકર ચલે ગએ'. ઇસીતરાંહ કંઈ રોજ ગુજર ગએ'. મએ' તમામ દીન અંમ્મા જીનકે પાસ બેઠી રહેતીથી. કયું કે ઉગકે તરફસે મુજે નિહાયત મહોબતથી વાલીદ સાહબને મેરે આનેકે બાદ ફીર મેરી અંમ્માકા ઇલાજ શુરૂ કરાયા તાકે મેરે આ જીનેસે સાયદ કુચ્છ દવા કાર કરે. દવા શુરૂ હોને કે બાદ કુચ્છ કુચ્છ ઇફકા માલુમ હોને લગા. ઔર કીસી કીસી વક્ત હોશ આને લગા આર મુજે ગચોરસે પહેચાનનેકી કોશીશ કરને લગી. સબ ખુશ હોને લગે કે અબ ચંદ રોજમે આરામ હોજાએગા. એક રોજ મેરે વાલીદ સાહબ ઉમ્દા મએ'કા દેખકર મેરે પાસે આએ' અબ મુજેલી બહોત રોજ હોજીનેસે ઉન કે સામને જાના પડતા થા ઉનોને દોખત મુજે લાકર દીએ ઔર મુજસે કહેને લગે.

અખબાજન—બેટા, મએ'ને તો જીનો માત્ર ઇજા તો હુરમત, તુમ પર કુરબાન કર દીયા. જખતક તુમ આંખોસે દુર રહી મુરદેસે બદત્તર મેરી હાલતથી. શહેર

ઝુટા, અજીજ છુટે ચેહ સખ મુસીબતેં તુમારી બદૌલત નાજીલ હુઈ, જખકે અલ્લાહકે ફજલસે તુમ દોબારા મેરે સીનેસે લગી તો કુચ્છ કદર મુજે તશકીન હુઈ લેકીન મુજે તુમારી હાલતપર હનોજ ભરોસા માલુમ નહિ હોતા બહેતર હયકે તુમ સાફ સાફ અપની રાએ જાહી ર કરો કે અખ કયા કીયા જાય ? જુસ્સે બદનામી દુર હો

ઐર દુનિયામે સરખરૂ હોજાયે.

મએં—અખખાજન, આપ ચેહ મત સમજાયે કે મએં આપસે બુદા હોકર અયસો અશરતમે જાંદગી બશર કરતી રહી લેકીન મએં અયસી ના લાયકતોથી નહિ જો આપકી મરજી કે ખીલાફ ચલતી લેકીન કયા બત લાઉં ! કીસ્મતને મુજે અંધા બના દીયા, અખ જો મેરી રાય લેતે હો તો મએં ચેહ સુન કર બહોત ખુશ હું ચેકાશ કે આપ ઉસી વક્ત જખ કે નાખુશ હોકર મએં ઘરસે નીકલીથી. મેરી રાએ પર અમલ કરતે તો આજ ચેહ દીન દેખના નસીબ નહોતા લેકીન વોહ કચુકર હો સકતા કીસીને કહા હય કે—

“વોહી હોતા હય જોકે મંજુરે ખુદા હોતા હય.”

અખખાજન—હાં, ગુજસ્તા ખાતોકો જાને દો. આઈદા બતલાવ કે કયા કીયા જાય ?

મએં—વોહી. જો પહેલે મેરી રાએથી અબલી હય.

અખખાળન—ઉફ ! ગજબ હય, ઇતની જલ્લત ઉઠાને પર બી વોહ સઓદા તુમારે દીલ પરસ ન ગયા ?

મએં—‘ યેહ વેં નીશા નહિ જસે તુરશી ઉતારદે. ’

અખખાળન—શખત મુશકીલ હય અવ્વલતો મએં ઇસ અમરકો મજુરહી કયું કરને લગા ઐર ખીલ ફરજ તુમહારી મહોબત મુજે ઇસબાત કે માનને કો મજબુર બી કરદે. તો અબ વોહ કાય કે માન લેગે. વોહ દૌલત મંદ રઇશ આદમી હએં ઐર મએં જલીલો ખવાર ગરીબ શખસ હું.

મએં—અગર સીકંદર ખુદ રાજ હોવે તો ?

અખખાળન—ઉસ ખીયારે કે ઇજ્તીયારમે યેહ બાત નહિ હય. ઉસકી રબ મંદીસે મતલબ નહિ નીકલ શકતા.

મએં—ભલા, મએં પ્રીર કયા બતલાઉં.

અખખાળન—કયા, દુનિયામે ઇસે જ્યાદા દૌલત મંદ કોઈ નહિ રહા ?

મએં—અખખાળન મુજે શરમ માલુમ હોતીહય કયું કે સાફસાફ ઇસ મામલેમેં ચુક્ત ગો નહિ કર સકતી છું બહેતરકે ઇસ મામલેકો ચુંહી રહે ને દીજએ. જબ

ખુદાકે સંજુર હોગા ખુદ વોહ કામ બન બચેગા.

અબખાબન--અફસોસ હય કે કીસ્મત ચાલરી ક-
રતી હુઈ માલુમ નહિ હોતી વોહી મુશકીલ જે શુરમેથી
અબલી મચો બુદ હય અચ્છા મચે તુમહારી કીસ્મત
પર ઈસ મામલેકે છોડતા હું.

મચે--લેકીન જેબુન્નીસાંકી તો શાદી આપ બુરૂર
કરદે ? વોહ અબ ઘરમે બીઠલાનેકે કાબીલ નહિ રહી.

અબખાબન--હાં, મુજે ખુદ ફીક હય લેકીન અબ
મચે ખહોત સમજ કર ચલુંગા કમુકે પહેલી શાદીકા
મજા અબતક મીલ રહાહય.

યેહ કહેકર અબખા મેરે પાસસે ચલે ગચે ઔર
મચે એકલી બચેડી બીચાર કરતી રહી.

પ્રકરણ ૧૩ મું.

દા મુદત્તાં મે મુરધી હરામ.

મચે વાલીદ સાહેબસે શુક્રતગોતો કર રહીથી લે-
કીન યેહ ખ્યાલ થા કે યેહ મેરે પાસસે હટ નામ તો
યેહ ખત જોકે ઉનોને લાકર મુજે હીચેથે દેખલું. આ-

ખીર વોહ મેરી શુક્રતગોસે માનુર હોકર ચલે ગયો. ઉનકે
જાનેકે બાદ મયોને ખત ખોલા તો મેરે રૂવાંટે ખડે હો
ગયો. ચેહ ખત અંગ્રેજીમાં લીખ્યા હુવાથા જીસકા મજ-
મુન ચેહ હય.

ચૌરંગી બાજર કલકત્તા તા. ૧૮ મેહ.

પ્યારી મીસ જહોરાં !

“ મુજે કીસકદર તઆજુબ હુવા, જળ મયોં મકાન-
પર વાપીશ આકર તુમહે ન પાયા. અફસોસ !
સદ અફસોસ ! કે તુમ ઇસ કદર બેવફા ની-
કલી, મુજે કબીલી ઉમીદ નથી કે તુમ મયોકા
પાકર મુજે ઘોકા દે જાવગી. મયોં હમેશાં તુ-
મહે બા અશમત ખાતુન સમજતા રહા. અબ્વલ
તો મુજે ખ્યાલ આયાકે તુમ કહીં ફીર અરકા-
ટકે ફંદેમે આ ગઇ હો. લેકીન બાદ ખુફીયા
તજવીજતકે માલુમ હુવા કે સીકંદર તુમહે ઉડા
લે ગયા હય. ચેહ માલુમ હોતેહી તન બદનમે
આગ લગ ગઈ. રહા ન ગયા તો સીકંદરકે પાસ
પહોંચા જળ ઉસસે દરિયાફત કીયા તો ઉસ ના-
બકારને મુજે કોઇ તસદલી ખજશ જવાબ ન દીયા.
ખીલાફ મુજસે લડનેકો આમાદા હુવા. રાતકા વ

કત થા મએ'ને ઉસે કહા. ગર મરદાના જોશ
 તખીયતમે હય તો બાહર ચલકર તનહા લડે.
 વોહ ફરોરન ખીલા કીસી ચાર મદદગારકે મેરે
 હમરા હે! ગયા. ફોર્ટ કલીમકે વસી મએ-
 દાનમે' પહોંચકર મએ'ને ઉસપર પીસ્તોલ ચલાઈ.
 બાદ એક ફેર ઉસને કીયા. જુસ્સે મેરા ડાબા
 બાબુ કીસીકદર જખ્મી હો ગયા. ગોલી લગતેહી
 મએ' બેહોશ હોકર ગીરા. લેકીન ઉસ બહાદુરને
 ઇસ હાલતમે મુજપર હમલા ન કીયા. વરના અ-
 ગર ચહાતા તો ઇસ વકત મેરા સર તનસે જુદા
 કરતા સુબેહકો જબ મુજે હોશ આયા તો દ-
 વાકે લીએ ડોકટરકો તદબ કીયા. શુક હય કે
 અબ મએ' કીસી કદર તંનદુરસ્ત હું. લેકીન કયા-
 હી બહેતર હોતા અગર ઉસ ગોલીસે મેરા કામ
 તમામ હો જતા. કયુંકે તુમહારી મહોબત ને
 મેરા જુસ્મ જલાદીયા હય. અબ મએ' જુન્દા
 રહેના પસંદ નહિ કરતા કયુંકે ઉમીદ નહિ
 હય કે દોબાર તુમ અપની મઓ જુદગીસે
 મેરે ઉજડે ધરકો આબાદ કરો ? અચ્છા ખ્યારી,
 મુજે તુમસે કુચ્છ શીકાયત નહિ દુનિયાકા ચેહી
 દસ્તુર હય, આખીર મએ' ઇતના અરજ કીએ

દેતા હું. અગર હાલી મીલનેકા ઇન્તીકાક હો તે
અજનબીયોંકી તરાંહ મુંહ ફેર કર મત ગુજર
જાના ? દુઆ વ સલામકા બાહમ તઆલુક
મુનાસીબ સમજો તો કાયમ રખના. ઐર અગર
ચેહલી મંજુર ન કરોગીતો કુચ્છ જોર નહિ.
અગરે મુજ બદબખ્ત કે ખતકા જવાબ ચાર
હરફોમે લીખ દેના. અગર ચેહલી ન હો શકે ?
તો ખચેર, બડી દીક્ષતસે તુમહારા પત્તા લગા-
યા હય. અગર જવાબ આ ગયા તો માલુમ
હુવા કે મેરી તહેકીકાત દુરસ્ત હય. ઐર જવા-
બ ન આનેપર મુજે ચેહલી ખ્યાલ રહેગા કે
મુમકીન હય કે તુમહે મેરા ખત ન મીલાહો.

મએં હું પ્યારી ખાતુન

તુમહારા પુરાના ખેરખાહ.

આર. પી. ગાર્ડ.

ખત પડકર બે ઇન્તીયાર મેરી આંખુસે આંશુ જારી
હોગએ. કયું કે ગાર્ડ ચંદા ખુબસુરત જવાન થા. તાહમ
મુદત તક પાસ રહેનેસે મુજે મહોખત પેદા હો ગઇથી.
ચેહ માયુસાના ખત ગાર્ડ કે હાથકાહી લીખખા હુવાથા

કિયું કે ઉસકે ખતકો બખુબી જાનતીથી ચંદ મીનીટ માયુસ વ પ્રીકરમે ખેડી રહી તરાંહ તરાંહ કે મનસુખે ગાંઠતી રહી. જળ જરા હીલકો તસ્કીન હુઈ તો દુસરે ખતકો ખોલા જોકે ઉર્દુ મે લીખા હુવાથા વોહ ચેહ હય.

દાનાપુર તા. ૨૦ મેંહ.

ખ્યારી જહોરાં ?

શએર.

હજી તઆલા ન ઇસ આફતમે કીસીકો ડાલે,
નામ ઇશકકા કોઈ લેતો જખાં ધોડાલે.

„ ચેહ મહોબતકે કીરીસ્મે નહિ તો જૌર કયા !
અક વક્ત વોહ થાકે મએ તુમહારી ઇલતી
જાએ કે ખાતીરમે ન લાતાથા એક ચેહ
વક્ત હય કે મએ ખુદ રહમકા મુન્તીજર
હું. સચહય જજખએ મહોબત ઇસે કહેતે હએ
આખીરકાર તુમહારી પાક મહોબત મેરે ઉપ-
ર અસરહી કર ગઈ. જળ મએને તુમહે ચંદ
યુરોપીયન લોગોસે મીલતે ઝુલતે દેખાથા તો
અહદ કર લીયાથા કે આયંદા તુમહારા નામ
તક ન લુંગા લેકીન ખ્યારી જહોરાં મુજે અપને

કીએ પર પશેમાન હોનાપડા. તુમને જો કીયા
 સો મેરી ખાતર, મુજે યેહ માલુમ નથા કે તુમને
 મેરે લીએ કયસી મુસીબતેં ખરદાસકી. રંજો ખુશી
 દોનો માયદ દરજે હુઈ. અબ યેહ મતસમજો કે
 તુમસે નફરત કરતાહું. યા મેરે દીલમે મહો-
 ખતકા ખીજ કુટ નહિ નીકલા. નહિ, નહિ,
 અબ વોહી તુમહારા મગરૂર સીકંદર તલીમ ખ-
 મકીએ મહોખત વ રહમકા ઉમીદવાર તુમહારે
 દરપર ખડા હય. ઈસ્કને દીલમે અબ મુસ્તકીમ
 તોરપર કદમ જમાએં હએં આવ, ચાર ખ્યારી
 ખતાકો ખજશદો? મએંને અપની સંગ દીલીસે,
 નહિ, નહિ, નાદાની ઔર ગુરૂસે તુમહારે ના-
 બુક દીલકો સદમા પહોંચાયા હય. લેકીન અબ
 માફીકા ખાહેશગાર હું. તુમ કરીમો રહીમ
 ખનો? તુમ જુરૂર મેરે ગુનાહોં કો માફ કરોગી.
 મેરિ ખતાપે ન જા, અપને તું કરમપે જા. ?
 મુખારીક હય વોહ માશુક જો અસીરાને મહો-
 ખતકી ખતાઓંકો તહેદીલસે ખજશ દેતેહએં,
 હાં, એક ખાત ઔર યાદ આઈ. એક રોજ મેરા
 મુકાબલા એક અંગ્રેજસે હુવા. મએંને ઉસકો
 જજમી તો કીયા લેકીન કતલ નહિ કિયા. કયું

કે બહાદરોં કી શાનકે ખીલાફ હય, કે આલમે
બહોશી મે કીસીકો કતલ કરે, મએં બદી ખ્યાલ
કે દરિયામે રહેના ઐર મગરસેં દુશ્મની
કરના. કલકતા છોડ દીયા કયુંકે વોહ અંગ્રેજ
વહાંકા કપતાન થા અબ યહાં રહેકર તીજરતકા
સીલ સીલા શુરૂ કીયા હય. જીશ તરાંહ હો
સકે જલદ ઇસ મુરદા તનકો આકર જાંદા કરો ?

મએં હું જહોરાં તુમહારા

મગરૂર સીકંદર

જહાં ગાર્ડ કે ખતને બદરજે માયુસી વરંજ પહોં-
ચાયાથા. બરખીલાફ ઉસકે સીકંદરકા ખત દેખકર દીલ
ગહોત પશેમાન હુવા. ઐર શીર મહોખતકે દરિયામે ગોથે
ખાને લગી, ઐર મકાનસે નીકલનેકી તદખીરે દીમાગમે
ચક્કર દેને લગી. શીર બાલીદેન કી 'જુદાઇ, ઐર પહેલી
મુસીખતોંકા ખ્યાલ મેરે ઇરાદોપર પાની ફેરને લગા.
કંઇ હક્કતા ઇસી પ્રીકમે ગુજર ગએં. મએંને દોનો ખત
કા જવાબ લીખ દીયાથા. લેકીન વોહી બેકરારી મઓ-
જુદ થી. સીકંદર કે ખતકી તરફ આંખેં લગ ગઇ. કયુંકે
ઉસકો મએંને લીખ દીયા થા કે કીસી બહાનેસે આકર
મુજે લેજાવ ઇનહી ઐયામ બરગસ્તામે એકરોજ મામા
મેરે કમરેમે આઇ ઐર કહેને લગી.

મામા—સાહુબજી ! ઇસ તરાંહ તો હમલોગ આપકે
 ટુકડો પર પલતે હએ. ઇતની જુરઅત ઠહાં કે કોમ
 ખાત જખાન પર લાએ. લેકીન—

મએ—હાં ! લેકીન કહેકર ખામોશ કયું હો રહી, કહે
 જે મતલબ હય ખિલ ખોફ ખ્યાન કરો ?

મામા—હુજુર, ગુસ્તાખી માફ હોતો અરજ કરૂં ?

મએ—અવ્વલતો તુમ શરીફ ઘરોંકી રહેને વાલી હો.
 મુજે ઉમીદ નહિ કે તુમ અયસી ખાત કહોગી જે
 એક શરીફજાદીકે લીએ હતક હો તાહમ મએ તુ-
 મહે માફ કરદુંગી.

મામા—યેહ, એક રૂક્કા એક શખ્સને દીયા હય ઐર
 આપકા નામ લીયા હય કે ઉન તક પહોંચાદો.

મએ—લાવ, દેખુંતો સહી ?

મામાને જે રૂક્કા મુજે પેશ કીયા ઉસમે યેહ
 લીખ્યા થા.

ખ્યારી જહોરાં !

તુમહારા ખત મુજે મીલગયા, દીલને નમાના કે
 મએ તુમહે મુસીબતમેં દેખું અબ સબ કારો-
 ખાર છોડકર દાનાપુરસે કલ યહાં આ ગયા હું.
 બહેતર હય કે આજ રાતકે ખારા બજે તુમ
 ઘરસે નીકલકર ઇસી મહોલ્લેકે મદ્દી ગંજકે ચો-

રાયેપર મુજે મીઠો ? ગાડી તૈયાર મીલેગી, ખારા
 ઝૌર પેંતીસ મીનીટકો રેલગાડી ચહાંસે દાના
 પુરકો રવાના હોતી હય. રૂક્ષા લાનેવાલી મામા-
 કો ખીસ રૂપે રૂસ્વત દી હય ઇસ્સે ખોફ ન કરના
 અગર ફીલ ફરજ ખારા બજે મએ ગાડીકે હ-
 મરા ચોરાયે પર ન આ સકા તો મએ અપને
 દોસ્તકો ભેજ દુંગા. કયુકે ઇસ્ટેશનપર ટીકીટ
 વગેરાકા ઇન્ટીબ્રમ કરૂંગા. આને મે દેર ન
 લગાના ? ”

મએ હું ખ્યારી તુમહારા.
 તાલીબે દીદાર સીકંદર.

રૂક્ષા પડતેહી મહોબતને બેશ કીયા, ઝૌર ચેહી
 દીલ ચાહા કે ઇસી વજા ચલદુ. લેકીન બતી કયુ કર ?
 ખચેર, મામાકો એક અશરફી હી ચોર ખુબ પટ્ટી
 પડાઇ. તાકે કીસીકો ઇતલા ન હો બય. જુતું કરકે
 દીનકા બાકી હીસ્સા ગુજરા, શામકો ખાનાલી મારે ખુશી
 કે ન ખાયા ગયા. અલી બત્તીલી જલને ન પાઇથી કે
 મએ દરદેસરકા બહાના કર અપને કમરેમે આ બચેઠી.
 જેબુન્નીસાંલી સાયેકી તરાંહુ મેરે પીછે આ ગઇ મએને
 બદી ખ્યાલકે સાયદ યેહ ખ્યારી સુરત ફીર દેખનેકો
 નસીબ ન હોગી. મહોબતસે જેબુન્નીસાંકો પાસ ખીઠા
 લીયા. ઇધર ઉધરકી બાતે કરતી રહી લેકીન નીધા ઉસ

લોલી લોલી સુરત પરહી રહી. જોકે મુજે ખહોત પ્યારી
 પ્યારી માલુમ હોતીથી. થોડી દેર હમ દોનો ખહેનોકો
 પ્યાર વ મહોખતકી ખાતે કરતે ગુજર ગઇ કે એક
 મુગલાની દોડી આઈ ઓર પએગામ દીયા કે બડી
 ખેગમ સાહેબા યાદ ફરમાતી હય. મુજે મહોખત ખીંચ
 ખીંચકર અંમ્માજન કે પાસ લે ગઇ. લેકીન મુજે કીસી
 કદર તઆબુખ પએદા હુવા. અંમાજનને મુજે દેખતેહી
 ગલેસે લગા લીયા ઓર જર જર રોને લગી. મએલી
 ખૂબ દીલ ખોલ કર રોઇ, ઓર ઉનકી છાતીસે લગી
 રહી. બાદહુ આદાખોન્યાજકે બાદ એક કુરસીપર ખેઠ
 ગઇ. દુસરે મુકાબીલકી કુરસી અંમાને લેલી. ઓર
 દુસરી જાનીખ અજુજ ઓર જેબુનીસાં ખએઠ ગએ.

અંમ્મા—(હીચકીયાં લેતી હુઇ) કહો ખેટા ?
 ઘરસે નીકલકર કયસી ગુજરી ? કબી મુસીખત જદા
 માદરકાલી ખ્યાલ આયાથા ? યા અપની મુસીખતસે
 કુરશદ નહિ મીલી.

મએ—(આખ દીદા હેકર) પ્યારી અંમા ? મુજે
 અપના દુઃખ ખજશ દે ? મએ ખતાવાર હું, અફસોસ કે
 મએને તુમહે ઈતના રંજ પહોંચાયા હય. દર હકીકત
 મએ જહન્નમકે કાખીલહી હું ?

અંમા—નહિ, નહિ, મએ તુમહે લાનત મલામત

નહિ કરતી. લેકીન ઇસ સીનમે ઓલાદસે ના જાએજ કામ હો જાનેસે નજરપોશી લાજીમ હય. મએં તો સીફેં ચેહ જાનના ચહાતી હું કે તુમ કહાં કહાં ઓર કયસે રહી ?

મએં—જહાં જહાં કીસ્મત લે ગઈ, ઓર જયસે ખુદાને રખા. અબ મેરે મુસીબત કે ગુજરતા હાલાત સુનનેસે કયા ફાએદા ? હાં, ઇતના કહે શકતી હું કે તુમ ગર મેરી મુસીબતે આંખસે દેખ લેતી તો જીનહાર જીન્દા ન રહેતી.

અંમા—શુક હય પરવર દીગારે આલમ કા ? હાં, મુજકો તો રોજ કયામતમે લી મીલનેકા લ-રોસા નથા.

મએં—ખેશક ? શુકકા મુકામ હય કે મએં કંઈ મહિને બાદ તુમહે હોશમે દેખતી હું. મએં તમામ ગુજસ્તા મુસીબતોકો બુલ ગઈ.

અંમા—(મુજે ગલે લગાકર) આવ, ખેટી એક મરતબા ઓર તુમહે છાતીસે લગાકર દીલ ઠંડા કર લું. (રોતે હુવે) યા અલ્લાહ ! મેરી નાજ પરવરદા બચ્ચીને કયું કર મુસીબતેં બરદાસકી હોગી ! આહ ! જહોરાં કયા મએંને તુજે રંજે ગમ બરદાસ કરને કે લીયે પાલા થા ?

અમ્માબાળનકે યેહ દરદ નાક પ્રીકરે ને હમ તમામકો રૂલા દીયા. રોતે રોતે મેરી હચકી બાંધ ગઈ, દીલ મહોબતસે ઉંડા જતાથા કયુ'કે ફીર મેરી મા'ર, ભાઈ, ખેનસે યેહ આખરી મુલાકાત થી. અજુબ, વ જેબુન્નીસાંને રોતે રોતે આંખે સુરખ કરલી. મકાન એક માતમસરા બન ગયા. ઇસી અરસેમે અખબાબાળ બી બાહેરસે તશરીફ લા-એ. ચોર યેહ હાલત દેખકર હમ સબકો જુદા કર દીયા. યેહ સબ તો અપને અપને કમરોંમે ચલે ગએ, ચોર મ-એ'બી અપને કમરેમે આ ગઈ. ચોર બહોત દેર તક રોતી રહી. જબ દરદે કુરકત મે રોતે રોતે તબીયત ઉકતા ગઈ, તો ખામોશ અપની ચારપાઈ પરલેટ ગઈ લેકીન દીલસે આહો બરીકી આવાજ ઉસ વકત તક આતી રહી. જબ કલાકને ટન ટન કરકે બારા ન બજા દીએ ! કલાકકી આવાજ સુનતેહી. સીકંદરકી મહોબતને દીલકો ચવ તરફસે ઘેર લીયા. ફોરન ઉઠ બડી હુઈ, પોશાક જેબ તન કરકે મએ' અપને કમરેસે બાહેર નીકલી. દેવડી પર આકર દેખા તો સબ નોકર આકર કયામતકી નીંદ સો રહે હએ. દરવાજા ખોલકર ખુદાકા નામ લે ઘરસે દુસરી બાર કદમ બાહેર નીકાલા ? ઇસ વકત ચારો તરફ તારીકી મેરે બખત સીયાકી તરાંહ ઘાઈ હુઈથી. પાસકા બડા હુવા આદમી નજર નહિ આતા થા. આંખોને સાફ જવા-

બ દે દીયા થા. સીફ પાઉને મુજે મંજુલે મકસુદ તક
 પહોંચાનેકી કોશીશ કી. આસમાકે નીલગુ ફરસપરસે
 સીતારે કીસી વાયદા પરસ આશક કે હસરતોંકી તરાંહ
 માયુસ હો ચલે થે. જીંદગી ઉધર એક સન્નાટેકાં
 આલમ થા. પાસબાનોંકી ખોફનાક આવાજેં કભી કભી
 ઇસ સન્નાટેકો દુર કરનેમે કામીયાબ હોતીથી. કહીં
 કહી ગલીયાંમે લાલ ટેન ધીમી રોશનીસે કીસી માયુસ
 આશકકી તરાંહ ટીમ ટીમાતી હુઈ નજર આતી થી. ઇસ
 ખામોશીકો દુર કરનેવાલી શહેરકે ચોકીદારોકી આવાજે
 થી. યાતો નાજરીન ઇસ જહોરાં કે કદમોકી અહુટ કે જો
 અભી અભી અપને અજીજેસે ઘરપર રો રો કર મીલ
 રહીથી. જીસે નાજ પરવરદા હોનેકા ફખર થા. જીસે
 મા આંખોકા નુર ખ્યાન કર કર જાર જાર રો રહી થી.
 જીસકી મહોબતને ઘર ભરકો તસ્વીર કર લીયા થા,
 યા યું કહો કે જો ઇશક કે હાથો રૂસવા હો ચુકી થી.
 નહિ, નહિ, ચોરખી રૂસવાઈ ઉઠાનેકો ચલી થી. હાં,
 દરિયાયે સરસ્વતીસે નસીમકે ઓકે નાહ ધોકર અભી
 અભી નીકલ રહે થે. મેરે માયુસાના તનપર અપના
 અસર કરતે હુવે ચલે જાતે થે. જીનકી ખુશગવાર ખુ
 ચકીન દીલા રહીથી કે કીસી કે ગેશવે અંબરીકો
 આએં હુએં. કયા, ઇન નસીમ કે ઓકોને ઉસ દીલ

ફરેખ અમ્માકો ન કહે દીયા હોગા ? કે દેખવોહી જહો-
રાં જુસે તું કહેતી થી, ખેટી ચેહ જુસમ ન્યાજેસે પત્તા
હુવા થા. તકલીફ ખરદાસ કરનેકે કાળીલ નહિ હય.
અખ વોહી જુસમ કયસી તારીકીમે ગલીયોકી ખાક
ધાનતા ફીરતા હય.

ઈસી ખ્યાલો ખ્યાલ મએં મીટી ગંજકે ચોરાએપર
પહોંચ ગઈ તો મુજે ગાડી નજર પડી. જુસે દેખકર
જાનમે જાન આઈ, ગાડી કે પાસ પહોંચકર ખીલા તઆ-
મુલ્લ મએં સ્વાર હો ગઈ, ગાડીખાનને ઘોડેકો ઇસારા
કીયા ફીર કયાથા. ઘોડે હુવા હો ગએ. ચોર આનકી
આનમે રેલવે ઇસ્ટેશન પર જા પહોંચે જહાં એક નવ
જવાનને મુજે ગાડીસે ઉતારા. ચોર ખ્લાટફારમ પર
લે ગયા. ગાડી છુટનેમે સીફ્ ત્રીન મીનીટકી દેર થી
ગભરા કર હમ દોની એક સેકન્ડ કલાશ કે કમરેમે
સ્વાર હો ગએ.

પ્રકરણ ૧૪ મું.

લાખદેતા ફલક આઝાર ગવારાથે મગર
એક ઉસ આશકદી ન દહે જુદાઈ દેતા.

રેલ ગાડી પવનસે ખાતે કરતી હુઈ ઇલાહબાદકો
ઊડ આગે ખડો, મએં થકી હુઈથી, સો હવાકે ઝોંકોસે મેરી
આંખે મિલી જતીથી. આખીરકાર મએં ચાદર ઓડકર
તખ્તેપર આરામકર ગઈ, જખનીંદસે હુશીયાર હુઈતો મેરી
નજર મેરે સામને બેઠે હુવે શખસપર પડી જસકી સુરતસે
આંખે આશનાથી દેખતેહી બદનકે રવાટે ખડે હો ગએ.
બે ઇખ્તીયાર આહુકા નારા જખાનસે નીકલ ગયા. આંખોમેં
આંશુલર આયે દીલ ધડકને લગા. યેહ કોન થા ! નાજરીન
યેહ વોહી મેરા સાખીકે આશક જાર, અરકાટ !

મએં—જલ્લીમ તેરા ખુરા હો, તુને મેરી જાંઘગી
અખ સચમુચ ખાકમે નીલાદી. લે ? મએં બખુશી મરનેપર
તૈયાર હું મુજે કતલ કરદે ! અય મેરી ખ્યારી રૂહ અખઈસ
નાપાક જુસ્મસે કીનારાકર યેહ તેરે લાયક નહિ રહા. જ-
મેરે જુસ્મસે નીકલજા હાં ! ઇતના અહેસાન કરદેકે સીક-
દરકો કહે દેના કે જહોરાં અખ તુમેહે મહેશરમે મીલેગી ?

અરકાટ—નહિ, નહિ, ગલરાવ મત ! અખ મએં

તુમ્હે કોઈ તકલીફ ન હુંગા.

મએ—નહિ, અબ મએ ખીલકુલ નહિ ડરતી. આપ બશોક તમામ મુજે કતલ કર દો.

અરકાટ—મએ અબ તકલીફસે નહિ બઢકે ખુશા-મદસે કામ હુંગા. તુમ્હારી મીન્નત બારીસે તુમ્હારા દીલ કાખુમે લાઉંગા.

મએ—તુમ ચહાં કીસતરાંહ આ ગયે ? જૌર ઇતની જુરઅત કીસ્સેકીકે મેરેકો રૂક્ષા લેબ ?

અરકાટ—તુમ્હને દો ખત ઉસરોજ મામાકે હાથ ડાકમે ડાલનેકે લીએ લેજે થે, વોહ મએને ઇસ્સે લેલીએથે. જનસેકે મેરી મતલબ બરાબર હો ગઈ. જુસરોજ તુમ ચહાં ઇલાહબાદમે આઘ મએલી ઉસીરોજ આ ગયા થા. તુમ્હારી રોજ બબર મુજે મીલતી રહી. વોહ દોનોખત તુમ્હે ગાર્ડવ સીકંદરકો રવાને કીયે થે વોહ મએને ચાલાકીસે હાંશીલ કરલીએ.

મએ—આહ ! તુમ બડે ઐયાર નીકલે ? અચ્છા અબ મુજે કહાં લે ચલે ?

અરકાટ—બંબખ !

મએ—વહાં કયા કરોગે ? ચહીં મેરા કામ તમામ કરદો ?

અરકાટ—નહિ, મએં હરગીજ તુમહે જરર નહિ પહોંચાઉંગા.

મએં ને ઇસવકત યેહી મુનાસીબ સમજાકે અરકાટસે ઉજર કરના દુરેસ્ત નહિ. જીસતરેહ બનસકે ઐયારીસે કામ નીકાલના લાજમહય. બસ યેહી દીલમે ઠએરાકર ચુપકેસે ઉસકે સાથ સાથ યેહ લંબાસકર ખતમ કીયા. બંમખ પહોંચકર અરકાટને એક બંગલેપર જો પહેલેહીસે મેરેલીએ બંદોબસ્ત કરરખાયા ઉસમે મુજે ઉતારા આર તમામ એશ વ આરામકા સામાન તૈયાર કરદીયા. હમેશાં મેરી દીલદારીકા ખ્યાલ રખતાયા. મએંલી જાહેરાં મહોબતસે પેશઆતીથી કયું કે પથ્થર તલેસે હાથ આહિસ્તા આહિસ્તા નીકાલનેકા ખ્યાલ મેરે દીલમે થા મેરી જાહેર મહોબત દેખકર અરકાટકા દીલશાદ હોતા જાતાયા. કડીં મડીને ઇસી હાલતમે ગુજર ગએ. મેરી તખીયત બહેલાને કે લીએ ઉર્દુ, વ અંગ્રેજી અખબારાત અરકાટને મંગવાને શુરૂ કીએ. એક રોજ જુમેરાતકો એક ઉર્દુ અખબાર મેરી મેજપર પડાહુવા દેખા તો દીલ બહેલાનેકે લીએ ઉસકો લે કર દેખને લગી. સફા ઉલટાતેહી એક માતમી કોલમ મેરી નજર પડી, જીસકા મજમુન યેહુ થા.

“ હુમતો અય ચરખ તેરી નયે રંગીયોસે તંગ આ ગયે ”

“ અમારે નાજરીન, અકબરાબાદકે મશહુર મહમદ-

હુસેન જ્યાવોદીન કે નામસે આગાહ હોગે? આ-
પકી ફ્રેયાજીને એક જમાનેકો અપને મુતી બના
લીયાહય, કંઈ મસજીદે વસરાએં જીલીકકી આ-
રામકે લીએ આપને તૈયાર કરાઈહયેં. કબી કીસીપર
જુદમ કરતે ઉનકો નહિ સુના. લેકીન હમ અફ-
સોસ જાહેર કરતે હયેં કે નામઆલુમ આપકો
ઈસ અયશ વ ખુશીકી જીંદગીમે કીસ ગુનાહકા
માબજા મીલા, કે આપકો અપને લખતે જીગર
સીકંદરસે આલમે શખાખમે જુદા હોના પડા.
તા. ૧૮ માહે હાલકો દાનાપુરમેં ઉસ ખુબસુરત
નવજવાનને મરજે હયજાસે વફાત પાઈ.

‘ ઇન્ના લીલ્લાહે ઇન્ના અહેલે રાજઉન. ’

“ હસરત ! હસરત ! મુદકસે એક ખુબરૂ નવજવાનકા
હમેશાં કે લીએ જુદા હો જાના દરહકીકત કાખી-
લે અફસોસ હય ! અય ચરખે સીતમગર ? જો કહી
ખીલનેપર આતીહય ઉસે પહેલેહી તું તોડ લેતા
હય, હમતો તેરી નચેરંગીયોસે તંગ આ ગયે.
લેકીન તુજે રહેમ ન આયા. હમ સીદક દીલસે
મરહુમકે ખેશોકે સાથ હમદરદી જાહેર કરતે હયેં.
ખુદાવંદ ઉનકો સખ્ર અતાકરે ! આહ ! મોતસે
કે આગે કયા કરે ?

શંખેર.

મોતસે કીસકો રૂસ્ત ગારો હય.

આજ વોહ ? કલ હમારી ખારી હય.

ઈસ દહેસ્ત નાક ખખરકે પડતેહી મેરાદીલ ધડકને લગા કલેજા ખાંસુ ઉછલને લગા, જાર જાર રોતેહી કુરસી પરસે ગીરપડી.

મએં--આહ ? ખ્યારે સીકંદર ? કયુ ખેહીસ્તમે તુમહે હુરોકી ખાહેશ આખીર લેહીગઇ ? હાય, કયા મએં અયસી ગુનેહગાર થી જો આખરી વક્ત તુમહારી સુરતખી દેખ ન સકી ? અફસોસ ? જસકે લીએ ઇતની આફતેં ઉદાઈ વોહ મુજે તનહા દુનિયાકા મુકાબલા કરનેકે લીયે છોડ ગયા. અચ્છા મેરી જાન ? અખ મેરી રૂહ તુમહારી તલાંશમે નીકલતી હય. અય મોત ? તુજે કરમ હય ઊસ રખે હકીકીકી કે તું જલ્દ આ ? આહ ! જાંદગી મુજસે તું કીનારા કર ! તુજે મેરી પાક મહોબતકી કરમ હય ?

અરકાટ—(એકાએક આકર) કયું ખ્યારી જહોરાં ? આજ અયસા કયા સદમા પહોંચા જો ચુંહ આહો-જારી કર રહી હો ? ખખુદા મુજે જલ્દ ખતલા ? મેરા જીગર પાસ પાસ હુવા જતા હય અગર કી-

સીને તુમ્હે કુચ્છ કહા હય તો મએં અલી ઉસકા
સર તનસે બુદા કર તુમ્હારે કદમોપર રખ દેતા
હું જલ્દ ખતા ?

મએં—

શએર.

દીલમે એક દર્દ ઉઠા આંખમે આશુ ભર આયે,
બેઠે બેઠે હમે કયા જાનીએ કયા યાદ આયા.

અરકાટ—આખીર માલુમ તો હોકે મામલા કયા હય ?

મએં—કુચ્છ નહિ ! આપ ઇસરાર ન કરેં મેરી ખુશી
ઇસીમે હય.

અરકાટ ઇતના સુનતેહી મેરે પાસસે ચલા ગયા.
મએં પહેરો રોતી રહી. જબ જરા દીલકો સખ્ર આયા
તો અપને ખાદીમજોકે મહેમુદ નામીયા ઐર જુસપર
મુજે એક કામીલ ભારોસાથા, ઉસે બુલાયા. ઐર એક મજ-
મુન ઐર દશ રૂપે દૈકર લેજાકે ઇન રૂપીયોકો, એડીટર
પૈસા અખખાર લાહોર કે નામ મનીઆડર કરઆ ? ઐર
ચેહ ખત પોષ્ટમે ડાલ દેના. ઇસ કામકી અવેજમે મએંને
દો રૂપે ઉસે ઇનામ દીએ.

મએંને જો પૈસા અખખારકે નામ ખત વ મજમુન
રવાના કયાથા વોહ નાજરીન ચેહથા !
જનાબ એડીટર સાહબ.

“ તસ્લીમ ! દશ રૂપેકા મનીઆડર આપકી ખીદ-

મતમે ઇસ મજમુન કે સાથ રવાના કરતી હું.
ખરાએ ઇનાયત ઇસ મજમુનકો અપને અખ-
બારમે જગે દેકર મશકુર ફરમાયે ? જો ઉજરત જયાદા
આપ લીખ્યેંગે ફર્યોરન રવાના કરદી જાયેગી.

જાતી હય.

“ હમ ઇસ અખબાર કે જરીએ મીસ જહોરાંકે ખેર
ખાહોંકો-આગાહ કરતે હયેં કે મીસ જહોરાંકી
તખીયત હફતે અરસેસે બહોત ખીગડ રહી હય.
જાંદગી કે આસાર બહોત કમદીખ લાઈ દેતેહયેં.
યા યુંહ કહો કે મીસ જહોરાં અખ મુલકે અદમ-
કો રવાના હોતી હય. અગર કીસીકો ઇસ કે સાથ
હમ દરદી યા મહોબતહો તો ફર્યોરન બાંખઈ
મજગાઉ બંગલા નાં. ૪૧ પર પર પહોંચકર ઉસકી
સુરત દેખ જાવે ? વરના કહે અફસોસ મલના હોગા ?

મયેં અખબારમે મજમુન લેજને કે બાદ રાતદીન
ઇસી ખ્યાલમે ગમગીન બયેઠી રહેતી કે ખુદાવંદ કરીમ
જલ્દ મુજકો ઇસ કાની દુનિયાસે ઉઠાકર મેરી રૂહકો મેરે
ખ્યારેકી રૂહસે મીલાદે ? મજમુન લેજનેકે બાદ દો તીન
રોજમયેં મુન્તજર રહી કે દેખું કોન આતા હય. જખ
એક હફતા ગુજર ગયા ઔર કોઈ ન આયા તો મુજે સુખા

હુવા કે સાયદ અખખાર મેરે હમ દરદોકી નજરસે ન ગુ-
જરા હોગા. મએં દુસરે કીસી અખખારમે મજમુન દેનેકો
હીથી કે એક રોજ સરે શામહી મહેમુદ મેરે પાસ આયા
ઐર કહેને લગા મીસ સાહબા ? આપસે એક દો શખસ
મુલાકાત કરના ચહાતે હયે. મએંને અંદર લાનેકી ધબબત દી.
ચંદહી અરસેમે દો નવજવાન મેરે રૂબરૂ આકર ખડે હુવે
જસે દેખકર મએં ખુશી કે મારે ઉછલકર એક કે સીનેસે
લગ ગઇ. યેહ કોન થે ?

નાજરીન-યેહ વોહી મગરૂર સીકંદર, કે જસકે
લીએ. મએંને અપને ખાંનદાનકો તખાહ કીયા, જલ્લતો
રૂશવાઈ ઉઠાઇ, મુસીખતો કે દરિયામે ગોથે લગાએ, ઐર
મુલ્કે અદમ જાનેકો તૈયાર થી. આહ ! પરવરદીગાર તેરા
લાખ, લાખ શુક હય, કે એક પાક મહોખતકો તુને
મુસીખતો કે દરિયામે ગોથે લગાને કે બાદબી મંનજલે
મકશુદ કો પહોચાયા. ઉસકે સાથ જો દુસરા શખસ થા
વોહી મેરા મહોસીન જસે મે બીલકુલ બુલ ગઇથી વોહ
ખશીર થા. મએં-ઉસકે લી ગલે લગ કર ખૂબ રોઈ, ઐર
ઉન દોનોકો તમામ મેરી મુસીખતો કા માંજરા સુનાયા.
તકદીરસે ઉસરોજ અરકાટખી કહી સરેશામહી ચલા
ગયા થા. મએંને ઉન દોનોકો યેહ સલાહ દી કે જસતરાંહ
હો. સકે જલ્લ મુજકો ચહાંસે લે ચલો. વરના સખત મુસી-

ખત પેશ આઇગી. મહેમુદકો ગાડી લાનેકે લીએ લેજ દીયા. ગાડીકે આતેહી હમ તીનો સ્વાર હોકર રેલવે ઇસ્ટેશન પર પહોંચે. ઉસવક્ત ઘડીને આઠ બજાએ થે. બી, બી, સી, આઈ. રેલવે ગાડી કા ગુજરાત મેલ નવ બજે છુટનેકો થા. હમ તીનો ટ્રાંટરોડપર પહોંચ ટીક્રીટ નીકાલ ગાડીમેં સ્વાર હોકર અહેમદાબાદ હોતે હુવે. છાટીસી રેલમેં સ્વાર હોકર મેરે વાલીદ સાહબ કે પાસ ઇલાહાબાદ જા પહોંચે.

પ્રકરણ ૧૫ મું

જીસને હમારે ચારકોં હમસે મીલાદીયા.
દુધોં નહાય કુલે ફલે વોહ ખુદા કરે.

ખ્યારે નાજરીન ? અબ કયાથા ? મએ દીન દુની ઐર રાત યોગની કુલી જાતીથી. જબ મેરેકો બંમુસે મેરા મહોસીન લાઈ બશીર, ઐર સીકંદર ઇલાહબાદકો લાએ. લેકીન મેરા કદમ મકાનપર અબબાજાન કે આગે જાનેકો ન ઉઠતા થા. કયું કે મએ ઉનેહ દોબારા ધોકા દે ચુકીથી. પર ન માલુમ ખુદ અખુદ મેરે વાલીદ મુજકો લેનેકે લીએ ઇસ્ટેશન પર મએ અંજુમ કે મઓખુદ થે. મેરેકો મ-

આલુમ હુવા કે સાયદ સીકંદરહીને પહેલે ટેલીગ્રાફસે ઉનેહ ખબર દી હોગી. હાં, ઐર અયેસાહી હુવા થા. કયું કે અજમેર સે રવાના હોતે વક્ત સીકંદરને મેરે ભાઈકે નામ ટેલીગ્રાફ રવાના કીયા થા, મએ ખુશી ખુશી મેરિ માદરસે ફીર જા નીલી.

અંમા—ખ્યારી જહોરાં, કયા તુંને હમકો ફેરબી ભુલા દીયા થા.

મએ—નહિ ! નહિ ! મએ કયા અરજ કરું.

અંમા—ખએર, ખચી, ખુદાને તુજસે હુબારા મીલા દીયા.

મએ—હાં, ચેહલી મુજ કમનસીબીકી કીસ્મત ?

અંમા—અચ્છા તો ખેટા, અબલી ફીર મજલુમ માદર કે છોડનેકા ખ્યાલ હય ?

મએ—મએ કયા જવાબ દે શકું. કઓનસી મુજ જયસી ખેહુદા લડકી હોગી જો અપની માદરકો છોડના ચાહતી હો.

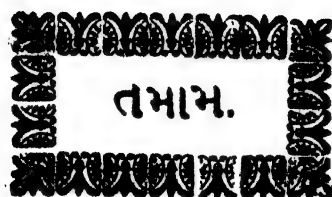
અંમા—અચ્છા તો ચેહ ખતલાવ કે તુમ ફીર કહાં ગઈ ?

મએને મકાનસે ચલે જાનેકા ઐર અરકાટ કે ફંદમે ગિરફતાર હોનેકા કુલ માંજરા સુનાયા. જસકો

સુનતેહી અંમાબન બર બર રોને લગી. ઇતનેહીમે અબ્બા
બન સીકંદર કે હમરા લેકર વાલીદાકી મુલાકાત કે આવે.
મેરી વાલીદાને સીકંદર કે ગલેસે લગાયા ઐર બહોત
ખુશી ખુશીસે ઉસકે ખેશો અકારીબકે ખબર પુછને લગી
મએ વહાંસે અંદર ચલી ગઈ.

હુસરેહી રોજ મેરે વાલીદ સાહબને મેરી ઐર
જેબુન્નીસાંકી શાદીકા અસબાબ ખરીદના શુરૂ કીયા,
ચંદહીરોજમે હમ દોનો બહેનો કી શાદી હો ગઈ.

બહોતસે રંજ વ મુસીબતોં ઉદાને કે બાદ આજ
મંજલે મકશુદકો પહોચ ગઈ હું. ઇસીતરાંહ મેરે નાજરીન
બી અપની અપની મંજલે મકશુદ કે પહોંચે. આમીન,
મુમ્માં આમીન.

તમામ.

ઉર્દૂના અવરો શબ્દોના ગુજરાતી અર્થ.

ક્ર.સં.	લીટી.	ઉર્દૂ.	ગુજરાતી.
૧	૧	મહોબત	પ્રેમ
૧	૧	મુસીબત	દુઃખ
૧	૪	આપા	ખડેન
૧	૭	બેદાર	હુશીયાર
૨	૩	મનખુબમીશનાસમ	હું તમારી બધી વાતો
		પીરાને પાર સારા	સારી પેઠે જાણું છું.
૨	૪	દીલલગી	મસકરી
૨	૫	મજાક	”
૨	૬	મદમલા	હકીકત
૨	૮	ખાકા	ફજેતો
૨	૧૦	ગએર	પારકો
૨	૧૧	આબદીદા	રહવા જેવું.
૩	૧	મર્જ	દુઃખ
૩	૨	નાજરીન	વાંચનાર
૩	૨	બેહુયા	શરમ વગરનો
૩	૩	સરગુજસ્ત	હકીકત માથે પડેલી
૩	૪	આતીશે	આગના જેવી.

૩	૬	આગા	બાણુતી
૩	૬	સોલા	ભડકો
૩	૭	ખીરમને અસમત	પતિવૃતા શિયળ.
૩	૧૧	હોયરત અંગેજ	નવાઈ ઉપજાવનાર
૩	૧૧	ખવાળમે	સ્વપ્નામાં
૩	૧૧	મુખ્તીલા	સામીલ
૩	૧૩	મુકાબીલ	ખરાખર (રૂખરૂ)
૩	૧૪	નાજોઅદા	શરમ સાનખરાથી.
૩	૧૫	ખેતાખ	આકલવીકલ
૩	૧૮	નફરત	નારાજીથી દુર રહેલું
૩	૨૧	સંગ	પથથર
૩	૨૦	મીન્નત	કાલાવાલા
૪	૧	કલમા	શબ્દ
૪	૨	દીલ ફરેખ	મનને લોભાવનાર
૪	૩	નીમ ખીરમીલ	અડધો ધાયલ
૪	૧૦	અફસાના	અફવા
૪	૧૨	સદમા	દુઃખ
૪	૧૪	મારે આસ્તીન	ખાંચમાં રહેનાર.
૪	૧૫	ખુબુરૂગ	ધરડાં
૪	૧૬	તીબરત	વેપાર

૪	૧૭	ઉમ્દા	સારી
૪	૧૯	ઇખલાકી	મલતાવડો સ્વભાવ
૫	૪	અતા	આખ્યા.
૫	૬	તરીકા	રીવાજ
૫	૭	ચસ્મખદુર	આંખની ખુમસુરતી
૫	૯	મુસ્તુરાત	ઝેરાં (ઓરત)
૫	૯	દરાજ	મોઢું (ઉંચું)
૫	૧૦	કદ	આકાર (લંબાઇનો)
૫	૧૫	જસ્મ	શરીર
૫	૧૯	સીયા	કાલી
૫	૨૦	શરાફત	મોટાઈ
૫	૨૧	સુરખ	લાલ
૬	૧	ખુશક	સુકેલી
૬	૧	તીર	લીબચલી.
૬	૨	કુશાદા	પહોતી
૬	૪	રૂખસાર	ગાલ
૬	૭	દીલકશ	મનને ખેંચનાર
૬	૭	શીરી	મીઠાસવાલી
૬	૧૦	હલીયા	શરીરની હકીકત
૬	૧૬	ઔસાફ	ચાલચલગત
૬	૧૬	દીમાગી કૌવત	લેખની બહાદુરી

૬	૧૭	બે બહેરા	ખાત્રી
૬	૧૭	આલા દરજે	ઉંચું
૬	૧૮	જહીન	બુદ્ધી
૭	૧૯	ઇમતિહાન	પરિક્ષા
૭	૧૦	વહેસ્તનાક	હરામણું
૭	૧૪	સોહાની	ખ્યારી
૭	૧૫	સુબેહ	સવાર
૭	૧૫	પરીદો	ઉડતા જનવરો
૭	૧૫	આમદ	આવણું
૭	૧૬	શાહ	પાદશાહ-શહેનશાહ
૭	૧૭	મશરીક	પૂર્વ
૭	૧૭	શાંવલી	કાત્રી
૭	૧૯	દરખત	ઝાડ
૭	૧૯	નસીમે	ઠંડી પવન
૭	૧૯	શહેરી	ભર ભાખણું
૭	૨૧	આફતાબ	સુરજ
૮	૧	અરમાન	ઉભેદ
૮	૩	આલમ	દુનિયા
૮	૩	નેચરલ	કુદરતી
૮	૬	સીન	ઉમર
૮	૧૭	કરીબ	પાસ

૮	૧૮	શકતાસા	ધુન્નરાથી ઠરી જવું
૮	૨૦	ચંદ	કેટલીક
૯	૫	મગરેખી	પશ્ચિમવાલો
૯	૫	કમરે	દીવાનખાનું
૧૦	૧	જમાના	વખત
૧૦	૪	ખયાલાત	વીચારો
૧૦	૫	બેરહુમ	દયાવગરના
૧૦	૯	દામન	પણવ
૧૦	૧૨	ખાલાએતાક	ઉચું મુકી દઈને
૧૦	૧૫	અસીરાને	દુઃખીયારા
૧૦	૧૬	ફલક	આકાશ
૧૧	૧	ઉકખા	પરલો
૧૧	૨	રૂસવાઈ	ફજેતી
૧૧	૫	શર્દમહેરી	કઠણપણું
૧૧	૬	તખાદલા	અદલખદલ
૧૧	૭	ખીલામઆવળ	કાંઈપણુલીધાવખર
૧૧	૧૦	ખીયાલો	વીચારો
૧૧	૧૧	ખામ	ખોટા-નકામ
૧૧	૧૧	અંજમ	નતીજો
૧૨	૧	ખાહેસો	ધરિયા
૧૨	૧	તખીખ	વૈધ-ડાકટર

૧૨	૨	હફતા	આઠ દીવસ
૧૨	૪	તર્ક	મુકી દેવું
૧૨	૫	અળતર	ખરાખ
૧૨	૭	તનહા	એકલી
૧૨	૧૧	મકુલે	વીચાર
૧૨	૧૧	શાયરાંના	કવીઓ જેવા
૧૨	૧૧	મુખાલેગા	આમણુસામણુ
૧૨	૧૧	તસવુર	મનની સાથે
૧૨	૧૩	શૌદાધિયું	દીવાનાપણું
૧૨	૧૪	હીરવાન	નાયક
૧૩	૧	રીસ્તાનાત	સગાસંબંધી
૧૩	૩	જમઘટ	મેલો
૧૩	૪	આસેખ	પડછાયો
૧૩	૬	મજબુરન	લાચારી
૧૩	૧૩	લેહાજ	શરમ
૧૩	૧૩	હસરત	અફસોસ
૧૩	૧૪	નખજ	નાડ
૧૩	૧૮	પરેશાન	પસ્તાવું
૧૩	૧૯	તામીર	અમલ,ખંદોખસ્ત
૧૩	૨૦	બુનુન	ગુસ્સા
૧૩	૧	મીસરા	વાકય

૧૪	૬	શએર	કવીતાની લીલીએ
૧૪	૮	ચક્રમે	ડામ
૧૫	૮	ગુફતગો	વાતચીત
૧૫	૧૮	આરબ	ખીમારી
૧૫	૨૦	અમર	વાત
૧૬	૧૮	લખત ફેત	જતી રહી
૧૭	૧	ઇબ્બત	રબ
૧૭	૪	નીસાર	કુરબાન
૧૭	૫	ખહેતરી	લહુ
૧૭	૭	ઇરશાદ	હુકુમ
૧૮	૮	હુલાહ	ધણી
૧૮	૯	અજર	ખદલો
૧૮	૧૫	હુખતર	દીકરી
૧૯	૫	તારીકી	અંધારું
૧૯	૮	શએ	રાત
૧૯	૮	ફીરાગ	બુદાઇ
૧૯	૧૦	ચીરાગ	દીવો
૧૯	૧૦	પરવાના	દીવા આગળ ઉ-
			ડતા જનવર
૧૯	૧૧	સીતારે	તારાઓ
૧૯	૧૨	અટખેલીયાં	ઠેકડા મારવા

૧૬	૧૩	સરગરદાન	ગુંથાએલા
૧૬	૧૬	પોશીદા	છુપા
૧૬	૧૭	શોરોગુલ	ઘોંઘાટ
૧૬	૧૮	જંજીરે	સાંકલો
૧૬	૧૮	ચકીન	ભરોસો
૧૬	૧૯	વાપીસ	પાછા
૧૬	૨૦	માયુસ	લાચાર
૨૦	૨	ખુફીયા	છાની
૨૦	૧૧	અમરકા	કામનો
૨૦	૧૪	પએગામ	સંદેસા
૨૧	૧	મનશા	વીઆર ઇચ્છા
૨૧	૧૦	તાલીમી આફતા	ભણેલા
૨૧	૧૦	ઐયાસ	ઉડાઉ
૨૧	૨૦	ખફત	ઉધડી જવું
			જતુ રહેવું
૨૨	૫	ખલીક	સારા
૨૨	૮	પનાહગીર	આસરા હેઠલ
૨૨	૧૦	ખરતાવ	ચાલ ચલણ
૨૨	૧૦	હમરૂતખ	પોતાની ખરાખરીનો
૨૨	૧૫	તાલીમ	શીખવું
૨૨	૧૮	ઈનાયત	મહેરખાની

૨૨	૨૦	તએ	ફસલો
૨૪	૧	ધલતીળ	માગણી
૨૪	૩	વીશાલે	મલવું
૨૪	૧૧	નામા	કાગલ
૨૪	૧૧	ખુને જીગર	લોહીવાલા હૃદયથી
૨૪	૧૫	તહેરીર	લખવું-લખી
૨૪	૧૬	કાળીલે રહમ	દયા લાવવા જેવી
૨૫	૧	દામનગીર	લેણદાર-માંગનાર
૨૫	૧	અંદાજ	તોલ, વજન
૨૫	૧૦	શફેહસ્તી	આ સંસાર
૨૫	૧૩	હામીલે રૂક્ષા	કાગળ સાથે
૨૫	૧૩	હાજ	લાવનાર
૨૬	૨	તમાસે	લાલચથી
૨૬	૫	મુતાલેસે	વાંચવાથી
૨૬	૬	શરદ મહેરી	સખ્તી
૨૬	૧૬	ધજહાર	વહેવાર
૨૬	૧૬	જનીખસે	તરફથી
૨૭	૧૭	ખરાત	જાન
૨૭	૧	આહીની	લોહાની
૨૮	૩	આમાદા	તૈયાર
૨૮	૩	સંદુગ	પેટી

૨૮	૪	તીલાઈ	સોનાની
૨૮	૪	જેવર	દાગીના
૨૮	૧૭	અમામા	પધડી
૨૮	૭	નૌવશા	વર
૨૮	૧૩	તવછલ	ભરોસો
૨૮	૧૪	બનીબ	તરફ
૨૮	૫	મુતલક	જરાબી
૩૦	૫	બહાવ	પાણીનું વહેવું.
૩૦	૬	કમર	ચાંદ
૩૦	૮	શકાફ	ચોખ્ખી
૩૦	૯	માહાતાબ	ચાંદ
૩૦	૯	શોઆએ	કીરણો
૩૦	૧૮	લબરેજ	છલાછલ-પુરેપુરું
૩૦	૨૦	ટીલે	પેકરા
૩૧	૪	કીસ્તીઓ	હોડીયો
૩૧	૪	સવાર	ખેસવું.
૩૧	૧૦	કશીશ	ખેંચાણુ
૩૧	૧૧	લખેદરિયા	દારયાના કીનારે
૩૧	૧૫	સખજ	લીલાં
૩૧	૧૬	ખોફ	ડર
૩૧	૧૭	ખંદક	ખાડા, ખાખોચીયા.

૩૧	૧૮	ગુનજનન	લસવો
૩૧	૨૭	ખાંચે	ડાખા
૩૧	૨૦	ફાસલે	છેદુ
૩૧	૨૧	સોલે	લડકા
૩૨	૪	કામીલ	ખરાખર
૩૨	૮	શોકસે	ખુશીથી.
૩૨	૯	ગવાર	પ્યારી મન પસંદ
૩૨	૯	લહેમાકે	ધડી
૩૨	૧૦	પરેસાન	અફસોસ
૩૨	૧૧	આલીશાન	મોટી
૩૨	૧૨	ચોંદીયા	ઠરીજવું
૩૨	૧૭	અલવદા	આખરી
૩૩	૭	ફૂમરા	સાથે
૩૩	૮	ગુલશન	ખગીચો. વાડી
૩૩	૧૪	સરકી	ચલાઈ, મારી, ફેડી
૩૩	૧૮	ખીયાખાન	જંગલ
૩૩	૧૯	કવી અહદ	મોટા, જખરા
૩૩	૧૯	ગવાર	જંગલી
૩૩	૨૧	જોખન	શણગાર
૩૩	૨૧	ઉરૂજ	ખીલવું
૩૪	૧	ખખુલ	ખાવલ

૩૪	૨	સરગોસીયાં	મશકરીની વાતચીત
૩૪	૪	મુરદની	પ્રીકાસ, કરમાઈજવું
૩૪	૬	જલ્લતેં	દુઃખ મુસીબત
૩૪	૧૨	આઈને	ચોખ્ખું
૩૪	૧૨	અસમત	શિયળ
૩૪	૧૬	મલઉનો	કાફર, ડાકું
૩૪	૨૧	કામીયાબી	ફતેહ
૩૬	૬	ખુમાર	હુશીયારી
૩૬	૬	તાડ	ઓલખવું
૩૬	૧૫	ઈસ્તકબાલ	માનસાથે લઈ જવું
૩૬	૨૦	ડાકું	લુટારા
૩૭	૨	જેવરાત	દાગીના
૩૭	૫	મહોસીન	ખચાવનાર
૩૮	૧૬	નીસબત	ઓળખ
૩૯	૩	ઈતલા	ખખર
૩૯	૧૨	હિફાજત	દેખરેખ
૩૯	૧૩	મહાફજત	દેખરેખ
૩૯	૧૪	રખવાલી	દેખરેખ
૪૦	૬	મબ્તર	ઘર
૪૦	૧૦	ઉલફત	પ્યાર, મહોબત
૪૦	૧૦	ખશર	માણસ

૪૨	૨	હસ્તવનસ્ત	નામ ઠામ
૪૨	૬	ખુફ્રીયા	હુપી
૪૨	૧૨	કયામ	મુકામ, ઠેકાણું
૪૨	૧૪	લાવતન	દેશવગરની
૪૨	૧૪	લામકાં	ધરવગરની
૪૨	૧૬	ગરીબખાને	ધર
૪૩	૧	મશકુર	ઉપકારી
૪૩	૫	ખુશખલકી	સારો સ્વભાવ
૪૩	૬	માએલ	મલતાવડું
૪૩	૬	સફર	મુસાફરી
૪૩	૬	અજહુદ	ઘણી
૪૩	૬	તવાબ	ખરદાસ, ખખરદારી
૪૩	૧૧	જધકિ	ધરડી
૪૩	૧૩	હુન્નુમ	ઠઠ ગરદી
૪૩	૧૮	ખશર	ગુબારવું
૪૪	૫	ખાદમા	નોકર
૪૪	૬	બનીસાર	જીવ કુરખાન
			કરનાર
૪૪	૬	એતખા	ભરોસા
૪૪	૧૦	માવબ	બદલો
૪૪	૧૬	પેશમગોઈ	અગમચેતી

૪૬	૫	મુકાબીલ	ખરાખર-રૂખરૂ
૪૬	૮	ગનીમત	સારું
૪૬	૧૦	ઉકતા	ઘભરાવું
૪૬	૧૪	જુરઅત	હિંમત
૪૬	૧૬	હતક	નામોસી
૪૭	૪	હુલહન	પરછેલી કન્યા
૪૭	૧૦	હુતક	મજા ખુશી
૪૭	૧૨	તખા	ખરખાદ
૪૭	૧૩	નજારે	જેવું
૪૭	૧૮	દરઅસલ	હકીકતમાં
૪૮	૪	માદરી	દેશી જનમની
૪૮	૮	ઇત્તિકાક	મઝાકા, વખત
૪૮	૧૫	દાસ્તાન	વાર્તાઓ
૪૮	૧૮	નાજનીન	ઝોરત ખેડું
૪૯	૬	ચેમાને દારદ	કેવી વાત છે
૪૯	૬	સાબકા	કામ લેવડ દેવડ
૪૯	૧૦	કાબીલેદીદ	જેવા લાયક પસંદ
૪૯	૧૧	ખખત	કરવા લાયક
૪૯	૧૩	મીયાના	જતું રહેવું ઊંચી જવું
૪૯	૧૪	પસ્તાકદ	ખરાખર જોઇએ જોવું
			દીગણું

૪૯	૧૪	ફરખા	બાડુ
૪૯	૧૮	સીનાતક	છાતી સુધી
૪૯	૧૯	સખાહત	} ખુબ સુરતીનું મલતાપણું
૪૯	૧૯	મલાહત	
૫૦	૩	નીમ ખીસ્મીલ	જખમી
૫૦	૯	તુલો તખીલ	લાંબું ચોડું
૫૧	૨	ખફગી	ગુસ્સો
૫૧	૬	ખરખાસ્ત	છુટું, ખલાસ
૫૧	૯	હદીએ	નજર કરવું
૫૧	૧૩	તેશ	જેશમાં
૫૧	૧૫	દરખાસ્ત	માંગણી
૫૧	૧૭	સીયાકારો	કાળા કામ કરનાર
૫૨	૨	મુન્તજર	રાહ જોનાર
૫૨	૧૧	મામલાત	કામકાજ
૫૨	૧૩	ગુજસ્તા	થઇ ગયેલી
૫૨	૧૫	રસાને	લાવનાર, પહોંચાવનાર
૫૩	૫	મુલાજમત	નોકરી
૫૩	૬	તફતીસ	તલાસ
૫૩	૬૭	ગણતાં વપેચાં	રોકાયેલો, ગુંચા- એલો
૫૩	૧૪	દીદકા	ચહેરો

૫૩	૧૫	તાલીબ	ઉંનીદવાર
૫૪	૫	એતરાજ	વાત કાપવી
૫૪	૬	ઈજહારમુસરત	તૈયાર
૫૪	૧૦	પુરાની વળ	જુની
૫૪	૧૧	અહેલે હીંદ	હીંદના રહેનાર
૫૪	૧૪	પોદે	નાના દોડવા
૫૪	૧૬	મરમત	રીપેર, દુરસ્ત
૫૫	૪	ખુખારી	ડર
૫૫	૨૧	સરગુજસ્તા	હુંઢતા ફરવું.
૫૬	૩	ખદકે ખુદા	દુનિયાના માણસો
૫૬	૮	તરજીહ	અરજી
૫૬	૯	તસ્કીન	ઠંડક-શાન્તપણું
૫૬	૧૧	અલક્ષજ	વાક્ય
૫૬	૧૨	મકનાતીસ્ત.	વિજલી માફક લોહ
			ચુંબક જેવું.
૫૬	૧૪	ઈન્તીકામ	ખદલો
૫૬	૧૫	એંટનેકી	લેવાની છીંનવાની
૫૬	૧૮-૧૯	નય રંગીયા	નવું, નવું
૫૬	૧૯-૨૦	સીમતન	નાજીક
૫૭	૯	તખાહ	ખરખાદ
૫૭	૯	વીરાં	ઉભડ

૫૭	૧૬	મુતલક	ખીલકુલ
૫૭	૧૬	જુનુખી	દક્ષિણ તરફની
૫૭	૨૧	તંનજીયા	અદખથી
૫૮	૧૦	ખતા	ગુનાહ, કસુર
૫૮	૧૦	કરમ	દયા
૫૮	૧૧	અસીરો	ગરીબ તાબેદાર
૫૮	૧૬	હસરતો	ઉમેદો
૫૮	૨૧	ગલતી	ભુલ
૫૯	૪	મુરૂવ્વત	મહોબત, ખ્યાલ
૫૯	૫	સમરા	નતીબો. અંભમ
૫૯	૯	હકીર	લેખા વગરનું. વ-
			જન વગરનું, હલકું
૫૯	૨૦	દુવરા	હરવું ફરવું,
૬૦	૧	જમીર	શિયળ
૬૦	૧૩	માવજેમે	બદલામાં
૬૦	૧૮	જાંદાન	લોંચડું
૬૦	૨૦	ધંભજત	રબા
૬૧	૪	કદરો મંજીલત	ધતિબાર-લરોસો
૬૧	૧૧	શરારત	લુચ્ચાઇ, બદમાસી
૬૨	૫	આબેકવસર	કવસરનું પાણી
૬૨	૮	બેતરાસા	ડરવગર એકદમ

૬૨	૧૦	મકતુલો	સંસારી માણસ
૬૨	૧૧	રકીબ	દુશ્મન
૬૨	૧૧	માહે અનવર	ચાંન
૬૨	૧૨	મુલાહબ	જોવું.
૬૨	૧૩	જરાર	બહાદુર-જળરદરત
૬૨	૧૩	ફોજ	લશ્કર
૬૨	૧૫	સરજનસ	તલાશ
૬૨	૧૬	સહેમ	ઠરી
૬૨	૧૮	તને તનહા	એકલી
૬૨	૧૯	ફેલી	પથરાઇ
૬૨	૨૧	મુજરમ	કેદી
૬૩	૭	ગુલચી	ભમરો, પુલને ખાનાર
૬૩	૭	ગુલ	પુલ
૬૩	૯	પેસ્તર	પહેલાથી
૬૩	૧૧	ઉજર	આનાકાની
૬૩	૧૨	ઇસરાર	ભરોસો
૬૩	૧૬	મજબુર	લાચાર
૬૩	૧૭	હજમ	ખાઈ જવું-પચાવી
			પડવું
૬૩	૧૮-૧૯	કુસ્તએનાજ	ખાક-બળેલી રાખ
૬૩	૨૦	સાઈલ	સવાલ કરનાર

૬૩	૨૧	દરે દોલત	ઘરનો દવાજો
૬૪	૨	કદે	હાથો
૬૪	૨	મલ	ઘસવું.
૬૪	૩	ગેસુએ	વાળની લટો
૬૪	૩	ખમદાર	આમળેલાં
૬૪	૫	રૂખાઈ	ખે પરવાઈ,
૬૪	૧૩	નિહાયત	ઘણી
૬૪	૧૩	પુરતી	જલ્દી
૬૪	૧૭	અટકના	રૂકવું
૬૪	૧૯	જદં	પીલો
૬૪	૨૧	પરવરસ	ઉછરવું
૬૪	૨૧	સખાને	પવન
૬૫	૪	ગુરૂર	અભીમાન
૬૫	૫	રોલા	અથડાવું. પીસાવવું
૬૫	૧૧	ગવારા	પસંદનગી
૬૫	૧૨	નીકાળ	મોંડિપરનાખવાનીબલી
૬૫	૧૬	મરહુમ	મદલમ.
૬૬	૧	જજખે	ખેંચનાર
૬૬	૨	ગોરે	કખર
૬૬	૩	દામનગીર	પલ્લવ પકડનાર
૬૬	૬	આસીયાનો	માલા, ઘર

૬૬	૭	જમાલ	ચમક
૬૬	૮-૯	મહાલકા	ખુબ સુરત સી
૬૬	૧૪	બરીશ	ખીલેલાં
૬૭	૩	તમશ ખુરાના	હોટમાં હસવું
૬૭	૬	મુબાદા	વખતે
૬૭	૭	મુકદ્દસ	ચોખખા
૬૭	૭	લખો	હોટ
૬૭	૯	સરમા	ગરમી
૬૭	૧૦	ગએરત	લાજ શરમ
૬૭	૧૩	નાજ પરવરદા	લાડમાં ઉછરેલી
૬૭	૧૪	મચલ	આળોટવું
૬૭	૧૪-૧૫	નાજબરદાર	ઉછેરનાર-ખખર રા- ખનાર.
૬૭	૧૬	અંગળાધ્યાં	આળસ
૬૮	૨	ખખત	ખરાખ નઠારું
૬૮	૨	ખાખીદા	સ્વખનું
૬૮	૩	ગરક	હુખવું
૬૮	૧૦	અદમ	મરવા પછી પહોં- ચવાની જગ્યા
૬૮	૧૧	મુનકર બનકીર	મુસલમાનોમાં મરવા

પછી કબરમાં આ-
વનાર ફીરસ્તા (જમ)

ના નામ

પછવાડે

લોહીથી ભરેલો

હોડી હાંકનાર

ખલાસી.

ઈસ્પીતાલ

ખુની

ઠંડક શીતળતા

ઉપકારી

ડર-ભય

માલીક

વાળો ભરેલો

ફીકર-ચીંતા

ધંધો

પગાર

સગુ વહાલું

ગરીબ, લાચાર

વાક્ય

ખીમાર

૬૮	૧૨	પુસ્ત
૬૮	૧૩	ખુન આલુદા
૬૯	૧૧	મદલાહ
૬૯	૧૪	શીકાખાના
૬૯	૧૭	કાતીલ
૬૯	૧૮	ખુનકી
૭૦	૩	મરહુમે મીનત
૭૦	૮	ખતરે
૭૦	૧૭	હારસો
૭૧	૩	આમેજ
૭૧	૧૦	અંદેશા
૭૧	૧૪	પેશા
૭૧	૧૫	તનખા
૭૧	૧૮	રીસ્તેદાર
૭૨	૧૦	મજલુમ
૭૨	૧૧	જુમલા
૭૨	૧૬	મરીજો

૭૨	૧૭	જુમ્મે	માથે
૭૨	૧૮	તામીલ	અમલ
૭૨	૧૯	ઉજર	ઇનકાર
૭૩	૨	સી	સાફ ચોખ્ખી
૭૩	૩	દીક્ષત	મહેનત, મુશકેલી
૭૩	૪	હમવતન	એક દેશના
૭૩	૫	ઇરિશાદ	હુકુમ
૭૩	૮	મુખાતીફ	સામી
૭૩	૧૩	મીકદાર	માપ વજન
૭૪	૧૦	મઓબુદ	હાજર
૭૫	૧૫	તાડ	બાણુવું
૭૫	૧૭	તજરબેકાર	અનુભવી
૭૬	૧	કશીશ	ખેંચવું
૭૬	૧૧	ઇફમ	નામ
૭૬	૧૭	ગલતી	ભુલ
૭૭	૧૦	વાકીયાત	હકીકત
૭૭	૧૧	તબદીલ	ફરી જવું
૭૭	૧૫	નેકખાતુન	પતિવ્રતા સ્ત્રી
૭૭	૧૬	હલાક	જખ્ખી
૭૮	૩	ખામોશ	ચુપ

૭૮	૫	કરશમે	કારખાર
૭૯	૨૧	ધનાયત	મહેરખાની
૮૦	૪	કુંકુક	ઉપકાર
૮૦	૬	ધંકખાલ	નસીબો
૮૦	૬	ખુલંદ	મહોટો
૮૦	૧૨	અદા	આપવું
૮૦	૧૭	ધતી ફાકન	એકા એક
૮૦	૨૦	સીલસીલા	વહેવાર
૮૦	૨૦	મુસ્તફીમ	મજખુત
૮૧	૧૦	હમસીરા	ખહેન
૮૩	૫	ગુમાન	ભરોસો
૮૩	૭	ખુશ વ ખુરમ	સારા ભલા
૮૩	૯	આલો	સારો
૮૩	૯	દરજે	ઉચ્ચો
૮૩	૯	ખાનદાન	કુટુંબ
૮૩	૧૪	હતક	દાગલા ગવું
૮૩	૧૪	હરબા	જવું
૮૩	૧૫	નાલીસ	ફરિયાદ
૮૩	૧૫	દાએર	દાખેલ.
૮૩	૧૭	બાએદાત	મીલકત
૮૩	૨૧	અવકાત	જીંદગી

૮૪	૩	સદમા	દુઃખ
૮૪	૮	નિહાયત	ઘણું, વધારે
૮૪	૧૩	ગાલેખન	ઘણું કરીને
૮૪	૧૭	ઇલતીબ	માંગણી
૮૫	૮	સોદા	માલ
૮૫	૮	ખરીદાર	લેનાર
૮૫	૮	ઉલ્લે	લડવું
૮૫	૧૨	મહેબુબ	ખ્યારી
૮૫	૨૦	અવસાન	હોશ
૮૫	૨૧	નાગહાની	ફેકટની
૮૬	૧૨	અદાલત	કોર્ટ-કચેરી
૮૬	૧૨	બુરમ	ગુનાહ
૮૬	૧૭	ગીરફતાર	ખાંધીને, પકડીને
૮૬	૧૮	પેશ	હાજર
૮૭	૧	મુજરીમ	કેદી
૮૭	૧	ફરાર	નાસવું
૮૭	૪	તલબ	ખોલાવવું
૮૭	૧૩	મંછા	હુકુમ
૮૭	૧૫	મુરુવત	શરમ
૮૭	૧૬	કાનુન	હુકુમ
૮૭	૧૮	મઓલત	પુરસદ, વખત

૮૮	૮	હમરા	સાથે
૮૮	૧૮	રિયાયત	શરમ
૮૯	૧૭	હવાલાત	જેલખાનું
૮૯	૧૮	બલીમો	હુઝ આપનાર
૮૯	૧૯	નીગલ	ખાઈજવું.
૮૯	૨૧	બહેતરી	લડું
૯૦	૨	માદર	મા
૯૦	૨	હસરતે	ઉમીદો
૯૦	૯	તાખ	તાકત, કૈવત, હિં- મમત
૯૦	૧૭	નેકસમરાલા	સારો બદલો
૯૨	૧	તીવરી	આંખ
૯૨	૭	ગુરૂર	અલીમાન
૯૨	૯	રજલ	રખડતી
૯૩	૪	મોહોઈયા	ઘણી વધારે
૯૩	૭	વરદી	ડરેશ, લુગડાં
૯૩	૯	ઈજહાર	જખાની
૯૩	૧૪	હીલો હુજજત	તકરાર
૯૪	૬	મુદઈ	ફરિયાદી
૯૪	૬	ગબાહ	શાક્ષી
૯૪	૧૦	ઈલખમ	તોહમત

૬૪	૧૧	સખુત	સાખીતી-પુરાવો
૬૪	૧૪	તઆલુક	લાગવગ
૬૪	૧૬	બહોતાન	તોહમત
૬૫	૨	અજીને	સગા સખ'ધી
૬૫	૭	મકરો ફરેખ	દગાખાજી
૬૫	૧૦	ખાહેશગાર	ઉમેદવાર
૬૫	૧૦	તલક	ખરાખ
૬૫	૧૩	અલગ	હર
૬૫	૧૩	મુકદ્દસ	પાક-ચોખ્ખું.
૬૫	૧૩-૧૪	જીરમ	શરીર
૬૬	૧૬	ઈશિરાર	કહેવાથી
૬૬	૨૦	આય'દા	કોઈ વખત
૬૭	૨	ગનીમત	સાફ
૬૭	૩	ખાવફા	ભરોસાદાર
૬૭	૮	ફઝેલ	કામ
૬૭	૧૭	ખામોશ	ચુપ-છાના
૬૮	૧૨	પાગલ	દીવાના, ગાંડો
૬૮	૩	અહેમક	દીવાની, બેવકુફ
૬૮	૧૦	ધીધી	ખબર વગરની
૬૮	૧૩	રેહા	છોડી દેવું
૬૮	૧૩	આય'દા	કોઈ વખત

૯૯	૧૯	ચકમેમે	કાગ્રુમાં
૯૯	૨૧	વાકેક	સમજાવી
૧૦૦	૬	ખતા	કુસુર
૧૦૦	૭	બુલ્લે	વાળની લટો
૧૦૦	૧૦	આફત	દુઃખ
૧૦૦	૧૨	કલમ	બુદ્ધ
૧૦૧	૩	હમદરદી	લાગણી
૧૦૧	૬	આહિસ્તા	ધીમે
૧૦૧	૮	ખોફજદા	ડરની
૧૦૧	૧૨	પ્રીરસ્તે	જમ, દુત
૧૦૧	૧૫	મુતલક	ખીલકુલ
૧૦૧	૧૮	રાજ	હકીકત-કામ
૧૦૨	૯	સુખાહ	વહેમ
૧૦૨	૯	શરીક	સામીલ
૧૦૨	૧૨	ઇલાહેદા	ખીજા
૧૦૨	૨૦	ચાપલુસીયા	ખનાવટી,
૧૦૩	૧૨	શકદાક	ખદબદ. કમબત
૧૦૩	૧૨	ખાગ્રુ	સાથ (હાથ)
૧૦૩	૧૩	અજીજ	વહાલો
૧૦૩	૧૭	દસ્તખરના	અદખવાલીને
૧૦૪	૨	ચકી	લસેસો

૧૦૪	૩	બદકાર	ખરાબ
૧૦૪	૪	ઈમદાદ	મદદ
૧૦૫	૧૨	આહુની	લોઢાની
૧૦૫	૧૨	તીલાઈ	સોનાની
૧૦૬	૧૪	શીકાયત	બદ બોધ
૧૦૭	૧૩	સુખા	વહેમ
૧૦૮	૧૩	મુક્કર	નક્કી.
૧૦૯	૧૪	ઉજરત	બદલો
૧૧૦	૩	મીયાંબીબી	ધણી ધણીયાણી
૧૧૦	૩	નાતા	સંબંધ
૧૧૨	૧૩	ખત્મ	પુરો
૧૧૩	૩	અદ્દ	દુશ્મન
૧૧૩	૧૪	મુખાલીફ	સામીપારટીના
૧૧૩	૧૭	ખયાન	જખાની
૧૧૪	૧૬	ખાઅમન	ખુશીની સાથે
૧૧૪	૨૦	કારરબાઈ	કારોબાર
૧૧૫	૧	ચીખ	અવાજ, સાદ
૧૧૫	૭	સુબેહન મુદાર	સવારનું ઉગવું
૧૧૫	૯	તકરીર	લેકચર
૧૧૫	૧૫	અરમાની	શરીરની
૧૧૬	૧	વળસે	લીધે
૧૧૬	૧	ખીલાફ	જુદુ

૧૧૬	૨	ગવાહી	શાક્ષી
૧૧૬	૮	કાપ્રી	મજબુત
૧૧૬	૧૪	કરાર	હુકુમ
૧૧૬	૧૮	વાકીઆત	કામ
૧૧૭	૧૫	ગઝૌર	વિચાર
૧૧૭	૧૮	નીસબત	સખંધી
૧૧૭	૨૦	મુતાલીક	ખાખત-સખંધી
૧૧૭	૨૧	તહેકીકાદ	તલાશ-ખરાપાણું
૧૧૮	૧૦	કુલ	તમામ
૧૧૮	૧૨	હસીન	રૂપાલી
૧૧૮	૧૨	ખાવી'દ	ધણી વર
૧૧૮	૧૨	ઉઠા	નસાડવું
૧૧૮	૧૬	રશક	અદેખાઈ
૧૧૮	૧૬	ખેદાર	જાગતાં
૧૧૮	૧૬	પાયા	જોવું
૧૧૮	૧૭	કાબુ	કબજામાં
૧૧૮	૧૮	હવાલે	સોંપવું
૧૧૯	૨	ગલતી	ભુલ
૧૧૯	૭	રંજ	હુઃખ
૧૧૯	૧૧	અયેન મઓકેપર	ખરાબકતપર

૧૧૯	૧૨	તડેદીલ	સારા હૃદયથી
૧૧૯	૨૧	ઉઝલને	નિકલવું
૧૨૦	૬	જલા	દાઝવું
૧૨૦	૧૦	દીલબુધ	મનને ખુશ કરવું
૧૨૧	૭	ઐયાર	ખરાખ
૧૨૧	૯	ચારો	રાખેલા ધણી
૧૨૧	૧૮	દામમે	કાખુમાં
૧૨૨	૨	રવાંદાર	ઉમેદવાર
૧૨૨	૩	ફીદા	ખુશી રાખ
૧૨૨	૧૭	હાદીસા	મુસીબત દુઃખ
૧૨૨	૧૮	પાક	ચોખ્ખું
૧૨૨	૨૨	ફાસ	ફસાવવું
૧૨૩	૨	તસાલુક	નાતો, સખંધ
૧૨૩	૨	કતા	મુકી દેવું-છોડવું
૧૨૩	૩	બુફરત	પરવા ગરબ
૧૨૩	૫	કરતુત	ખોટા કામ
૧૨૩	૮	દીમાગ	લેબું
૧૨૩	૧૬	કરાર	નક્કી
૧૨૩	૧૭	પાવગે	ઠરવું
૧૨૩	૧૯	ગએરો	પારકાઓ ખીબા

૧૨૪	૪	સદમા	દુઃખ
૧૨૬	૬	ગવારા	પસંદ
૧૨૪	૧૧	ઉલક્ત	મહોબત, પ્યારપ્રેમ
૧૨૪	૧૩	હાફેજ	નીગોખાન-રખવાલા
૧૨૪	૧૬	મુસ્મીમ	પાકો
૧૨૪	૨૦	મજમા	ગીરદી-૪૪
૧૨૪	૨૧	ચોટ	ઠોકર
૧૨૬	૬	તરકીબ	ઇલાજ, ચારો
૧૨૬	૮	આસાન	સહેલો
૧૨૬	૩	ખાદીમ	નોકર
૧૨૭	૨૦	તાલુમ	ઇજજત
૧૨૮	૧૧	મઓજીજ	આખરુદાર-મોટાઇ
૧૨૮	૨૦	ખરગુસ્તા	દુશ્મન
૧૨૯	૯	પનાહ	આસરો
૧૨૯	૧૮	તીબરતી	વેપારની
૧૨૯	૨૧	પતા	ઠેકાણું
૧૩૦	૫	અજીમ	ભારી
૧૩૦	૧૦	રવાંદર	ઉમેદવાર
૧૩૦	૧૩	ખેતાબ	ગલરાવવું
૧૩૧	૩	ફરાગત	કુરસદ
૧૩૧	૩	પા	પામવું

૧૩૧	૬	હુજજત	તકશર-લડાઈ.
૧૩૧	૯	ખવાર	ખરાખ
૧૩૧	૧૦	મુરદાર	મુવેલું
૧૩૨	૧૧	આફત	મુસીબત દુઃખ
૧૩૨	૧૫	ઇતલા	ખખર
૧૩૨	૨૦	નગોડી	નકામી
૧૩૩	૧	મુકાબલા	સામનો
૧૩૩	૪	ખહેલ	ખુશી-રાજી
૧૩૩	૧૩	હુખતર	દીકરી
૧૩૩	૧૮	કુચ્છલ	નકામું
૧૩૪	૧૭	દોઝખ	મરવાપછી ગુનાહના ખદલેખલવાનું ઠેકાણું
૧૩૪	૧૮	સીનેસે	છાતીથી
૧૩૪	૨૦	ફઝોરન	જલ્દી-એકદમ
૧૩૫	૨	તમીજ	ઢંગ, સલીકો
૧૩૫	૯	નેડા	લુગડા
૧૩૫	૧૭	કદમો	પગ
૧૩૬	૭	ખાતમા	નીકાલ
૧૩૭	૧૦	સાયદ	બખતે
૧૩૭	૧૦	કાર	ફાયદો
૧૩૭	૧૧	ઇફકા	ફાયદો

૧૩૭	૧૩	કોશીશ	મહેનત
૧૩૭	૧૫	ઉમદા	સારો
૧૩૭	૨૦	હુરમત	આખરૂ
૧૩૭	૨૧	બદતર	ખરાબ
૧૩૮	૩	તશકીન	ભરોસો-કરાર-સખ્ત
૧૩૮	૪	હુનોજ	હજીસુધી
૧૩૮	૭	સરખરૂ	ઉપકારી
૧૩૮	૧૮	મંજુરે	પસંદ
૧૩૯	૨	ઉફ	અફસોસ
૧૩૯	૪	તુરશી	ખટાસ. ખાટુ
૧૪૦	૨	યાવરી	જોર
૧૪૧	૧	માજુર	લાચાર
૧૪૧	૨	ફત્તે	શરીર ઉપરના લાલ
૧૪૧	૩	મજમુન	મતલબ.
૧૪૧	૧૫	તજવીજત	તલાશ
૧૪૧	૧૯	નાખકાર	બદમાશ હુરામખોર
૧૪૧	૧૯	તસદ્દી બક્ષ	દીલાસા વાલો
૧૪૧	૨૦	આમાદા	તૈયાર
૧૪૨	૧	જેશ	હિંમત
૧૪૨	૨	તનહા	એકલા
૧૪૨	૩	ફઝોરન	જલ્દી-એકદમ

૧૪૨	૩	ળીલા	શિવાય
૧૪૨	૪	વસી	મહોદુ
૧૪૨	૬	દેર	અવાજ
૧૪૨	૯	હમલા	કુદકો
૧૪૨	૧૨	તલ્લ	યાદ
૧૪૨	૨૧	દસ્તુર	રીવાજ ચલાણુ
૧૪૩	૨	અજનબીયોં	અનાણુ
૧૪૩	૩	બાહમ	તમારા મારા
૧૪૩	૩	તઆલુક	સંબંધ
૧૪૩	૧૪	પુરાનાં	જુનો
૧૪૩	૧૪	ખેરખાહ	લલુઈચિનાર
૧૪૪	૭	જખાં	જીલ
૧૪૪	૮	કીરીસ્મે	બાદુ
૧૪૪	૯-૧૦	ધલિતીજ	માંગણી.
૧૪૪	૧૦	ખાતીર	નજર
૧૪૪	૧૧	મુન્તજર	ઉમેદવાર
૧૪૪	૧૬	અહદ	કરાવ
૧૪૫	૪	માયદ	ખરાખર
૧૪૬	૨૦	ઐયામ	વખત
૧૪૭	૨	જુરઅત	તાકત. પોંચ. હિંમત
૧૪૭	૬	ઝુસ્તાખી	ઝુનાહ

૧૪૮	૮	ઈન્તી જામ	ખ દોખસ.
૧૪૮	૧૪	અશરફી	સોનામહોર ગીની
૧૪૯	૪	પએ ગામ	સંદેસો
૧૪૯	૨૯	યાદ ફરમાતી	યાદ કરવું
૧૪૯	૨૦	જહનમ	નર્કની જગ્યા.
૧૪૯	૨૧	લાનત મલામત	ફીટકાર
૧૫૦	૧	ઓલાદ	ખાલખચ્યાં
૧૫૦	૧	નાનખેજ	હલકા
૧૫૦	૨	લાજમ	ફરજ
૧૫૦	૮	જીનહાર	ખીલકુલ
૧૫૧	૧	પ્રીકરે	વાક્ય
૧૫૧	૧૦	ઉકતા	ગભરાવવું
૧૫૧	૨૦	ખખત	નસીબ
૧૫૨	૨	નીલગું	લીલું
૧૫૨	૨	ફરસ	ગાલીચું
૧૫૨	૩	પરસ	કરનાર
૧૫૨	૪-૫	સંનાટેકા આલમ	રાતની ચુપકીનો વખત
૧૫૨	૫	પાસખાન	રખવાલ
૧૫૨	૫	ખોફનાક	ડરામણો
૧૫૨	૬	કામીયાબ	ફતેહ
૧૫૨	૧૦	અહુટ	ખકો

૧૫૨	૧૨	ફખર	અલીઆન
૧૫૨	૧૩	ગુર	તેજી
૧૫૨	૧૪	તસ્વીર	ચુપચાપ
૧૫૨	૨૦	ખુ	વાસ
૧૫૩	૫	છાનતા	રગડબુ
૧૫૩	૬	ચોરાચો	ટેકરો
૧૫૩	૮	ખીલાત અમુદલ	એકદમ
૧૫૪	૧	ફલક	આકાશ
૧૫૪	૧	આઝાર	દુઃખ, ખીમારી
૧૫૪	૧	ગવારા	પસંદ
૧૫૪	૮	આશના	જાણીતી
૧૫૪	૧૧	સાદીક	સાચો
૧૫૪	૧૪	રૂહ	પ્રાણ, જીવ
૧૫૪	૧૭	મહેશર	કયામતનો ઇનસાફ. નો દીવસ
૧૫૫	૧૦	ડાક	ટપાલ
૧૫૬	૧	જરર	દુઃખ
૧૫૬	૪	ઉજર	ઈનકાર
૧૫૬	૫	લાજીમ	મુનાસખ
૧૫૬	૧૪	ખહેલાના	ખુશીકરવા
૧૫૬	૧૫	અખખારાત	છાપો

૧૫૬	૧૮	સફા	પાનું
૧૫૬	૧૮	માતમી	દીલગીરી ભરેલું
૧૫૭	૨	ફેઆજી	મનની મોટાધ
૧૫૭	૨	મુતી	તરફદાર-પક્ષકાર
૧૫૭	૮	લખતે જીગર	કલેબનો કકડો
૧૫૭	૯	આલમે શબાબ	જવાનીનો વખત
૧૫૭	૯	હાલ	આલતો
૧૫૭	૧૨	મરજે હમબ	કોલેરાની બીમારી
૧૫૭	૧૨	વફાત	મરવું
૧૫૮	૭	હુરો	સ્વર્ગમાં રહેતારીઓ
૧૫૮	૭	ખાહેશ	ઇચ્છા
૧૫૮	૮	આખરી	છેલ્લો
૧૫૮	૧૩	ગમ્મે હુકીકી	પેદાકરનાર (ઇશ્વર)
૧૫૯	૧૨	કામીલ	પાકો
૧૫૯	૨૦	તસ્લીમ	સલામ
૧૬૦	૩	ઉજરત	મહેનતનો બદલો
૧૬૦	૫	જરીએ	મારફત
૧૬૦	૬	આગાહ	બાણીતા
૧૬૦	૮	આસાર	નતીજો અબામ
૧૬૦	૧૫	ગમગીન	ઉદાસ
૧૬૦	૧૮	મુન્તજર	રાહજોવું

૧૬૩	૧	પેશ	આગળ
૧૬૩	૧૨	મજલુમ	લાચાર-દુઃખી
૧૬૩	૧૫	બે હુદા	મુખ
૧૬૪	૭	અસખાળ	સામાન

આ વાંચવું જરૂરનું છે.

મુંબઈ શહેરમાં તેના બહોલા વેપાર રોજગારને લઈને દરેક વેપારીને પોતાના માલની વેચાણ ખરીદીને માટે અને સાધારણ જનસમાજને પોતાને જોઈતી ઘરખપની જણુશો માટે કોઈ ખાત્રીલાયક અનુલવી અને પ્રમાણીક આડતીયાની જરૂર હમેશાં રહે છે. આપને પણ તેવીજ રીતનો સંબંધ મુંબઈ સાથે છે એમ અમારા જાણમાં આવવાથી આપને જણાવવાનું કે અમો ખાસ કરીને નીચે જણાવેલો માલ અને મુંબઈમાં મળતો ખીજી દરેક જાતનો માલ માત્ર વાજખી કમીશનથીજ મોકલાવીએ છીએ. અમારો એ ખાતામાં જણાં વરસોનો અનુલવ છે દરેક ચીજ સારી અને સસ્તી ક્યાં મલી શકે છે તથા મોંઘી ક્યાં વેચાય છે તે અમો સારી રીતે જાણીએ છીએ તેથી એક વખત અમારી સાથે કામ પાડી જોવાથી આપને ખાત્રી થશે કે અમો કેટલો સારો સંતોષ આપને આપી શકીએ છીએ. આપને જે માલ જોઈતો હોય તેની વીગત જણાવશોજ અને જે માલ વેચવાનો હોય તેના નમુના સંપૂર્ણ હકીકત સાથે મોકલાવશોજ.

નીચેની જણુસોમાં અમારો ખાસ અનુલવ છે.

સીમીટ, લાદી, માંગલોરી નળીયાં, ઘર બાંધવાનો ત-
મામ જાતનો સામાન, અનાજ, કરીયાણું ગરમ સુતરાઉ
કાપડ, ફેન્સીડ્રેસ, હોઝીલરી, એનેમાલ, જરમન સીલવર,
ગ્લાસ, આયર્ન અને ચાંદનાવેર, સ્ટોર, પ્રોવીઝન, સાબુ,
મીઠુખટી, સીવવા ભરવાના તથા ગુંથવાના સાંચા, દરેક
જાતના વાજાંત્રો તથા ફોનોગ્રાફ વીગેરે, બોલતાં બાબાં
ફળ; ફુલ, તથા લીલો અને સુકો મેવો, સ્ટેશનરી, દરેક
જાતનાં વાંચવાનાં અને શાળાપયોગી પુસ્તકો વિગેરે વિગેરે.

તારનું ઠેકાણું.
'લાદી' મુખ્ય

}

રામદાસ કંપની.

સેન્ડહુસ્ટ રોડ, નવા રસ્તાને નાકે.

મુખ્ય.

શોખીનોને સમજ.

અમારે ત્યાં ચીનાઈ જાપાનીસ ફ્રેન્ચ ઇંગ્લીશ રેશમી કાપડ તથા ચાઇનાસીલ્ક સીલ્ક સાટીન મખમલ સાલી રૂમાલ વીગરે તરેહવાર જાતનું ફ્રેન્સી કાપડ જથાબંધ તથા છુટક મળશે. તે સીવાય ઘરાકોની સવડ માટે રંગબાનું ખાતું પણ ખોલ્યું છે. એક વખત પધારી ખાત્રી કરશોજી

એચ. એન. જોશીની કું.

મંગળદાસ મારકીટ ગલી. નંબર ૮.

હુકાન નં. ૨૧ પોસ્ટ નં. ૨ મુંબઈ.

નવી વધાઈ.

અમારા ઘરાકોની સગવડ માટે અમોએ ડંકનરોડપર સર્વ જાતનો સ્ટોર ખોલ્યો છે જેમાં મારમલ ગલેઝંટાઇલ ફરનીચર તથા ડેડોની ટાઇલ ગલેચા મારખલ ટાઇલ સી-મીટ અને સરવે જાતની લાઘીઓ પણ મલશે. ભાવ કીકાયત.

ધી, બોમ્બે ટાઇલ કું.

ડંકનરોડ. મુખર્ડ નં. ૪.

ઘરાકોને ચેતવણી.

અમારા સીવાય તાંદુર પથ્થરની લાદીઓ બીજે કંઈ મલશેજ નહીં. તેની નોઘમાંથી પાણીયારા પારી રૂપેશલ સાઇઝોની લાદી. ગોળા પાનથરાં વીગેરે વીગેરે.

ધી. તાંદુર કવારીંગ. કું.

ઠે. ડંકનરોડ. મુંબઈ નં. ૪.

છપાય છે !   છપાય છે !   છપાય છે !

ખોજ અગ્રેસર.

મુંબઈ નગરીમાં વસ્તા ખોજ કોમના નામાં-
કિત અગ્રેસરોની જાણવા જોગ લાઈફથી ભરપુર
દરેક માણસને ખાસ વાંચી વાકેફ થવા લાયક

દિવસમાં બહાર પડશે !

કોમિત રૂ. ૩-૦-૦ ચોખ્ખા ખર્ચ જુદું.
મુનશી ફતેહખાન અહેમદખાન.

ઈસ્લામ પુરા. ૪

મુંબઈ.

